

INTRODUCERE

Teologia pastorală: cadrele semantice ca disciplină teologică

1. Definiție
2. Denumirile și scopul Pastoralăi
3. Conținutul și obiectul Pastoralăi. Diviziunile ei
4. Discipline înrudite și auxiliare
5. Importanța Pastoralăi, ca disciplină de învățământ teologic

1. Teologia Pastorală sau **Pastorală**, este disciplina Teologiei Practice, care se ocupă cu studiul pastorației, adică cu expunerea sistematică și metodică a normelor de îndrumare a activității pastorale a preotului în parohie, a metodelor și mijloacelor de sfătuire și luminare prin care acesta își poate îndeplini activitatea misionară de păstor sufletesc al credincioșilor săi, pentru a-i conduce pe calea mântuirii.

Termenul de Pastorală provine de la cuvântul *păstor*. Întrucât la popoarele antice, mai ales în Orient, păstoritul era o îndeletnicire de căpetenie, iar profesia de păstor era una dintre cele mai cinstite și onorate, apelativul *păstor* se întrebuița în mod figurat în antichitatea precreeștină pentru căpeteniile politice sau spirituale ale popoarelor. La Homer, de exemplu, se întâlnește frecvent expresia *poimen laon = păstorii* popoarelor, iar în Vechiul Testament erau numiți *păstori* proorocii, împărații și preoții. E știut, de exemplu, că însuși David, înainte de a fi ales rege al evreilor, era păstor, la fel cum a fost și proorocul Amos. De aceea, Dumnezeu însuși este înfățișat în Vechiul Testament mai ales ca păstor al poporului ales; *"Domnul este păstorul meu și nimic nu-mi va lipsi, la pășuni bune mă sălășluiește și mă călăuzește la ape line..."* (Ps. XXII, 1-2). Iar Mântuitorul, Mesia cel așteptat, este adesea înfățișat, în proorocirile mesianice ale Vechiului Testament ca păstor: *"El (Cel care va veni) îți va paște turma ca păstor, va lua mieii în brațe, îi va duce la sânul Lui, și va călăuzi cu blândețe oile care alăptează..."* (Isaia XL,11); *"Așa vorbește Domnul Dumnezeu: Iată am necaz pe păstori. Lua-voi înainte oile mele din mâinile lor ... Mă voi îngriji Eu însumi de oile Mele și le voi cerceta... Voi pune peste ele un singur păstor, care le va paște, și anume pe robul Meu David; el le va paște, el va fi păstorul lor..."*, etc. (Ezechiel XXXIV, 10-15, 23)

În Noul Testament, Mântuitorul însuși se numește pe Sine Păstorul cel Bun (o *poimen o kalos*), (Ioan, 10-15), chiar și pe Sf. Apostol Petru îl reintegrează în apostolat ca păstor: *"De mă iubești, ... păstorește oile mele!"* (Ioan XXI, 15). Sf. Ap. de asemenea numesc pe Mântuitorul *"Păstorul cel Mare al oilor"* (Evrei XIII, 20), *"Păstorul sufletelor"* (I Petru 11,25), sau *"Mai marele păstorilor"* (I Petru V,4). În arta creștină primară, atât în iconografie cât și în sculptură, Mântuitorul este înfățișat, între alte modalități de expresie artistică, tocmai ca un tânăr păstor, de obicei purtând pe umeri oia cea pierdută și regăsită (cf. Luca XV, 4-6).

De aceea, și întreita activitate răscumpărătoare a Mântuitorului (de împărat sau conducător, de prooroc sau învățător, și cea de arhieru sau preot) se numește în general, în sensul larg, activitate pastorală. Această misiune sau triplă calitate a Lui a fost transmisă și Sf. Ap. (vezi Matei XXVIII, 10), iar prin aceștia, preoților și episcopilor rânduiți de ei la conducerea Bisericii, care și ei sunt numiți păstori sau arhipăstori (vezi Fapte XX, 28; *"... luați aminte de voi și de toată turma peste care Duhul Sfânt v-apus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu..."*). În parohia sa, față de credincioșii săi, preotul se află în același raport ca păstorul față de turma încredințată lui spre păstorire. Activitatea pe care el o desfășoară în parohie, în interesul credincioșilor săi, se numește activitate pastorală, iar disciplina care ne învață arta, meșteșugul, legile, regulile sau normele conducerii

pastorale, o numim *Teologie Pastorală*.

2. Termenul de Pastorală, sub forma lui de atribut, pentru indicarea activității preoțești este destul de vechi.

Ca substantiv, *pastorală* înseamnă scrisoare publică, cuprinzând îndemnuri și urări, prin care un arhiereu se adresează preoților și credincioșilor cu ocazia sărbătorilor religioase sau a altor evenimente mai importante (DEX, Ed.Academiei, București, 1975, pag. 668)

Încă din epoca patristică, el se găsește întrebuițat la Sf. Grigorie de Nazianz, în cunoscutul său *Cuvânt apologetic despre fugă*, precum și de Sf. Grigorie Dialogul (cel Mare), în chiar titlul tratatului său despre preoție, numit *Regula Pastoralis*. Sintagma "**Teologie Pastorală**" - în calitate de termen tehnic pentru denumirea unei discipline teologice - îl găsim mult mai târziu, abia în secolul al XVI-lea, începând cu pastoralistul german Petru Binsfeld, care a scris cel dintâi tratat sistematic de Teologie Pastorală, în Apus, cu titlul *Enhiridion Theologiae Pastoralis*, apărut în Trier, la 1591. Ca materie de învățământ sau disciplină teologică independentă, Pastorală se introduce în 1774, când, prin noua organizare, introdusă atunci în învățământul universitar din Austria s-a creat, la Universitatea din Viena, cea dintâi catedră de Pastorală în învățământul teologic universitar.

Pentru Pastorală propriu-zisă (în sensul restrâns al cuvântului) se mai folosesc termenii de: **Hodegetica Pastorală** (de la odireo = a conduce, a călăuzi, a îndruma); **Teologia Pastorală**; **Pimenica** (de la pimen = păstor). Autorii germani întrebuițează diferite numiri ca: Hodegetic sau Păstorul Hodegetic; Theorie der Seelsorge (Teoria îngrijirii sufletelor); Wissenschaft der speziellen Seelenführung (Seelenleitung), ori Seelesorgewissenschaft, adică știința conducerii, sau îngrijirea sufletelor. La francezi se utilizează termenul de Theorie de la direction des âmes sau Theorie du ministere evangelique, dar și cel obișnuit de Teologie Pastorale.

Pastorală urmărește să formeze buni păstori, prin însușirea de către viitorii preoți a artei conducerii obștei creștine pe calea mântuirii. Scopul Pastoralei este de fapt însăși menirea pentru care a fost instituită preoția, adică mântuirea sufletelor încredințate preotului spre păstorie. Ea arată ce este preoția și care sunt obligațiile preotului ca păstor de suflete, indicând totodată metodele și mijloacele prin care se pot îndeplini acele obligații. Ea învață pe preot cum să folosească cunoștințele sale teologice și aptitudinile personale pentru îndeplinirea corectă, conștiințioasă și rodnică a misiunii sale, adaptându-le la condițiile de timp și de loc în care păstorește: **Scopul ultim al Pastoralei este deci realizarea mântuirii la indivizi și în colectivitățile sociale pe care ei le alcătuiesc.**

3. Conținutul și obiectul Pastoralei. Diviziunile ei

Această problemă nu este tratată de toți pastoralisții la fel. La început, noțiunea de Teologie Pastorală cuprindea toate disciplinele teologiei practice: Omiletica, Catehetica, Liturgica și Pastorală propriu-zisă, fără Dreptul Bisericesc.

Teologia Pastorală în sens larg este concepută ca studiu sau disciplină ce se ocupă cu activitatea păstorului de suflete în întreita lui chemare, *întreită după formă, dar una după ființă*. Luând ca bază cuvintele Mântuitorului: "*Eu sunt calea, adevărul și viața*" (Ioan XIV, 6), se împărțea activitatea preotului în trei laturi sau aspecte:

- a. Chemarea de conducere a sufletelor, de călăuzire a lor spre adevărata cale (odos), de care se ocupa Dreptul Bisericesc și Hodegetica, adică Pastorală în sensul restrâns al cuvântului;
- b. Chemarea didactică sau învățătoarească, adică propovăduirea adevărului (alitia), de care se ocupă Catehetica,

Omiletica și Misiologia.

c. Chemarea sacramentală, sfințitoare sau liturgică, ce corespunde vieții religioase (zoi), de care se ocupă Liturgica.

Autorii apuseni (îndeosebi cei catolici) raportează aceste trei ramuri ale Teologiei Practice sau ale Teologiei Pastorale, în sens larg, la **amvon** (predicarea adevărului), la **altar** (izvor de sfințire) și la **confesiune** (scaunul de mărturisire, privit ca centrul pastorației).

Altă divizare ia ca normă cuvântul Mântuitorului către Sf. Ap. "*Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă*" (Matei XXVIII, 19-20), împărțind activitatea pastorală în patru mari subdiviziuni:

a. *Mergând*, se referă la personalitatea păstorului, prezentată de Pimenică, în sensul restrâns al cuvântului;

b. *Învățați*, se referă la funcția învățătoarească a preotului, cu care se ocupă Catehetica și Omiletica;

c. *Botezându-le*, se referă la activitatea sacramentală a preotului, tratată de Liturgică și Ritualistică;

d. *Învățându-i*, se referă la funcția de cărmuire a conducerii pastorale propriu-zise, care constituie obiectul Dreptului Bisericesc și al Pastoralăi în sensul propriu al cuvântului.

Abia pe la începutul secolului XX, noțiunea de Pastorală începe să-și restrângă sfera semantică și să fie socotită și tratată ca o disciplină aparte și independentă de celelalte discipline ale Teologiei Practice, așa cum o avem astăzi.

Cea mai logică și practică împărțire a materiei Pastoralăi, adoptată de preferință în învățământul teologic ortodox, este următoarea:

a. Partea introductivă, se ocupă cu ființa și cu definiția Teologiei Pastorale ca disciplină teologică, precum și cu izvoarele și literatura pastorală.

b. Teologia Pastorală indirectă sau **Pimenica**, prezintă cele privitoare la preoția în sine; natura și ființa preoției, temeiurile, necesitatea, funcțiile, problemele și implicațiile ei, precum și cele privitoare la persoana păstorului de suflete; pregătirea și formarea lui, modalitățile, virtuțile și însușirile cerute preotului pentru a fi un bun păstor, familia lui, terenul de activitate (parohia), colaboratorii săi etc.;

c. Teologia Pastorală directă (propriu-zisă) expune normele, metodele și procedeele de pastorație. Ea se subîmparte în două secțiuni: una care se ocupă cu **pastorația socială sau colectivă**, care expune metodele de pastorație ce privesc întreaga turmă duhovnicească a preotului, și alta care se ocupă cu **pastorația individuală**, care prezintă metodele de păstorire a enoriașilor izolați după cerințele vârstei, sexului, stării materiale sau culturale ale fiecăruia, etc. între acestea, unii pastoralisti creează o subdiviziune intermediară, a enoriașilor unei parohii din mediul rural sau urban, având în vedere ocupația, vârsta, nivelul cultural, etc. (pastorația tineretului, a bătrânilor, a locuitorilor de la sate și de la orașe).

Deși are un scop și caracter eminentemente practic, Teologia pastorală, ca știință, este o sumă de experiențe, observații și constatări, ce alege și coordonează normele generale și necesare pentru atingerea scopului ei suprem, adică mântuirea sufletelor, tratându-le în chip metodic și sistematic, după toate principiile expunerii științifice. Ea este, în primul rând, teorie, știința normativă, adică știința sau speculația practicianului.

4. Raportul Teologiei Pastorale cu celelalte discipline teologice.

În cadrul teologiei în general, Pastorală are o poziție cheie, ea este de piatră unghiulară; ea utilizează

cunoștințele necesare din toate secțiunile și disciplinele teologice. De aceea unii pastoralisti compară teologia cu un pom; rădăcina lui o alcătuiesc disciplinele din secțiunea istorică și din cea biblică, trunchiul e Teologia Sistematică (Dogmatica și Morala) iar coroana o formează Pastorală, care prefăce în flori și fructe sucul sau elementele nutritive care i se comunică prin rădăcină, trunchi și frunze. Pastorală este deci *coroana învățământului teologic*, veriga care unește toate celelalte discipline teologice, sinteza practică a celorlalte ramuri surori. După expresia unui pastoralist român, Pastorală ne înlesnește să schimbăm în monedă curentă marile adevăruri de credință și morală. Ea este încoronarea studiilor teologice sau "aplicarea teologiei în pastorație". De aceea se studiază în ultimul an în școlile teologice, fiind cea dintâi de care avem nevoie în viața preoțească.

Cel mai strâns raport îl are Pastorală cu disciplinele teologiei practice (Liturgica, Omiletica, Catehetica, Dreptul Bisericesc), cu care are multe puncte de contact și capitole comune de studiu, (ca de exemplu cultul divin, parohia, predica, drepturile și îndatoririle parohului, etc.). Are însă legături și cu disciplinele din celelalte secții ale teologiei, ca de exemplu, cu Morala și Dogmatica, prin orientarea lor spre viață și cu studiul biblic. De asemenea ea preia din Patrologie și Istoria Bisericii, *aspecte* din personalitatea, viața și activitatea marilor preoți ai Bisericii Creștine din diverse timpuri și locuri, precum și metodele pastorale folosite de ei.

Dintre disciplinele laice, cel dintâi studiu auxiliar al Pastorală este Psihologia, pentru că un bun preot și păstor trebuie să fie în primul rând și un bun psiholog, adică un cunoscător profund al sufletelor omenești, pe care trebuie să le conducă. De aceea s-a preconizat și s-a dezvoltat în ultimul timp (mai ales la germani) o subdiviziune a Pastorală; *Psihologia pastorală*, sau *Psihologia religioasă*, din care o parte *Psihopatologia*, se ocupă cu studiul formelor morbide sau patologice ale vieții religioase a credincioșilor ce suferă de diferite metehne sufletești sau maniaci și fanatici religioși, necredincioși, indiferenți din punct de vedere religios, mistici și vizionari, deformații și monștrii morali, etc.

O parte specifică a psihologiei religioase și anume psihologia tipică, tratează despre grija sufletească a diferitelor categorii de credincioși după vârste și caractere individuale. Rezultatele psihanalizei nu sunt de neglijat în acest domeniu. O altă parte este *Psihologia pastorală socială*, care se ocupă cu studiul conceptului de comunitate religioasă; formarea, efectele, evoluția ei în lumina celor trei factori care condiționează viața socială; fondul biologic ereditar, mediul geografic și caracterele instituționale dobândite în cursul istoriei.

Un alt studiu auxiliar al Pastorală este *Pedagogia*. Pastorală este pentru pastorație ceea ce este Pedagogia pentru învățământ, adică este o Pedagogie religioasă. De aceea, Pedagogia s-a dezvoltat, mai ales în literatura pastorală germană, cu o bogată literatură, ce se poate subdivida în două grupe: una privitoare la Pedagogia generală și alta la Pedagogia curativă, înrudită cu *Medicina pastorală* și *Psihiatria pastorală* și care caută să vindece afecțiunile sufletești prin tămăduirea bolilor și suferințelor trupești, bazându-se pe strânsa și indisolubila legătură și interdependență dintre trup și suflet.

Sociologia, adică știința vieții sociale, este de asemenea de folos *Pastorală*, pentru că parohia este de fapt o grupare sau colectivitate socială constituită pe baze religioase.

Etnologia, adică știința despre sufletul poporului și formele de manifestare ale spiritului său de creație, oferă, de asemenea, date interesante păstorului de suflete. Acesta trebuie să cunoască îndeosebi acele manifestări religioase ale sufletului popular colectiv, care țin de etnologia religioasă în sensul larg al cuvântului, fie de așa-numita etnologie bisericească *Paraliturgia*, dacă sunt în legătură cu cultul (obiceiuri, datini, tradiții și credința religioasă). Interesante din acest punct de vedere sunt publicațiile folcloriștilor

noștri, ca de exemplu preotul bucovinean Simion FI. Marian, C. Rădulescu Codin, T. Pamfilie, ș.a

5. Importanța și necesitatea Teologiei Pastorale

Importanța studiului Pastoralăi rezultă din însuși scopul misiunii preotului ca păstor, care în ultima linie, nu este altul decât mântuirea sufletelor încredințate grijii sale. Teologia Pastorală este știința profesională a preotului. Ca orice profesie, ocupație sau îndeletnicire, care trebuie învățată sau deprinsă înainte de a fi practică, tot așa și misiunea de păstor al sufletelor trebuie studiată mai înainte, prin disciplina Pastoralăi. Ea ferește de rătăcirii și greșeli pe viitorii păstori de suflete. Fără îndoială, școala nu ne învață toate tainele și arta conducerii sufletești, căci multe amănunte rămân să le învățăm abia din viață. Cu alte cuvinte, Pastorală nu ne dă normele standard, ci ne prezintă cunoștințele de care avem nevoie pentru a modela sufletele omenești. Ea ne ajută să evităm experiențele triste și dăunătoare atât pentru păstori cât și pentru păstoriți, să evităm eforturile inutile în alegerea mijloacelor de păstorire, ne ferește de neajunsurile inevitabile ale empirismului personal.

Este mare deosebire între un păstor care și-a însușit în școala teologică învățămintele furnizate de studiul Pastoralăi și altul care n-a învățat nimic în acest domeniu. Cel dintâi știe de la început care-i sunt îndatoririle, cum trebuie să se comporte pentru a câștiga simpatia, dragostea și respectul sau încrederea păstoriților, ce are de făcut și cum trebuie să procedeze în anumite situații. Celălalt, dimpotrivă, va fi cu totul dezorientat, va face multe greșeli, eforturi inutile, va încerca experiențe costisitoare și va comite erori sau va pierde mult timp până ce va ajunge să cunoască ce are de făcut, să știe cum să acționeze, să-și dea seama de greutățile misiunii lui, să găsească procedeele cele mai bune și atâtea alte cunoștințe folositoare pe care Pastorală ni le pune la îndemână și pe care nu rămâne decât să le aplicăm atunci când e nevoie cu șanse de succes.

În materie de Pastorală nu se aplică maxima „*errando discimus*” (învățăm din greșeli), și, fără îndoială, învățământul pastoralăi nu ne dă rețete gata pentru fiecare caz în parte; în schimb ea ne prezintă rezultatul unor experiențe verificate de veacuri, principii fundamentale și directive generale pentru buna păstorire, iar pe baza acestora păstorul alege metoda, mijlocul sau soluția cea mai potrivită cerută de împrejurările și situațiile speciale în care ne putem afla.

Bibliografie:

Mitropolit EmiIoanos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală*, traducere de Paul Brusankowski, Ed. Sofia, București, 2001, pag. 135-146.

Izvoarele Teologiei Pastorale

Izvoarele Pastoralăi sunt unele de proveniență divină, altele de proveniență bisericească.

1. Cele de proveniență divină sunt cărțile Sfintei Scripturi, care ne familiarizează cu duhul pastorației și ne indică principiile ei fundamentale de inspirație divină, prin proorocii Vechiului Testament, și propovăduite de Mântuitorul și de Sf. Ap.

Dintre cărțile Vechiului Testament, cele mai importante din acest punct de vedere sunt *Leviticul - Cartea Preoției Legii Vechi* și *Cărțile profeților* (mai ales Isaia și Ezechiel), în care sunt formulate concepția despre preoție a Vechiului Testament și datoriile conducătorilor spirituali ai Vechiului Testament, datorii valabile și pentru

preoția creștină.

În Noul Testament, cele mai importante scrieri din punct de vedere pastoral sunt Faptele Apostolilor, unde găsim zugrăvite aspecte din viața și activitatea primilor păstori creștini și cele trei epistole pastorale ale Sf. Ap. Pavel: două către Timotei și una către Tit. În acestea se prezintă pentru prima oară sarcinile și calitățile impuse slujitorilor bisericești și principiile fundamentale ale activităților pastorale, care sunt normative pentru păstoria tuturor timpurilor.

2. Izvoarele oferite de Sf. Tradiție se află în operele Sf. Părinți și ale scriitorilor bisericești din epoca patristică și bizantină, care se ocupă direct sau indirect cu problema preoției creștine și cuprind informații, norme și materiale prețioase pentru pastorația creștină.

a. Canoanele sinoadelor și ale Sfinților Părinți sunt nu numai izvoare de drept, ci conțin uneori și norme de practică pastorală și reguli pentru rezolvarea unor cazuri speciale din activitatea preoțească. Importante sunt mai ales regulile privitoare la administrarea Tainei Spovedaniei, din canoanele Sf. Vasile cel Mare, ale Sf. Petru, episcopul Alexandriei (+311), ale episcopului Timotei al Alexandriei, sec IV, al Sf. Ioan Postitorul, patriarhul Constantinopolului, sec VI, ș.a.

b. Hotărârile și prevederile autorităților bisericești, îndrumările formulate de diverși chiriarhi **pentru preoți**, ca de exemplu: *învățătura bisericească la cele mai trebuincioase și mai de folos pentru învățătura preoților și Capete de poruncă*, de Antim Ivireanul (Târgoviște, 1710), precum și ordinele circulare sinodale și eparhiale publicate în revistele eparhiale bisericești.

c. Instrucțiunile scrise și îndrumările din cărțile de slujbă destinate preoților, mai ales povățuirile de la sfârșitul Liturghierului, învățăturile din Molitfelnic, de la Sfintele Taine.

d. Epistolele pastorale ale chiriarhilor, adresate clerului și credincioșilor la diferite sărbători (Crăciun, Paște, Anul Nou) și în împrejurări deosebite din viața bisericească ori socială a credincioșilor. Acestea reprezintă mai ales un interes documentar, conținând interpretarea, modul de aplicare și de adaptare la viața a principiilor fundamentale ale pastorației din anumite epoci. Mare interes normativ, în actualitate, prezintă pastoralele Patriarhului Justinian (+1977) publicate în diferite volume din colecția cu titlul general „Apostolat Social”, București 1948, apărute în 11 volume.

e. Viețile sfinților și ale marilor păstori și Părinți ai Bisericii ne oferă prețioase și neîntrecute modele și exemple de urmat în viața preoțească, orientări, metode și căi prin care marii păstori creștini și-au îndeplinit misiunea lor de îndrumători ai credincioșilor pe cărările mântuirii. *După cum politica se studiază din viața și activitatea marilor oameni de stat, iar arta războiului din viața marilor căpitani și conducători de oști, tot așa se învață și arta conducerii pastorale din viața marilor păstori de suflete.* Același serviciu ni-l poate face Patericul, cu exemplele sale din viața marilor pustnici, cu înțelepciunea bătrânilor sihastru și asceți, care sunt pilduitoare mai ales pentru viața morală și spirituală a păstorilor de suflete.

f. Practica nescrisă a Bisericii și experiența pastorală a preoților distinși din diverse timpuri și locuri, notate uneori în scris sub formă de însemnări zilnice sau de memorii, ori de schițe, constituie un material prețios de pastorație vie, trăită, din care se pot trage concluzii, învățăminte și norme practice de urmat în activitatea preoțească.

g. Tot ca izvor al Pastorației ca disciplină de învățământ este și literatura teologică pastorală mai nouă, alcătuită din studii de specialitate, cu caracter didactic, manuale ori monografii și studii de pastorală.

Literatura pastorală și istoria pastoralei de la începutul creștinismului până azi

Literatura pastorală din cadrul larg al teologiei creștine ia naștere încă din prima perioadă a acestei literaturi, și apoi sub forma de modeste povățuiri adresate păstorilor primelor Biserici, de către Sf. Ap., începând cu cele din epistolele pastorale ale Sf. Ap. Pavel și continuând cu cele date de urmașii acestora la propovăduirea Evangheliei, la organizarea și conducerea diferitelor Biserici locale din epoca post-apostolică de mai târziu.

A. În primele trei veacuri creștine, dintre scrierile Părinților Apostolici, demne de amintit sunt *Didahia (învățătura) celor 12 Apostoli*, *Epistola către Corinteni a Sf. Clement Romanul (+100)*, *Epistolele Sf. Ignatie Teoforul (+107)* și *Epistola Sf. Policarp al Smirnei către Efeseni*, care cuprind îndrumări pastorale incidentale, date de autorii lor. Din secolul II și III, cele mai importante scrieri sunt ale *Sf. Ciprian*, episcopul Cartaginei (+258); *Ad Fortunatum*, în care vorbește despre datoriile creștinilor în timpul persecuțiilor precum și cele 59 de epistole, scrise de Sf. Ciprian în diverse împrejurări și adresate diferitelor persoane, dintre care majoritatea clerici.

B. Din veacul al patrulea înainte, preocupări mai bogate și mai sistematice din domeniul Pastoraliei întâlnim în literatura patristică din **epoca de aur** (sec. **IV-VI**), când, paralel cu eforturile pentru răspândirea creștinismului, organizarea Bisericii, pentru definirea, formularea și aprofundarea dreptei credințe și combaterea sectelor și ereziilor, apar o serie de scrieri menite să precizeze natura și țelurile preoției creștine, să formuleze mai îndeaproape drepturile și datoriile slujitorilor bisericești, precum și diferitele reguli sau norme necesare în activitatea pastorală a acestora. Astfel, de la Sf. Ambrozie, episcopul Milanului (+397), ne-a rămas între altele, scrierea *De officiis ministrorum*, care, deși are caracter etic, ocupându-se mai mult de datoriile morale și virtuțile slujitorilor bisericești, e socotită, totuși, ca cea dintâi operă patristică cu preocupări pastorale sistematice.

Dintre scrierile numeroase ale Fericitului Ieronim (+420), importante din punct de vedere pastoral sunt cele două, sub formă de epistole; *Ad Nepotianum* (De vita clericorum et monachorum) și *Ad Rusticum*, în care autorul, vorbind despre îndatoririle unui monah, schițează multe din regulile de viață morală valabile și pentru preoții de enorie. Din opera scrisă, bogată și variată a Fericitului Augustin (+430), interes pastoral prezintă scrierea cu titlul *De vita et moribus clericorum*, care, precum o arată și titlul, cuprinde îndrumări pentru viață, comportarea și activitatea slujitorilor bisericești.

Gloria literaturii pastorale din epoca patristică o alcătuiește însă teologia tratatelor despre preoție rămase de la Sf. Ioan Gură de Aur., Sf. Grigorie de Nazianz și Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul), episcopul Romei (+604).

1. Sf. Grigorie de Nazianz (+390), în cel dintâi tratat intitulat *Cuvântul Apologetic despre fugă*, pe scurt *Peri fighis*, expune sarcinile și sublimitatea preoției, care l-au făcut, la început, să fugă de ea. Aici el formulează ideile sale despre preoție, pe care o consideră „arta artelor și știința științelor ” (tehni tehnon ke epistimi epistimon).

2. Cel de-al doilea tratat, datorat Sf. Ioan Gură de Aur. (+407) și purtând chiar titlul *Despre preoție (Pari ierosinis)*, este și cel mai celebru, tratat scris între anii 381-385, după cel al Sf. Grigorie de Nazianz pe care îl cunoștea. Expunerea e în formă de dialog, între autor și prietenul său Vasile (un viitor episcop); Vasile primește preoția; Ioan, care nu era decât diacon, ezita să o primească și de aceea înfățișează aici motivele care-l determină la această atitudine, exprimând cu acest prilej ideile sale despre preoție, despre sublimitatea, sarcinile,

dificultățile și imensele ei răspunderi.

Scrierea e împărțită în 6 cărți (capitole mari). Cărțile I-III vorbesc despre motivele care l-au făcut pe Sf. Ioan să fugă de preoție. Se expune apoi măreția stării preoțești, greutățile ei, îndatoririle păstorilor de suflete și virtuțile pe care trebuie să le aibă (despre sfințenia vieții preotului). Cărțile IV și V se ocupă de datoria preotului de a predica, datoria și mijloacele de perfecționare a aptitudinii retorice.

Cartea VI arată greutățile cu care trebuie să lupte preotul în lume, arătând că e mai ușor să fii eremit în pustie decât sacerdot în lume.

Tratatul *Despre preoție* al Sf. Ioan Gură de Aur., reprezintă tot ce s-a scris mai frumos despre preoția creștină în literatura patristică și unul dintre izvoarele patristice fundamentale ale Pastoraliei.

Între scrierile clasice despre preoție din literatura patristică e socotit și *Cuvânt despre preoție* al Sf. Efrem Sirul (+379), care este însă mai mult un elogiu al preoției (poem), exprimat într-un înaripat limbaj poetic.

3. Al treilea tratat clasic despre preoție din literatura patristică îl datorăm Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul), episcopul Romei (+604) și este intitulat *Regulae Pastoralis Libri Quatuor*, sau *De cura Pastoralis*. Tratatul este alcătuit din 4 cărți. Cartea I privește pe candidații la preoție, care sunt datori să se examineze bine, dacă sunt vrednici de preoție. Cartea a II-a se ocupă cu viața păstorului de suflete, iar Cartea a III-a prezintă funcția sa învățătoarească și îndemn la umilință. Cu alte cuvinte, primele două se referă la *Pastorală indirectă*, Cartea a III-a, care e și mai mare, constituie un fel de *Pastorală propriu-zisă sau directă*, împărțită în 4 capitole. Autorul cunoaște, rezumă și completează tratatele anterioare despre preoție ale Părinților răsăriteni (Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Hrisostom), depășindu-le în privința extinderii de orizont din care e privită preoția și în privința ordinii sistematice în care expune materia.

Tratatul despre preoție a Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul) constituie opera clasică în Evul Mediu la apuseni, servind ca manual indispensabil în școlile clericale de diferite trepte, fiind considerat, pe drept cuvânt, de către unii pastoralisti, ca cel dintâi *Compendiu de pastorală specială*. A fost tradus și în limba greacă la începutul sec. VII, la cererea împăratului Mauriciu, de către Patriarhul Anastasie II al Antiohiei (traducere pierdută). Conținutul operei, adică îndrumările date de Sf. Grigorie preoților creștini sunt valabile și azi.

C. În perioada post-patristică și bizantină.

Din perioada mai târzie a literaturii creștine din Răsărit, sunt vrednice de amintit următoarele scrieri de interes pastoral:

1. *Cuvânt către păstor (Pros ton poimend)*, al Sf. Ioan Scărarul, arată le sarcini are starețul unei mănăstiri și cum le poate îndeplini. Cuprinde sfaturi și îndemnuri și pentru preoții de enorii.

2. *Despre făptuire (activitate), contemplație și preoție*, de Teognost Monahul (sec IX), scriere cu caracter profund mistic, cuprinde și multe îndemnuri adresate preoților referitoare mai ales la sfințenia vieții lor, cerută de calitatea lor ca liturghisitori (vezi cap. 13,21,49-60 și 70-75);

3. *Despre preoție*, de arhiepiscopul Simeon al Tesalonicului (1429), este un tratat ce constituie un călduros elogiu al sacerdoțiului.

La români, literatura de Teologie Pastorală începe cu cărți de învățătură bisericească, scrise de unii episcopi și mitropoliți cărturari din sec. XVIII, în care aceștia dădeau preoților de sub autoritatea lor canonică instrucțiuni pastorale utile, privitoare mai ales la administrarea corectă a Tainelor, și în primul rând a Botezului și a Mărturisirii. Printre acestea se numără:

a. *Învățătură bisericească la cele mai trebuincioase și mai de folos pentru învățătura preoților*, de mitropolitul Antim Ivireanul (Târgoviște, 1710);

b. *Preoția cu datoriile clerului mirean*, de episcopul Grigorie al Râmnicului (Râmnic, 1740);

c. *Preoția*, de episcopul Grigorie al Râmnicului (Râmnic, 1749);

d. *Synopsis* (Despre Sfinte Taine), de mitropolitul Iacov Putneanul al Moldovei (Iași, 1747);

e. *Prăvălioara* (Despre Spovedanie, de mitropolitul Grigorie III al Țării Românești (București, 1781);

f. *Îndreptarea păcătosului cu duhul blândețelor*, (Timișoara-Iași, 1765 - text slavo-român) și (Iași 1768 - numai românesc).

Începând de pe la sfârșitul sec. al XVIII-lea, se publică în traduceri românești tratatele clasice despre preoție din literatura patristică, precum și cărți mai noi cu conținut de interes pastoral, din literatura teologică greacă și rusă. Din această categorie face parte de exemplu:

1. *Tratatul Despre preoție* (Peri ierosinis) al Sf. Ioan Gură de Aur și *Cuvântul Apologetic despre fugă* (*Apologhitikos peri fighis*) al Sf. Grigorie de Nazianz, ambele traduse pentru prima dată de episcopul Iosif al Argeșului și tipărite la București (1820-1821) și *Cuvântul pentru preoție* al Sf. Efreem Sirul (tradus de Schimonahul Isaac și Ieromonahul Iosif de Neamț, în vol. III din *Cuvinte și învățături* ale Sf. Efreem Sirul, București 1823, pag. 17-23);

2. *Carte foarte folositoare de suflet* (Exomologhitar) de Sf. Nicodim Aghioritul, amintită mai înainte (trad. de ierom. *Grigorie și Gherontie*, București 1799, retipărită de 10 ori până în 1928);

3. *Carte despre datoriile preoților de enorie*, de episcopul rus Partenie Sonkovski, tradusă în românește de mai multe ori, sub diferite titluri, de la 1857, și folosite la noi ca adevărate manuale de Teologie Pastorală;

4. *Epistolii sau Scrisori despre datoriile sfințitei dregătorii preoțești*, scrise de boierul moldovean Alexandru Sturza în rusește, sub formă epistolară și tradusă în românește de Arhim. Filaret Scriban (Iași 1843).

Începând din a doua jumătate a secolului trecut, după înființarea primelor seminarii, locul vechilor cărți de învățătură pentru preoți și al traducerilor îl iau manualele de Teologie Pastorală pentru școlile clericale, dintre care amintim:

a. *Teologie Pastorală*, de Episcopul Melhisedec al Romanului, București 1862 (cel dintâi tratat sistematic de Pastorală în românește, traducere și prelucrare după mai mulți autori ruși și germani);

b. *Manual de studiu Pastorelei*, de Mitropolitul Andrei Șaguna al Ardealului, Sibiu, 1872, ed. a II-a la 1878;

c. *Curs de Pastorală* de Pr. prof. L. Gotcu, București, 1903, ed. a III-a, retip. de pr. I. Mihălcescu la 1922;

d. *Manual de Teologie Pastorală*, de Iconom G. Gibescu, București, 1894, ed. a II-a la 1899.

Manuale complete și sistematice de teologie pentru învățământul teologic de grad universitar s-au scris puține:

1. *Teologie Pastorală* de prof. Isidor Marcu, în două volume, Blaj, 1902 și 1907;

2. *Păstorul de turme - Hodegetica* de Canonicul prof. N. Brânzău, Lugoj, 1930;

3. *Pimenica Ortodoxă sau Teologia Pastorală în înțelesul strâns al cuvântului*, de prof. Dionisie Ieremiev, Cernăuți 1928.

Pe lângă aceste manuale, s-au publicat de către diverși autori capitole de Pastorală în volume sau fascicule separate, ca de exemplu:

a. *Introducere în Teologie practică*, de prof. D. Ieremiev, Cernăuți 1903;

b. *Introducere în Teologie*, de Pr. P. Procopoviciu, Cernăuți 1929;
c. *Noțiunea, obiectul și structura Teologiei practice*, de același autor, Cernăuți 1937;
d. *Introducere în teologia Pastorală*, de Pr. dr. I. Zugrav, Cernăuți 1942;
e. *Preotul în fața chemării sale de păstor al sufletelor*, București 1934, și *Spovedania și duhovnicia*, București 1939, de Pr. dr. P. Vintilescu (+1974).

f. *Parohia ca teren de dezvoltare a spiritualității creștine*, de același autor, București 1936, extrase din revista „Studii Teologice”. Pe lângă alte multe studii și articole de interes pastoral, tipărite în diverse reviste bisericești, merită să fie amintit și *Sacerdoțiul creștin*, una dintre primele publicații ale pr. prof. P. Vintilescu, Pitești, 1926.

Dintre studiile și articolele profesorilor mai vechi și mai noi de Teologie Practică, tratând diferitele capitole ale *Pastoralei* și probleme din domeniul pastorației mai amintim:

1. *Chemarea preotului*, de Arhimandrit Iuliu Scriban, București, 1921, și *Studiul Pastoralei în Biserica Românească*, Sibiu, 1924, de același autor;

2. *Pastorația familiei* de Pr.prof.dr. Spiridon Câdea, Sibiu, 1938, *Hristos și mântuirea sufletească a orășenilor*, Sibiu, 1939, și *Apostolatul laic*, Sibiu, 1944, de același autor.

3. *Un capitol de Pimenica ortodoxă*, Sibiu, 1926, și *Teologie și Sacerdoțiu. Tipul clasic al păstorului ortodox și idealurile pastorale moderne*, Sibiu, 1928, ambele de Pr.prof. Grigorie Cristescu;

4. *Preotul de azi ca liturghisitor. Lipsuri și scăderi.Cauzele lor. Mijloace de îndreptare*, în "Studii Teologice", an I, 1949, nr. 1-2, pag. 97- 118 și nr. 3-4, pag. 252-266 (și extras 40 pagini), de Pr.prof.dr. Ene Braniște; *Participarea la Liturghie și metode pentru realizarea ei*, în "Studii Teologice", an I, 1949, nr.7-8, pag. 567-637 (și extras 76 pagini); *Viața lăuntrică a preotului. Importanța ei pentru pastorație și metode pentru cultivarea ei*, în „Biserica Ortodoxă Română” nr.1-2, 1956; *Câteva din virtuțile necesare preotului ca păstor și om*, în „Glasul Bisericii”, nr.8-9,1956; *"Preoții Tăi, Doamne se vor îmbrăca întru dreptate ..."*, *Despre viața morală a preotului*, în „Glasul Bisericii”, nr.6-7, 1958; *Preoția și chipul preotului după Sfânta Scriptură*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 5-6,1965.

5. *Datoriile preoțimii în fața problemelor sociale*, de Grigorie Comșa, București, 1925 și *Pastorația individuală și colectivă*, de același autor, Arad, 1929;

6. *Activitatea pastorală a preotului în parohie*, de Pr. David Voniga, Arad, 1926;

7. *Preoțimea în slujba operelor de ocrotire și medicină socială*, de Dr. V. Gomoiu, București 1927, ed. a II-a la Brăila în 1940, cu titlul *Biserica și medicina*;

8. *Îndrumări pastorale*, de Pr. Niculai Hodorobă, Iași, 1930;

9. *Teologie și preoție*, de Pr. Ilarion Felea, Arad, 1939;

10. *Sufletul preotului în luptă cu ispitele*, de Pr.dr. Victor Popescu, București 1943;

11. *Pastorală, încercări de psihologie pimenică*, de Pr. prof. Ion Buga, Ed. Internațional Scorpion, București, 1992.

12. *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, de Antonie Plămădeală, Sibiu, 1996.

13. *Preoția și arta pastorală*, de Irineu Pop Bistrițeanul, Ed. Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 1997.

14. Mitropolit EmiIoanos Timiadis, *Preot, parohie și înnoire, Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală*, traducere de Paul Brusanowski, Ed. Sofia, București, 2001.

Un important număr de studii și articole despre diferite probleme practice din activitatea pastorală a

preoțimii noastre le avem în revistele bisericești, patriarhale, mitropolitane și eparhiale, de exemplu: *Orientări exegetice de interes pastoral*, de Gr. Marcu, în rev. Mitropolia Olteniei, nr. 9-10, 1964; *Exegeza în pastorație*, de Gr. Marcu, în rev. Mitropolia Ardealului, nr. 1-3, 1965; *Mărturia creștină în Biserica Ortodoxă. Aspecte, posibilități și perspective actuale*, de prof. Ion Bria, în rev. Glasul Bisericii, nr. 1-2, 1982.

Partea I

PASTORALA GENERALĂ

I. Misiunea preoțească. Preotul ca păstor de suflete în Biserica Ortodoxă

Felul în care viitorul preot își va îndeplini misiunea sa, ceea ce el va putea realiza sau nu în viața și activitatea de păstor, depinde în mare parte de felul în care el înțelege preoția, de ideea pe care și-o face de la început despre misiunea pentru care se pregătește. De aceea, în primele cursuri vom vorbi despre: *preoție și misiunea preotului în lume*.

Spre deosebire de confesiunile protestante și de toate sectele derivate din ele, în Biserica ortodoxă (ca și în cea romano-catolică) preotul face parte din cler; în virtutea harului special al preoției, primit la hirotonie, el nu mai este ca oricare dintre credincioșii laici, ci capătă o menire specială, pe plan religios, deosebindu-se fundamental de restul credincioșilor.

Misiunea preoțească este de origine divină, deoarece este întemeiată de Mântuitorul Hristos și are caracter supranatural transcendent, prin scopul ei ultim, care este mântuirea sufletelor.

1. Preotul este rânduit pentru oameni, să activeze între oameni, prin misiunea lui care este de la Dumnezeu, și să lucreze în numele Lui. „*Orice arhiereu - spune Ap. Pavel despre rostul preoției în general, - fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, spre cele ce privesc pe Dumnezeu, ca să aducă daruri și jertfe pentru păcate...*” (Evrei VII). Preotul lucrează în lume în temeiul harului dumnezeiesc primit la hirotonie, din sursă divină, iar nu de la oameni. El propovăduiește o învățătură care nu aparține lumii, deoarece este revelată; el mijlocește oamenilor împărtășirea harului care vine din cer. El activează în cadrul și în condițiile vieții trecătoare de aici de pe pământ, păstorind pe credincioșii săi în calitatea lor de membri ai Bisericii lui Hristos, de mădulare ale Trupului mistic al Domnului, de viitori cetățeni ai împărăției Cerului, care au primit această calitate prin botez. Ei alcătuiesc „*turma lui Hristos*”, a cărei grijă a fost încredințată preoților ca păstori; „*Păstoriți turma lui Dumnezeu, care vi s-a încredințat, veghind asupra ei, nu cu silnicie, ci de bună voie, după Dumnezeu, nu pentru câștig urât ci din dragoste, nu ca stăpânii păstoriților, ci pildă făcându-vă turmei*”. (I Petru V, 2-3). În aceste cuvinte, Sf. Apostol Petru rezumă magistral esența preoției și principiile moral spirituale care trebuie să inspire adevăratul raport dintre păstor și turmă, dintre preoți și credincioși.

Preotul este în slujba oamenilor, dar de fapt în slujba Domnului, este „*omul lui Dumnezeu*” (o antropos Teu), cum îl numește Sfânta Scriptură (Pavel) pe Timotei (I Tim. VI, II), adică un om în slujba lui Dumnezeu. Misiunea lui privește îndeosebi acea latură a vieții omenești care derivă din raporturile oamenilor cu Dumnezeu. Preoții sunt

„slujitori ai lui Hristos și iconomi (chivernisitori) ai tainelor lui Dumnezeu" (I Cor.IV,1) sau „colaboratori (împreună-lucrători) ai lui Dumnezeu" (Teu sinerghi), cum îi numește Sf. Pavel pe Apostoli în general (I Cor.III, 9 și Cor.VI, 1).

2.Dumnezeu s-a făcut cunoscut oamenilor mai ales prin Fiul Său întrupat ca om, prin care s-a realizat mântuirea lumii, putem spune că, mai corect, misiunea preotului creștin este să continue în lume lucrarea răscumpărătoare a Mântuitorului, adică să facă pe fiecare dintre credincioșii lui să-și însușească efectele mântuitoare a acesteia. Preotul este organul prin care Dumnezeu împărtășește lumii, de-a lungul veacurilor, harul mântuitor izvorât din jertfa Fiului și pus de Acesta la dispoziția Bisericii. Ca succesori ai Sf. Ap., reprezentanții preoției creștine - episcopii, preoții, diaconii - sunt trimișii lui Hristos în lume, „niște apostoli" în sensul larg al cuvântului; „*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi...*" (Ioan XX,21). Ei sunt deci continuatori ai lucrării de mântuire în lume; prin ei, prin harul simțitor ce se împărtășește prin Sfintele Taine și Ierurgii pe care ei le săvârșesc și prin învățătura dumnezeiască ce o propovăduiesc.

Preotul este deci reprezentantul Mântuitorului în lume, ambasador al „Cerului", colaborator al lui Dumnezeu în opera de mântuire a lumii, un „ministru", săvârșitorul lucrării de sfințire a oamenilor, împuternicit pentru aceasta de Mântuitorul însuși și dependent de El, în virtutea harului primit la hirotonie. El lucrează în enorie în numele Mântuitorului (Marcu XVI, 17; Fapte XVI, 18), ca trimis, delegat, împuternicit sau reprezentant al Lui. „*Căci nu pe noi ne propovăduim, ci pe Hristos Iisus Domnul, iar pe noi slujitori vouă pentru Iisus*", după cum spune Sf. Ap. Pavel Corintenilor (II Cor. IV, 5). Chemarea preotului și puterea lui față de suflete îi vine de la Hristos (vezi și I Tim. 1, 12 și Filip IV, 13), care este „*Păstorul cel mare al oilor*" (Evrei XIII, 20), sau „*Mai marele păstorilor*" (I Petru V, 4). Misiunea sa este slujire din slujirea Mântuitorului.

Preoția creștină vine din preoția lui Iisus Hristos, ea este prelungirea și perpetuarea misiunii Sf. Ap. în lume, care este un mandat încredințat de Mântuitorul slujitorilor Săi din totdeauna. Mai mult, preoția este într-un fel continuarea de către oameni a slujirii lui Hristos însuși, pentru mântuirea lumii. Raportată neconținut la Iisus Hristos, preoția creștină capătă semnificația și valoarea ei divină.

Comentând cutremurătoarele cuvinte cu care, la slujba hirotonie, arhiepiscopul încredințează Sf. Agneț noului hirotonit, un ierarh spunea: „*În înțeles restrâns, încredințarea Trupului și paza Lui este legământul dintre Hristos și preot. Termenul pazei trece dincolo de veac, iar restituirea va fi sigură. De aceea și legământul depășește caracterul învoielilor obișnuite, între odor și vistiernic intervin raporturi care se cheltuiesc după legile altei slujiri și răsplătiri, care nu sunt scrise în cartea contractelor omenești. Între Hristos și preot stăpânește dreptul dumnezeiesc în care natura slujirii este de esență divină, iar obiectul, sufletul omenească. Din acest fel de drept purced și obligațiile preotului și, deci, și răspunsurile lui... Preotul exercită în Biserică atributul de păstor, după chipul și urmarea Marelui Păstor*".

Precum se știe, activitatea sau misiunea Mântuitorului a fost întreită, adică a avut trei laturi sau înfățișări; una de învățător (profet), alta de arhiepiscop (mare preot) și alta de împărat (conducător). Ca învățător, El a luminat lumea prin Evanghelie, ca arhiepiscop a mântuit-o prin Jertfa Sa de pe Cruce, iar ca Dumnezeu El stăpânește și conduce Biserica spre destinul ei eshatologic în împărăția cerurilor. De aceea, întreită este și chemarea preotului, care o continuă sau o prelungeste pe cea a Mântuitorului; învățătoarească, sacramentală, (sfințitoare) și conducătoare (păstorească). Preotul este un învățător sau conducător sufletesc al ei. El învață propovăduind oamenilor adevărul Evangheliei prin cuvânt sau învățătură (cateheză, predică) și prin exemplul personal; sfințește pe credincioși prin rugăciune și oficierea Sfintelor slujbe, mijlocind lumii Harul trebuitor pentru mântuire;

păstorește, îndrumază sau călăuzește sufletele pe calea mântuirii, prin mijloacele pedagogice disciplinare și canonice, indicate de scopul și de natura misiunii sale. El arată oamenilor pe Hristos, adică așa cum S-a numit El însuși pe Sine: „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan XIV, 6).

3. După natura sfințitoare a misiunii sale, preotul este și un organ sau instrument al Sf. Duh, al Mângâietorului, pe care Mântuitorul îl făgăduise Apostolilor încă înainte de Înviere (Ioan XIV, 16,17,26) și pe care L-a trimis în ziua Cincizecimii. Biserica este Cincizecimea în continuă gestiune și depozitare a harului Sf. Duh în lume, iar preoții sunt rânduiți și unși ca și chivernisitori ai acestui tezaur nu prin vreo putere sau hotărâre lumească, ci prin puterea și Harul Sf. Duh, precum accentuează Sf. Apostol Pavel, în cuvântarea pe care o ține către conducătorii Bisericilor din Milet și Efes: „*Luați aminte la voi și la toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu sângele Său*”. (Fapte XX, 8). Preotul este canalul prin care se scurge, în viața religioasă a credincioșilor, Harul sfinților al lui Dumnezeu, izvorât din Sf. Duh, depozitat în Biserică și transmis oamenilor prin slujbele sfinte săvârșite de către preot.

Pe scurt, preotul este slujitor al lui Dumnezeu - Tatăl, reprezentant sau delegat al Mântuitorului pentru continuarea lucrării Sale de mântuire a sufletelor și totodată organ al Sf. Duh pentru sfințirea și conducerea oamenilor pe calea mântuirii.

În virtutea Harului special al preoției, primit la hirotonie, preotul este acela care naște sau renaște pe credincioșii săi pentru viața spirituală, supranaturală, „viața în Hristos”, mai ales prin Taina Sf. Botez, a Pocăinței și a Sfintei Împărtășanii. Prin preot, devenim creștini sau ne integrăm și ne menținem în Biserică. De aici și atributul de „părinte” (spiritual), care se dă preotului ortodox și prin care poporul recunoaște și cinstește această calitate a preotului, în această privință, el nu e cu nimic mai prejos decât părinții după trup a enoriașilor săi. El are, față de fiii săi duhovnicești, tot atâtea drepturi, datorii și răspunderi pe plan spiritual, ca și părinții lor pe plan material și social. El are dreptul să-i învețe, să-i binecuvânteze, să-i sfințească, să-i îndrume, să-i certe și să-i mustre, să-i pedepsească chiar la nevoie, cu mijloacele pe care le are la îndemână, spre folosul lor duhovnicesc. El este „părintele sufletesc” nu numai al celor mici, ci și al celor mari, al tuturor vârstelor, al tuturor claselor sociale. Fiii săi sunt prunci și copii, tineri și bătrâni, femei și bărbați, bogați și săraci, cărturari și necărturari, ș.a.m.d., toți laolaltă, fără nici o deosebire, alcătuiesc marea familie duhovnicească a preotului; toți îi sunt datori cu ascultarea, supunerea și respectul datorat preotului în calitatea lui de reprezentant al lui Dumnezeu și pentru toți el e îndatorat cu aceeași grijă și cu aceeași răspundere față de Dumnezeu.

Iată cum înfățișează, de exemplu, marele scriitor francez **Lamartine** rostul unui adevărat preot în mijlocul lumii și al vieții: „*În fiecare parohie există un om care e al tuturor, care e chemat ca martor, ca sfătuitor și ca sfințitor în cele mai solemne acte ale vieții omenești. Un om fără de care nici nu ne naștem, nici nu murim; care te primește de la sânul mamei și nu te părăsește decât în groapă, care binecuvântează sau sfințește leagănul, patul conjugal, nășălia morții și coșciugul; un om pe care copilașii se obișnuiesc să-l iubească și să se teamă firește de el; un om pe care necunoscuții îl numesc părinte, un om înaintea căruia creștinii își aduc mărturisirile lor cele mai grele, lacrimile cele mai secrete; un om care prin rostul lui e mângâietorul tuturor durerilor omenești, care vede bătând la ușa sa pe sărac și pe bogat; cel bogat ca să-și lase pe ascuns milostenia, cel sărac ca să primească fără să se rușineze; un om care, nefiind de nici un rang social, ține deopotrivă de toate clasele, de clase nevoiașe prin viața lui săracă și prin umilința nașterii, de clasele înalte prin educația și știința lui; în sfârșit, un om care știe toate, care are dreptul să spună tot și al cărui cuvânt cade de sus asupra minții și inimii omului, prin*

autoritatea dumnezeieștii lui misiuni. Acest om este preotul".

4. Preotul este totodată și slujitor al Bisericii, în înțelesul ei de instituție divino-umană, de colectivitate sau societate religioasă, cu o organizație și disciplină proprie, care trebuie respectată pentru ca ea să vieze și să prospere.

În calitate de conducător al parohiei sale, el trebuie să păstreze unitatea cu Biserica, adică cu episcopul, care este de drept și de fapt reprezentantul lui Hristos și conducătorul responsabil al eparhiei păstorite. Din punct de vedere administrativ și canonic, preotul este subordonat episcopului, este în parohie un delegat și trimis al lui, căci prin el a primit harul și puterea preoției și trebuie să activeze în parohie în numele lui, sub conducerea și după recomandările lui.

Așadar, în Biserica Ortodoxă, spre deosebire de comunitățile protestante și neoprotestante, preotul este un factor absolut necesar și indispensabil în planul sau iconomia mântuirii oamenilor. „*Biserica ființează și se menține prin preoție. Preoția este condiția existenței Bisericii, stâlpul și puterea ei*”.

Preoția este misiune sacră, o slujire a oamenilor pentru Dumnezeu, o slujire cerută și instituită de El, o participare la însăși lucrarea lui Dumnezeu pentru slujirea și mântuirea oamenilor.

În parohia sa, preotul este cel care mijlocește legătura credincioșilor cu Dumnezeu, care constituie temelia vieții noastre religioase.

Prin el credincioșii se integrează și se mențin în Biserică, adică în „*Trupul mistic al lui Hristos*”. Nu se poate concepe viața religioasă-morală sau mântuirea fără preot, așa cum nu se poate concepe turmă fără păstor, sau educație și instrucție fără profesor sau pedagog. De aceea, în concepția poporului nostru ortodox, „*un sat fără popă*” este ceva de răs, ceva nedeplin, căruia îi lipsește un lucru esențial, necesar și indispensabil.

Bibliografie:

Preot prof. Dr. Ion BRIA, *Destinul Ortodoxiei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București 1989, Capitolul III, Parohie, preot, credincios; identitatea și misiunea lor, pag 302 - 342.

II. Demnitatea, valoarea și importanța misiunii preoțești

I. Demnitatea, vrednicia și însemnătatea misiunii preoțești reiese din însăși originea și instituirea ei, din esența și din scopul ei, despre care am vorbit și în prelegerea trecută. De origine divină prin instituirea ei, de esență supranaturală prin Harul divin care stă la temelia ei, cerească prin scopul ei final, care este mântuirea sufletelor, preoția nu constituie o simplă funcție, o carieră ca toate celelalte ocupații sau îndeletniciri lumești puse în serviciul societății omenești, ci o misiune, un apostolat, o slujire; slujirea lui Dumnezeu spre slujirea oamenilor.

Preoția se situează deasupra oricărei profesii, întrece în valoare, în demnitate și însemnătate toate îndeletnicirile, rangurile și titlurile de noblețe, toate dregătoriile omenești.

Misiunea preoțească are ceva din frumusețea și jertfelnicia carierei de profesor, educator și pedagog, care are datoria de a lumina mintea tinerilor și a fauri în sufletele lor personalități umane, pregătind astfel drumul generațiilor viitoare; are ceva și din noblețea profesiei de doctor, menită să aline suferințele și bolile oamenilor; are ceva din demnitatea carierei de magistrat sau judecător, atunci când aceasta este pusă în serviciul justiției sociale, obiective și imparțiale. Misiunea preoțească se deosebește de toate acestea prin superioritatea obiectului ei și a scopului ei, fiind mai mult decât toate. Căci preotul are în grijă sa nu numai copiii și tinerii, ca profesorul și pedagogul, ci oameni de toate vârstele, de toate stările sociale și de diferite grade de cultură; el e chemat să trateze și

să tămăduiască nu bolile trupului muritor, ca medicii, ci pe acelea ale sufletului, care e nemuritor și mult mai de preț decât trupul; el nu este numai judecătorul turmei sale duhovnicești, ci și capul sau conducătorul ei, sfântuitorul și povățuitorul, mângâietorul și ocrotitorul, păstorul și părintele ei.

În calitatea lui de organ indispensabil în viața religioasă-morală a oamenilor, de mandatar și mijlocitor, investit cu puteri supranaturale pentru a face legătura oamenilor cu Dumnezeu și a cerului cu pământul, de mesager și vestitor al voinței lui Dumnezeu în lume, de transmițător al harului divin, preotul întrece pe toți ceilalți factori sociali prin vrednicia și noblețea misiunii sale. Oricât de mare ar fi înțelepciunea, puterea sau bogăția altora, oricât de înaltă ar fi treapta socială pe care stau slujitorii societății omenești, nu se poate compara în vrednicie cu cel mai umil preot, care poate mai mult decât toți ceilalți oameni; poate să liturghisească cu îngerii înaintea lui Dumnezeu, să sfințească viața oamenilor, să lege și să dezlege păcatele lor, să le încuie sau să le deschidă porțile împărăției cerurilor.

"Dacă ai putea să te gândești ce lucru mare e ca om fiind, și îmbrăcat în trup și sânge, să te poți apropia de fericirea și nemuritoarea fire a Dumnezeirii, atunci ai putea înțelege mai bine cu câtă cinste a învrednicit pe preoți Harul Sf. Duh", zice Sf. Ioan Gură de Aur.

Demnitatea și înălțimea misiunii preoțești devine și mai evidentă dacă avem în vedere mai ales prețul și valoarea sufletului omenesc. Preotul este în primul rând păstor de suflete. Or, nimic în lume nu egalează prețul și valoarea sufletului, căci precum spune Mântuitorul: *"Ce-ar folosi omului de ar dobândi lumea toată, dacă și-ar pierde sufletul? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său"* (Matei XVI, 26). Preoția, pastorația creștină, este grija pentru sufletele oamenilor (Seelsorge), pentru tot ceea ce este mai de preț, mai etern și mai de valoare în ființa noastră. Și cu cât sufletul este mai presus decât trupul, cu atât este preoția mai presus decât trupul, cu atât este preoția mai presus decât celelalte funcții, cariere sau îndeletniciri sociale, care se preocupă exclusiv, sau cu precădere de trupul omului și de trebuințele sale materiale, terestre, trecătoare. Conducerea sufletului pe calea perfecțiunii morale, a virtuții și a apropierii neîncetate de Dumnezeu și de cer este obiectul preocupării preotului, țelul misiunii sale. *„Păstoria sufletelor, spune Sf. Ioan Gură de Aur, se ocupă de suflet, care este de la Dumnezeu și deci dumnezeiesc, este partaș al nobleței celui de Sus, către care tinde, chiar dacă este înjugat cu un trup rău.”*

Aceasta îl făcea și pe Sf. Ioan Gură de Aur să spună că dregătoria preoțească este mai presus decât cea a conducătorilor de popoare. După el, mai puțin prețuiește în fața lui Dumnezeu un rege sau un împărat decât ultimul dintre preoți. Și pe drept cuvânt; căci conducătorii politici ai noroadelor răspund în fața judacății istoriei omenirii pentru răul sau binele făcut în această viață; preotul are însă în mâinile sale destinul pentru eternitate al păstoriților săi.

De aceea, alt factor de conducere sau răspundere în viața socială nu are atâta autoritate, atâta influență asupra oamenilor și atâta intimitate cu viața lor sufletească, ca preotul. Unde pot găsi ei totdeauna un cuvânt cald de mângâiere, de îmbărbătare și de întărire la vreme de necaz și de suferință, în ajutorul la nevoie, decât la preot? Pe cine ascultă ei mai cu încredere decât pe preotul lor? Cui își destăinuiesc ei mai cu încredere tainele inimii, pacatele, căderile și năzuințele decât duhovnicului lor?

Înalta vrednicie și sfințenie a misiunii preoțești, reiese mai ales din latura ei sacramentală sau sfințitoare. În calitatea lui de mijlocitor între oameni și Dumnezeu, preotul aduce pe de o parte lui Dumnezeu cuvenitul prinos de închinare din partea Bisericii sau a comunității pe care o păstorește, iar pe de alta, transmite ceea ce ne dăruiește Dumnezeu, adică harul, binecuvântarea și ajutorul Lui, întretinând astfel legătura nevăzută dintre Dumnezeu și

oameni, dintre cer și pământ. Mai ales prin calitatea de liturghisitor, de slujitor al tainelor dumnezeiești, de sfințitor al lumii, de organ al Harului dumnezeiesc, preotul se situează deasupra tuturor oamenilor, ba chiar și a îngerilor. În această calitate și mai ales în timpul slujirii Sf. Liturghii, nici o altă ființă nu se află într-o mai mare apropiere și intimitate față de Dumnezeu ca preotul. Sublimitatea preoției din acest punct de vedere a accentuat-o mai ales Sf. **Ioan Gură de Aur**: „*Preoția se exercită pe pământ, dar are rânduiala cetelor cerești. Și pe foarte bună dreptate, căci slujba aceasta nu a rânduit-o un om sau un înger sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuși Mântuitorul. Sf. Duh a rânduit ca preoții, încă de pe când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeași slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri...*”

De asemenea, **Sf. Grigorie Teologul**, îl vede pe preot „*stând alături de îngeri, preamărind pe Dumnezeu alături cu arhanghelii, aducând jertfe la altarul cel de sus, luând parte la slujba de preot împreună cu Iisus Hristos, înviind făptura, restabilind chipul lui Dumnezeu, slujind lumii celei de sus, ba ceva mai mult, devenind întrucâtva Dumnezeu și pe alții, dumnezei făcându-i*”.

Tot atât de admirativ vorbește și **Sf. Efrem Sirul** despre sublimitatea preoției, privind mai ales latura ei sacramentală: „*Minune uimitoare, putere nespusă, mister înfricoșat al preoției; Slujbă sfântă, sublimă, de neprețuit, cu care Hristos, după venirea Sa pe pământ, a binevoit să însărcineze pe nevrednicele Sale făpturi! Vă rog în genunchi cu lacrimi și suspine, să cinstiți acest tezaur al preoției, tezaur pentru cei ce știu să-l păstreze cu sfințenie și cu vrednicie. Dar cum voi putea să slăvesc demnitatea preoțească? Ea întrece orice idee, orice știință. Sf. Apostol P avei la ea se gândește, după părerea mea, când scrie: «O adâncul bogăției, al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu...» (Romani XI,33). Eu îl văd pe preot în mijlocul sfinților, în cetele curții împăratului împăraților. În mijlocul celor fără de trupuri, strălucitoare de slavă, pline de iubire, el se desfăta în apropierea și intimitatea Domnului său, Creatorul și izvorul a toată lumina; el își exprimă o dorință și această dorință îi este împlinită*”.

Un scriitor bizantin din secolul al XIV-lea spunea că „*n-ar greși cineva dacă ar numi preoția putere creatoare a lui Dumnezeu, sau știință dumnezeiască, având drept scop să facă din anumite simboale, ca prin niște organe, pe om Dumnezeu după har și asemenea chipului Fiului lui Dumnezeu Cel după fire, iar pâinea și vinul amestecat, să le prefacă în Trupul și Sângele Stăpânului*” (**Teofan al Niceei**, *Despre preoție*); iar **Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului** din secolele XIV-XV, spunea că: „*cu slujirea tainelor am luat rânduiala mai presus ca îngerii... Ce este mai minunat decât unele ca acestea? Ce bine mai mare este către oameni? Ce putere este mai covârșitoare? Ce stăpânire este care să aibă mai mari daruri? Iată, noi, țarină, lutul și viermele, ne arătăm Puteri și Stăpânitori. Ba chiar mai mult și mai vărtos decât aceștia putem noi cu puterea preoției. Ca și ziditori ne facem zidirii celei mai bune prin botez și prin celelalte taine și părinții fiilor lui Dumnezeu și lucrători celor ce sunt dumnezei după har și păcatului pierzării și păzitori de suflete, dezlegători de legăturile cele veșnice, descuietorii ușilor raiului, lucrători de lucrurile cele dumnezeiești și lucrători împreună cu Dânsul ne arătăm spre mântuirea oamenilor*”.

„...*Cu adevărat mare e taina și mare vrednicia stării preoților, cărora s-a dat ceea ce nu s-a dat îngerilor. Căci numai preoții hirotoniți după lege au putere a sluji Sfânta Liturghie și a sfinți trupul lui Hristos. Preotul este însă numai un ministru al lui Dumnezeu, el întrebuințează cuvintele lui Dumnezeu, după rânduiala și porunca lui Dumnezeu, iar adevăratul începător și nevăzutul lucrător al tainei este însuși Dumnezeu, la a Cărui voie toate sunt supuse și a cărui poruncă toate ascultă. Se cade ție, dar în această împărătească taină a crede mai mult atotputerniciei lui Dumnezeu, decât minții și simțurilor tale, sau altui semn văzut... Preotul îmbrăcat în*

sfintele veșminte ține locul lui Hristos: care este chemat să aducă lui Dumnezeu în smerenie și evlavie rugăciuni pentru tot poporul. Preotul, când slujește, cinstește pe Dumnezeu, veselește pe îngeri, zidește Biserica, mijlocește viilor ajutor, morților odihnă și pe sine și-l face părtaș tuturor bunurilor”.

2. Așa se explică aureola de cinste și respect cu care a fost înconjurată totdeauna sau pretutindeni persoana preotului și mai ales în creștinătatea ortodoxă. În general, oricărui trimis, reprezentant sau ambasador, i se dă cinstea cuvenită aceluia pe care îl reprezintă sau din partea căruia e trimis. Or preotul, fiind trimisul lui Dumnezeu, reprezentantul și slujitorul Lui între oameni, asupra lui se reflectă cel puțin o parte din măreția lui Dumnezeu și din cinstea pe care o datorăm. *"Cine ascultă de voi, de Mine ascultă, și cine se leapădă de Mine, se leapădă de Cel ce M-a trimis pe mine* (Luca X, 16). Și *"cine slujește pe Domnul său, va primi cinste"* (Prov. XXVII, 18).

De altfel, nu numai în creștinism, ci în toate religiile omenirii și în toate vremurile, preoția a fost prețuită și omagiată într-un fel sau altul, iar preoții au fost considerați și cinstiți ca oameni cu atribuții și puteri excepționale în comparație cu ceilalți oameni.

Popoarele păgâne - culte sau inculte - au respectat preoții lor, în chipul lor superstițios, pe inițiații în tainele cerului (ca la asiro-babilonieni), pe sacrificatori, sau împlânzitorii zeilor (ca la romani), pe depozitarii științei supreme (ca la egipteni), iar unele popoare vedeau în ei o castă sau categorie deosebită de ceilalți oameni (ca la evrei sau la indieni). Se știe de câtă cinste se bucurau arhieriei, preoții și leviții Vechiului Testament (vezi mai ales Isus Sirah VII, 33; Ps. CIV, 15; Deut; XVIII, 1-8 ș.a.). În statul roman, împăratului însuși îi plăcea să-și atribuie titlul de pontif suprem (pontifex maximus), pentru a-și spori prestigiul și autoritatea, dar omagiind în felul acesta, indirect, preoția.

Dacă în religiile naturale omenești - unde preoția este lipsită de prerogativele Harului divin - preotul era atât de onorat, cu atât mai mult în creștinism, religia supremei revelații, în care preoția, investită cu pecetea Harului dumnezeiesc, este prelungirea și continuarea lui Hristos în lume. *"Preoții care își îndeplinesc bine chemarea, să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc cu predica și cu învățătura"*, (recomandă Sf. Ap. Pavel, Tim V, 17).

Respectul acesta datorat preoției este accentuat mai ales în **Epistolele Sf. Ignațiu și în Constituțiile Apostolice**. *"Socotește pe episcop ca ținând locul lui Dumnezeu între oameni și covârșind pe toți cei cu slujire și cu cinste între ei ..., ca judecând cu putere de la Dumnezeu. Pe episcop sunteți datori să-l iubiți ca pe părintele vostru, să vă temeți de el ca de împărat și să-l cinstiți ca pe Domnul"* (Ibid II, 34). *"...Episcopul, ca și Domnul, să aibă întâietate la respectul pe care trebuie să i-l dați potrivit demnității lui, cu care stăpânește clerul și prodomnește peste toți credincioșii... și preoții să fie socotiți de voi în chipul nostru, al apostolilor, să vă fie învățători ai cunoștinței de Dumnezeu..."*. *"Pe păstorul într-adevăr bun, laicul să-l cinstească, să-l iubească, să se teamă de el ca de părintele, ca de Dumnezeu, ca de stăpânul său, ca de arhierul lui Dumnezeu, ca de învățătorul pietății, că cine îl ascultă pe el, pe Hristos îl ascultă și cine se leapădă de el, de Hristos se leapădă și cine nu primește pe Hristos, nu primește pe Dumnezeu și Tatăl Său..."*.

Împărații creștini au cinstit clerul prin respectul pe care l-au dat slujitorilor Bisericii, privilegiile pe care le-au acordat acestora prin supunerea lor la disciplina bisericească (vezi, de exemplu, cazul împăratului Teodosie și al Sf. Ambrozie) ș.a.m.d. Biserica însăși a cinstit preoția nu numai prin respectul și prețuirea cu care a înconjurat-o, ci și prin drepturile și onorurile ce i-a acordat; prin datoriile și răspunderile pe care i le-a impus, prin severitatea și sancțiunile excepționale cu care a tratat totdeauna lipsurile și scăderile ei.

Iată de ce în creștinătatea ortodoxă preotul este respectat, prețuit și iubit, cel puțin în parohia lui, mai mult

decât un împărat în împărăția lui. Iar una din formele prin care credincioșii își arată respectul și dragostea lor față de el este sărutarea mâinii preotului. Creștinul ortodox sărută mâna preotului, care îi este părinte duhovnicesc. El știe că prin dreapta preotului lucrează harul sfințitor al lui Dumnezeu; cu ea îi botează copiii, cu ea îi binecuvintează cununile și căminul, cu ea îi va da iertarea păcatelor la spovedanie și Sf. Împărtășanie, cu ea îi va binecuvânta și ceasul ultim al vieții, sicriul, mormântul și crucea care îi va străjui căpătâiul după moarte. *"Iar dacă toate acestea nu se săvârșesc altfel decât prin mâinile acelea sfinte ale preoților, atunci cum vei putea fără preoți să scapi de focul gheenei sau să dobândești cununile cele pregătite? Preoții sunt aceia cărora li s-a încredințat zămislirea noastră cea duhovnicească. Ei sunt aceia cărora li s-a dat să nască prin Sf. Botez. Prin preoți ne îmbrăcăm în Hristos; prin preoți suntem îngropați împreună cu Fiul lui Dumnezeu; prin preoți ajungem mădularele fericitului cap al lui Hristos.*

Prin urmare este drept ca preoții să fie pentru noi nu numai mai de temut decât marii demnitari și decât împărații, dar mai cinslinți și mai iubiți chiar decât părinții. Părinții ne-au născut din sânge și din voința trupului; preoții însă ne sunt pricinuitoarii nașterii noastre din Dumnezeu, ai acelei fericiri după Har... Dumnezeu a dat preoților o putere mai mare decât părinților noștri trupești, care nu ne pot apăra nici de moartea aceasta trupească și nici nu pot îndepărta bolile ce vin peste noi; ceilalți, de multe ori, au mântuit chiar suflete bolnave și pe cale de pieire,... nu numai cu ajutorul învățăturilor și al sfaturilor, ci și al rugăciunilor. Preoții au puterea să ne ierte păcatele nu numai când ne nasc din nou prin Sf. Botez, ci și după ce ne-au botezat... în afară de asta, părinții nu pot fi de vreun folos copiilor dacă greșesc față de unul din mărimile și puterniciile pământului; dar preoții au potolit de multe ori chiar mânia lui Dumnezeu, nu numai a unor dregători sau împărați".

Așadar, "nu poate fi vrednicie mai înaltă pe pământ decât aceea de a sluji lui Dumnezeu ca preot. Și dacă pentru religiile tuturor timpurilor preoția a jucat un rol esențial și decisiv, credința noastră nici nu poate fi concepută fără preoția creștină, instituție divină creată prin harul lui Iisus Hristos, căci fără ea nu poate exista nici propovăduirea infailibilă a cuvântului dumnezeiesc, nici săvârșirea dumnezeieștii Liturghii și a celorlalte sfinte taine, nici conducere a comunității creștine în Duhul Sfânt pe calea mântuirii... Cunoscând toate acestea nimeni nu poate rămâne nedumerit când aude rostindu-se: dintre toate vredniciile omenești, cea mai înaltă este aceea de a sluji lui Dumnezeu ca preot".

Bibliografie:

Pr.prof. D.Stăniloae. *Sublimitatea preoției și îndatoririle preotului*, în revista "Mitropolia Olteniei", an 1957, nr. 5-6, p.304.

III. Responsabilitatea preoției. Problemele și implicațiile ei

1. Responsabilitatea preoției

Pe cât de înaltă și cinstită este preoția, pe atât de mare și de solemnă este răspunderea preotului, în general, responsabilitatea unei sarcini sau funcții este direct proporțională cu prețul și valoarea lucrului sau a slujbei ce ți s-a încredințat. Celui ce i s-a dat mult, mult i se va cere. Slujba preotească este grija pentru mântuirea sufletelor încredințate preoților spre păstorie. El răspunde în fața lui Dumnezeu nu numai pentru sufletul său, ci și pentru cele ale păstoriților săi. Pentru mântuirea acestor suflete S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu însuși, vărsându-și Sângele scump pe crucea de pe Golgota. La judecata viitoare, slujitorii lui Hristos *"vor avea să dea seama"* (Evrei XIII,

17) și vor plăti cu sufletele lor. *"Pentru aceea, păstori, auziți cuvântul Domnului! Aceasta zice Domnul: iată eu am necaz pe păstori și voi cere oile mele din mâinile lor"*, zice proorocul Iezechiel către păstorii lui Israel (Ezechiel XXXIV,9-10).

Precum precizează Sf. Ioan Gură de Aur, *"păstorul care pierde oile, pentru că i le-au răpit lupii sau i le-au furat hoții, sau pentru că a dat boala în ele sau pentru că a venit peste ele o altă nevoie, poate fi iertat de stăpânul turmei; iar dacă-i cere socoteală, paguba se mărginește la bani. Dar omul căruia i s-a încredințat turma cea cuvântătoare a lui Hristos, suferă pentru pierderea oilor nu pagubă de bani, ci pagubă sufletească în primul rând"*.

Nimeni nu poate face mai mult bine oamenilor dar și mai mult rău decât preotul, iar aceasta atârnă de felul cum își îndeplinește datoria religioasă și socială pe pământ. Se înțelege de la sine că fiecare dintre oameni are partea lui de răspundere personală în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, adică răspunde moral și legal în fața Statului, a societății, a instituției din care face parte, pentru cum își îndeplinește slujba. Un părinte de copii, de exemplu, răspunde în fața oamenilor și a lui Dumnezeu numai prin felul în care și-a crescut propriii săi copii; răspunderea preotului este înzecită atât în cer cât și pe pământ; el răspunde de soarta de dincolo de pragul mormântului a tuturor fiilor săi duhovnicești. *"Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atât și primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoția. Este de ajuns ca o singură izbândă să ridice pe cineva de la pământ la cer, după cum e de ajuns ca un singur păcat să-l prăbușească în gheena... Căci dacă, de pildă, el (slujitorul) ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci și de toate cele făcute de acela va da seama"*, - zice **Sf. Ioan Gură de Aur**.

Comentând cuvintele Mântuitorului: *"Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici, care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării"* (Matei XVIII, 6), același Sf. Părinte adaugă, referindu-se la episcop: *"Dacă unui simplu credincios (care face acest lucru) i se cuvine o astfel de pedeapsă, apoi cel ce smintește atâtea suflete, atâtea cetăți, lucrători de pământ, pe toți cei din acea cetate, ca și pe cei din alte cetăți ce nu va suferi? De ai zice că de trei ori este mai răspunzător, totuși n-ai spus nimic, de atâtea pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel, unul ca acesta, are nevoie de pacea și de harul lui Dumnezeu, iar dacă el nu cârmuiește prin acestea pe credincioși, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând cu el călăuza cuvenită. Chiar de ar fi iscusit la cârmuire, dacă nu va avea - zic - aceste călăuze - adică harul și pacea lui Dumnezeu -va afunda corabia și pe cei din ea. De aceea mă mir de cutezanța acestora care doresc această greutate. Omule îndrăzneț și nesocotitul! Nu vezi ce dorești tu? De ai fi tu cel mai neînsemnat și cel mai nebăgat în seamă dintre oameni și de ai avea mii de păcate, totuși vei da seama numai de un singur suflet și numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate (cea de arhieru sau de preot), poți înțelege pentru câte capete vei răspunde și vei fi pedepsit?"*

Iată cum e privită, din perspectiva laică, înălțimea preoției și înfricoșătoarea ei răspundere.

Înzestrat cu putere de sus, preotul este deci încărcat cu o răspundere egală cu sfințenia, cu înălțimea și cu cinstea slujirii lui. Superior tuturor ca vrednicie înaintea lui Dumnezeu, creditat cu o încredere de care nu se bucură laicii, înzestrat cu puteri și cu privilegii speciale, stând pe o poziție inaccesibilă celorlalți oameni. Cu alte cuvinte, preotul este dator lui Dumnezeu cu echivalentul darurilor și oficiului său de sfânt, de care trebuie să se cutremure nu un om ci chiar un înger. Așa cum slujirea lui e sfântă și cu mult mai mare decât a laicilor și păcatele lui sunt mai mari și osânda lui mai grea decât a celorlalți. El răspunde nu numai pentru păcatele sale, ci și pentru ale credincioșilor săi. La capătul neștiut al vremii, el este așezat de Sf. Ap., cei care au hirotonit pe primii preoți, cu

roadele ostenelilor sale, cu toți cei povățuiți, botezați, luminați, îndreptați, ridicați, ajutați, mângâiați, sfințiți și mântuiți de el; cu oile cele răătăcite aflate, cu drahmele cele pirdute găsite, cu talanții Harului înmulțiți, făcuți câștig și bucurie pentru cauza și împărăția lui Dumnezeu. El este dator lui Dumnezeu și răspunde nu numai pentru viața, mintea, puterile fizice și sufletești cu care a fost înzestrat, ca orice om, ci și cu talanții Harului pe care i-a primit în plus. Acest Har prețuiește mai mult decât toate darurile și bunurile lui personale. Acest dar transcendent îl covârșește, îl depășește, îl înalță în valoare și importanță cu mult peste ceilalți oameni, dar îl ridică totodată în răspundere mai presus decât toți muritorii. El va da seamă înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare păstorit, pentru fiecare suflet. El se va mântui sau se va osândi cu credincioșii săi; pentru ceea ce a făcut sau n-a făcut pentru mântuirea lor. El nu este în Biserică un om, ca orice credincios; el este capul unei comunități, conducătorul, îndrumătorul altora, al multora, al familiei, al turmei duhovnicești. El trăiește și slujește nu doar pentru sine, ci pentru parohie. Prin ea se îndreptățește înaintea lui Dumnezeu, și numai prin ea. Credincioșii lui sunt martorii lui; ei vor fi apărătorii sau acuzatorii lui la tribunalul ceresc. Prin ei va răspunde preotul la întrebarea cea mare a lui Iisus Hristos: ce ai făcut cu frații mei cei mici, cu mădularele trupului Meu? Ce ai făcut din Biserica Mea și a ta? Unde sunt cei ce ți i-am încredințat spre învățare și mântuire, din Evanghelia Mea, prin cuvântul și pilda ta? Ce ai făcut cu harul Meu? - Fericirea sau nefericirea preotului stă în răspunsul ce-l va putea da lui Hristos, ca răspunzător de sufletele încredințate păstoriei lui. Iată, acestea sunt problemele preoției pe care nici un preot nu va trebui să le uite niciodată.

Ferice deci de păstorul cel bun, care, la judecata viitoare, se va putea înfățișa fără teamă înaintea tronului judecării, împreună cu toate oile din turma sa, fără să fi pierdut pe vreuna; pe care, arătându-le Dreptului Judecător, să spună: *"Iată eu și pruncii pe care mi i-a dat mie Dumnezeu... Când eram cu ei în lume, eu i-am păzit în numele Tău. Pe care mi i-a dat, i-am păzit și nimeni din ei n-a pierit..."* (Isaia VIII, 18; Evrei II, 13; Ioan VII, 12).

Sentimentul de firească și îndreptățită mulțumire și mândrie, pe care îl încearcă cel ce primește oficiul de mare cinste al preoției, trebuie însoțit de conștiința clară a seriozității răspunderii cu care se încarcă. Cel ce s-a făcut preot nu s-a ușurat de sarcini ci s-a îndatorat spre mai mare sfințenie. Orice preot conștient de responsabilitatea misiunii sale poate spune păstoriților săi, ca odinioară, marele mitropolit Antim Ivireanul al Țării Românești: *"Căci în seama mea v-a dat Stăpânul Hristos să vă pasc sufletele, ca pe niște oi cuvântătoare; și de gâtul meu spânzură sufletele voastre și de la mine va să vă ceară pe toți, iar nu de la alții, până cândva voi fi păstor"* (Didahii).

Pe lângă conștiința clară și permanentă a mării răspunderi și a demnității preoției, purtătorii ei trebuie să preîntâmpine eventualele ispite ale mândriei de la această demnitate, prin totala umilință și smerenie, o smerenie a omului pe măsura înălțimii vredniciei preoțești. Numai sentimentul acesta de răspundere și smerenie îl poate feri pe preot de mândrie și prăbușire. *"Cutremurându-se de patimile Domnului și de umilința lui Dumnezeu - Cuvântul pentru noi, dar și de jertfa și de amestecarea în noi a Trupului și a Sângelui celui de viață făcător și dumnezeiesc, de care ne-am învrednicit nu numai să ne împărtășim, ci să le și slujim, umilește-te ca o oaie de junghiere, socotind pe toți ca fiind cu adevărat mai presus de tine și silește-te să nu rănești conștiința cuiva, cu nesocotința. Iar/ară de sfințenie să nu cutezi a te atinge de cele sfinte, ca să nu fii ars ca iarba de focul dumnezeiesc, sau să te topești ca ceara și să fii pierdut"*.

Descriind contrastul acesta dintre înălțimea demnității preoțești și gravitatea pericolului pe care-l paște, **Teognost** avertizează pe preot: *"Gândește-te că te-ai învrednicit de o cinste întocmai ca a îngerilor și sârguiește-te să rămâi nepătat în treapta în care ai fost chemat, prin toată virtutea și curățenia. Știi pe luceafărul care a căzut și ce s-a făcut, din pricina mândriei. Să nu pățești și tu aceasta, închipuindu-ți lucruri mari despre tine. Socotește-*

te pe tine pământ și cenușă și să plângi purtarea, ca să te învrednicești de împărăția dumnezeiască și să fii chemat la rudenie de neașteptată iubire de oameni și de negrăita bunătate a lui Dumnezeu, prin misiunea înfricoșătoarelor Taine".

În momentul hirotoniei preotului, după sfințirea Darurilor, arhiereul, dă noului hirotonit Sf. Agneț, cu cuvintele: *"Primește odorul acesta și-l păzește pe el până la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, când El îl va cere de la tine".* Prin această prevestire, arhiereul caută să insufle noului preot conștiința mării răspunderi cu care se încarcă cel ce devine acum chivernisitor, iconom sau ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu. *"În înțeleș restrâns, încredințarea Trupului și paza lui este legământul dintre Hristos și preot. Termenul pazei trece dincolo de veac, iar restituire va fi sigură. De aceea și legământul depășește caracterul învoielilor obișnuite, între odor și vistiernic intervin raporturi care se cheltuiesc după legile unei alte slujiri și răsplătiri care nu sunt scrise în cartea contractelor omenești, între Hristos și preot stăpânește dreptul dumnezeiesc, în care natura slujirii este de esență divină, iar obiectul, sufletul omenesc. Din acest fel de drept purced și obligațiile preotului și deci răspunderile lui".*

Ia aminte, deci, preotule, și tu, tinere teolog, care râvnești la darul preoției! Ți s-a dat (ți se va da) o mare putere și cinste, pe care Dumnezeu nu a încredințat-o nici îngerilor din ceruri, în mâna ta stă mântuirea sau osânda sufletelor încredințate păstoririi tale. Le poți mântui, sau dimpotrivă, le poți împinge în iad. Ești cărmaciul corăbiei celei sufletești și răspunzi nu numai de sufletul tău, ci și de soarta sufletelor care plutesc întrânsa pe valurile cele înfuriate ale acestei vieți și care ți-au fost încredințate de sus să le duci la bun liman și la țărm însorit. Ești suit pe piscul cel mai înalt al vrednicilor omenești. Dar tocmai de aceea ia aminte! Căci toate piscurile cele mai înalte sunt cele mai bătuite de furtuni. Asupra lor se abat mai des trăznetele și fulgerele cerului. Asupra ta pândesc și se dezlănțuie toate puterile cele rele, toate ispitele și răutățile diavolului și a celui coalizat. Ia seama deci!

2. Problemele și implicațiile preoției

Frumusețea și sublimitatea misiunii preoțești este uneori covârșită de unele greutăți, necazuri și neplăceri inerente acestei misiuni.

Fără îndoială, orice funcție sau slujbă socială își are partea sa de umbră, de dificultăți și de neajunsuri și cere eforturi, încordare și răbdare, iar unele chiar suferință și anumite renunțări și jertfe, pentru îndeplinirea ei conștiințioasă și integrală. Cu atât mai mult sarcina păstorului de suflete. Mântuitorul însuși a prevenit pe sfinții săi apostoli și ucenici, înainte de trimiterea lor în lume, la propăvăduirea Evangheliei, că nu le va aduce numai bucurii și succese, ci și suferințe: *"In lume necazuri veți avea..."* (Ioan XVI, 33 și Fapte XX, 23); iar altădată spune: *"Iată Eu vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor ...Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu ..."* (Matei X, 16,21).

a. Dificultățile misiunii preoțești izvorăsc în primul rând din însăși natura și scopul ei, care, precum am spus, este apropierea sufletelor de Dumnezeu și mântuirea lor *"Păstoria noastră este cu atât mai grea - remarcă Sf. Grigorie Teologul - cu cât are la bază legea dumnezeiască și țintește să apropie pe oameni de Dumnezeu. Orice om înțelept își dă bine seama că, pe cât de mare este însemnătatea și vrednicia acestei misiuni, pe atât de mari sunt primejdiile legate de ea."*

Precum am văzut, obiectul grijii și al preocupărilor pastorale este **sufletul omenesc**. De aceea, sarcina aceasta este atât de delicată și de spinoasă, fiindcă nimic nu este mai greu decât modelarea sufletului omenesc. Nicăieri ca în preoție nu este mai permanent actuală și mai vizibilă veșnica antinomie dintre ideal și realități.

„Căci idealul preotului vine din înaltul cerului, iar realitățile cu care el luptă, merg și se cimentează până la fund de infern”. Din această antinomie provin și cele mai multe și mai mari decepții și necazuri ale misiunii sacerdotale.

Preotul este îndatorat să amintească oamenilor nobila lor origine și chemare umană, destinul lor spiritual și veșnic, să refacă, să restaureze în ei chipul lui Dumnezeu, desfîgurat de păcat.

Țelul ultim al preoției este promovarea binelui, a virtuții și combaterea răului moral, a păcatului. Ori, e știut că puterea de contaminare și răspândire a răului este mai mare decât a binelui. Pe cât de ușor se întinde răul, pe atât de greu se răspândește și propagă virtutea. „Firea omenească se deprinde cu binele tot atât de greu pe cât se aprind lemnele ude și e dispusă la rău tot atât de ușor pe cât se aprind paiete uscate de la cea mai mică scânteie”, zicea **Sf. Grigorie Teologul**. Adversarii cu care are de luptat preotul sunt cu atât mai primejdioși și mai greu de combătut cu cât ei sunt invizibili, ca și sufletul omului; ei pândesc din întuneric și atacă pe furiș, hoștește, fără să fie văzuți. Precum spune **Sf. Ioan Gură de Aur**, „păstorul de suflete nu are de luptat nici cu lupii, nici cu hoții, nici cu vreo molimă, ci cu puterile întunericului și duhurile rautății din văzduhuri” (de care vorbește și Sf. Ap. Pavel în Efes. VI, 12.); războiul pe care îl poartă preotul este, cum l-a numit **Sf. Nicodim Aghioritul**, un „război nevăzut”. Oastea împotriva căreia trebuie să lupte preotul este formată din tot felul de păcate și vicii, pe care Sf. Ap. Pavel le numește „fapte ale trupului”, și le enumeră astfel: „Iar faptele trupului sunt cunoscute, și ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mâni, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, beții, chefuri și cele asemenea acestora...” (Gal. V, 19-21).

Toate acestea atacă nu numai turma, ci și pe păstor însuși. Înainte de a avea grijă de turmă, preotul trebuie să vegheze asupra lui însuși, să lupte uneori cu sine însuși, spre a nu cadea victima acestor vrăjmași invizibili, atât de periculoși; căci dacă el va cădea cel dintâi, turma va fi atât mai ușor de cucerit; „Bate-voi păstorul și oile se vor risipi...” (Zah. XIII, 7 și Matei XXVI, 31)

b. Preotul trebuie să lupte uneori cu lipsa de înțelegere a celor mai apropiati colaboratori ai lui: soția, familia, ba chiar, deși e paradoxal, cu neînțelegerea superiorilor lui, care nu cunosc totdeauna realitățile de la fața locului sau apreciază pe preot și lucrarea lui de la distanță, judecând uneori după aparențe, iar nu după fapte și realități.

Preotul trebuie să preîntâmpine lipsa de înțelegere a păstoriților lui, egoismul și iubirea de sine, indiferentismul și persistența în rău a unora dintre sufletele încredințate păstoririi lui.

c. Preotul are de înfruntat mai ales adversitatea celor care sunt vizați, sau stingheriți, păgubiți sau combătuți prin acțiunea sa moralizatoare; are de luptat cu toți practicanții și apologeții pacatelor și ai viciilor, ai imoralității și ai necredinței. Învățătura și concepția creștina despre viață, al cărei stegar și propovăduitor este preotul, stârnește, cum este și firesc, opoziția și reacția partizanilor și susținătorilor altor doctrine, sisteme de viață și curente ideologice potrivnice credinței creștine. Forțele răului se coalizează mai ușor decât cele ale binelui și pun uneori obstacole în calea luptătorilor pentru izbânda binelui, în fruntea cărora trebuie să se afle preotul. Făcând o comparație cu arta medicinei, **Sf. Grigorie Teologul** spunea: „Oricât de grea și anevoioasă ne apare arta medicinei, tot mai greu este să studiezi moravuri, vicii și înclinări rele, să îndepărtezi din comunitate toate apucăturile sălbatice și animalice, să introduci și să statornicești în schimb obiceiuri blânde și plăcute lui Dumnezeu, să îți cumperi dreaptă între cele convenite trupului și sufletului, să nu îngădui ca binele (sufletul) să fie dominat de rău (trup)... Când este vorba de păstoria sufletelor, încăpățânarea, egoismul și împotrivirea de a

ne lăsa ușor conduși, alcătuiesc cea mai mare piedică în calea virtuții, un fel de armată care vine în ajutorul nostru.”

d. Față de alți ostenitori pe tărâmul social, preoții sunt dezavantajați în ceea ce privește mijloacele și metodele de lucru. Precum remarca Sf. Ioan Gură de Aur, păstorul oilor necuvântătoare poate combate ușor bolile care atacă sănătatea turmei sale, pentru că semnele bolii se văd și pentru că păstorul poate sili pe oi să primească leacul pe care el îl dă; le ține închise dacă e nevoie, le schimbă hrana sau apa, etc. Mult mai greu este însă pentru păstorul oilor cuvântătoare. Tratarea sufletelor omenesti nu se poate face cu atâta ușurință, pentru că aici succesul atâră nu numai de știința și iscusința medicului ci și de personalitatea și de voința bolnavului. Magistrații și păzitorii ordinii sociale, în virtutea drepturilor pe care li le acordă legea și justiția, pot oricând să constrângă cu forța pe delicvenți, pe răufăcători și pe cei certați cu ordinea, să respecte legile și ordinea socială; preotul, însă, pentru a impune respectarea legilor morale și a face pe oameni mai buni, nu are alt mijloc de convingere decât înduplecarea voii omului. Căci omul nu poate fi mântuit fără voia lui, ci numai prin voia lui liberă, prin consimțământul personal. Pe bună dreptate spune **Sf. Grigorie** că: *"conducerea oamenilor, a fapturilor celor mai prețioase și mai nestatornice, este arta artelor și știința științelor"*.

Roadele eforturilor lui nu sunt atât de palpabile ca în alte domenii de activitate și nici atât de ușor de recoltat. Ele se coc totdeauna încet și se văd mai târziu, necesitând eforturi, stăruință și vreme îndelungată, de o viață întreagă, iar uneori chiar de mai multe generații. Deseori preotul nu ajunge să culegă el însuși roadele strădaniei lui, ci el e numai o verigă într-un lanț întreg de lucrători, dintre care, după cuvântul Mântuitorului Iisus Hristos, unul seamănă și altul seceră (Ioan IV, 37-38), sau cum spune **Sf. Ap. Pavel**, *"Umil sădește și altul udă, iar Dumnezeu face creșterea"* (I Cor. III, 6). *"Fiind de felul ei spiritual-morală, lucrarea preotului este mai mult discretă, fără publicitate, puțin cunoscută altora în ceea ce are mai lăuntric și deci mai prețios... Latura nevăzută a slujirii preoțești are marile ei satisfacții și tristeți, pe care nu le știu ceilalți oameni. Ele rămân în inima preotului și se socotesc înaintea lui Dumnezeu... Această lucrare în suflete este mai grea și mai meritorie decât oricare alta. Ea cere devotament, stăruință, râvnă, spirit de sacrificiu, uneori durere ... Tratarea sufletelor este o operație deosebit de grea și de delicată; ea nu se face cu mijloace și efecte obișnuite, ci cu răbdare, cu dragoste de om, cu abnegație, cu sacrificiu, cu timp"*.

e. La acestea se mai adaugă adesea jignirile, insultele și intrigile la care misiunea preoțească se expune adesea fără voie și la care preotul nu poate reacționa prin violență sau prin mijloace obișnuite și îngăduite celorlalți oameni, ci numai prin răbdare și tăcere, prin blândețe și iertare, cum ne îndeamnă și cum a făcut Mântuitorul însuși (vezi Luca XXIII, 34 și Mat. V, 39).

Înceind acesta sumară analiză a dificultăților și problemelor misiunii preoțești, dăm dreptate cuvintelor **Sf. Ioan Gură de Aur**: *"Cât de greu este să fii preot. Mai multe sunt valurile care tulbură sufletul preotului, decât vânturile care frământă marea"*.

Bibliografie:

Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, pag. 121-129, cap. VII: Opt povețe către preoți spre neâncetată luare aminte.

Dumitru Stăniloae, *Menirea preotului printre credincioși*, în *Îndrumător pastoral*, Alba - Iulia, 1978, p.66.

IV. Vocația și chemarea pentru preoție

În ordinea cronologică a vieții preotului, cea dintâi condiție pe care el ar trebui să o îndeplinească sau cea dintâi dintre calitățile pe care ar trebui să le aibă de la natură este vocația sau chemarea pentru preoție.

În psihologie, în pedagogie, în organizarea învățământului și în tehnologia muncii contemporane se acordă o mare importanță vocației, mai ales atunci când este vorba de diviziunea muncii, din ce în ce mai accelerată în secolul nostru, precum și de orientarea și selecția profesională, adică îndrumarea fiecărui tânăr spre ramura de muncă care o indică aptitudinile sale vocaționale.

Dar una din condițiile fundamentale pentru valorificarea la maximum a posibilităților sale creatoare este ca fiecare tânăr, capabil de muncă, să cunoască mai dinainte și să-și aleagă ramura de muncă sau profesia cea mai potrivită cu aptitudinile, aspirația și vocația sa. Aceste însușiri, preferințe și aptitudini individuale, variate de la ins la ins, sunt cuprinse, de regulă, în ceea ce numim, cu un singur cuvânt, **vocație**.

1. Vocația*

Ce trebuie să înțelegem prin vocație? Termenul acesta provine de la verbul latinesc *voco*, *vocare*, care înseamnă a chema. Din punct de vedere etimologic vocație înseamnă deci chemare, predispoziție, înclinare spre ceva, manifestată prin interes sau dragoste spre acel ceva.

A avea vocație pentru o profesie oarecare înseamnă a avea acele aptitudini, acele înclinații naturale sau predispoziții înnăscute, necesare pentru exercitarea în cele mai bune condiții a unei profesii, îndeletniciri sau funcții. Aceste dispoziții structurale ale ființei noastre determină, de regulă, îndreptarea sau orientarea noastră spontană, voită și conștientă, spre acea ramură de muncă, profesie sau ocupație cea mai corespunzătoare firii respective. Vocația presupune deci, anumite aptitudini speciale de inteligență, afectivitate, și voință, precum și însușiri fizice, cerute pentru îndeplinirea unei anumite munci. Fiziologic este vorba, mai întâi, de un fond ereditar, bazat pe structura straturilor neuronale din creierul subiectului.

Vocația nu se cunoaște chiar din faza copilăriei. Copilul vine pe lume doar cu unele aptitudini individuale, dar nu cu o vocație certă și precisă, bine definită. Sunt rare cazurile de vocație precoce, certe, care se manifestă și se impune de timpuriu, cum s-a întâmplat, de exemplu, în domeniul artelor, cu A.W.Mozart, ori cu George Enescu. După datele cercetărilor psiho-pedagogice, până la vârsta de 11-12 ani nu se conturează la elevi interes evident pentru anumite profesii. De regulă, vocațiile încep să se contureze la vârsta pubertății, vârsta crizei de creștere a omului (aproximativ la 11-15 ani) și se hotărăsc în epoca adolescenței (între 18-20 ani), când se pun începuturile de formare a personalității. Atunci se definesc, se cristalizează și se evidențiază mai precis înzestrările sau aptitudinile vocației reale, iar tânărul are posibilitatea să îmbrățișeze tocmai ramura de muncă, profesia ori arta spre care îl îndeamnă aptitudinile sale vocaționale, talentele înnăscute. Atunci voința fiecăruia, posibilitățile intelectuale și materiale, condițiile de mediu și împrejurările favorabile, ajută cultivarea și întărirea dispozițiilor vocaționale reale, iar tânărul îmbracă tocmai ramura de muncă, profesia ori arta indicată de ele, atunci el ajunge ceea ce numim în general un *om de vocație*.

Cei ce s-au ocupat cu studiul psihologic al vocației descriu caracterele omului de vocație, în general. Mai întâi, există la aceștia o adaptare perfectă la natura și condițiile specifice ale activității profesionale, iar în al doilea rând, întreaga sa personalitate și toate puterile sale de lucru sunt pentru profesiile alese.

* Vocație = aptitudine deosebită pentru anumită artă sau știință; chemare, predispoziție pentru un anumit domeniu de activitate sau pentru o anumită profesiune. (Dicționarul explicativ al limbii române, Ed. Academiei, București, 1975, pag. 1026.)

Omul de vocație se identifică cu profesia sa; el muncește nu silit sau constrâns de cineva, ci din dragoste dezinteresată pentru munca lui, dintr-un impuls firesc spre ramura de muncă pe care și-a ales-o de bună voie. Munca profesională devine pentru omul de vocație o necesitate vitală și un izvor de bucurii, iar randamentul muncii lui e mult superior, atât cantitativ cât și calitativ, în comparație cu al simplilor profesioniști. La omul de vocație munca este mai ușoară, mai plăcută și mai eficientă, adică, mai rodnică în rezultate. Marile personalități, creatorii de valori spirituale și materiale, inovatorii și inventatorii, promotorii progresului științific, social, spiritual și tehnologic al omenirii se recrutează de regulă dintre oamenii de vocație.

2. Chemarea pentru preoție și semnele de manifestare

Pentru preoție există o vocație specială, așa cum există talente naturale sau aptitudini vocaționale înnăscute pentru alte îndeletniciri, funcții sau arte, ca de exemplu, pentru muzică, profesorat sau medicină, pentru inginerie sau arhitectură, etc.

Pastoralistii împart de obicei vocația sau chemarea pentru preoție în două aspecte sau variante : *chemarea obiectivă* și *chemarea subiectivă*.

A. Chemarea obiectivă este chemarea exterioară, din partea lui Dumnezeu sau a Bisericii. După modul în care se organizează ea, poate fi de două feluri:

a. Ordinară (naturală sau obișnuită), chemarea din partea Bisericii, adică investirea cu darul preoției prin hirotonie, deci prin intermediul înaltei ierarhii bisericești. Hirotonia este încununarea chemării subiective, ce se formează printr-o pregătire teologică. Despre acest fel de chemare vorbește Sf. Apostol Pavel, când spune : "*Nimeni nu-și ia lui-și singur cinstea, decât cel chemat de Dumnezeu, ca și Aaron*" (Evrei V,4).

b. Extraordinară (neobișnuită sau supranaturală), rezervată marilor personalități, chemate sau semnalate de-a dreptul de către Dumnezeu însuși, prin misiuni epocale din istoria religioasă a omenirii, cum au fost de exemplu, la vremea lor, Moise și profeții Vechiului Testament, Sf. Ap., în general, și în special Sf. Ap. Pavel (cf. Rom. 1, 1: "*Pavel... chemat apostol...*").

B. Chemarea subiectivă, psihologică sau propriu-zisă, este chemarea, înclinația firească sau predispoziția lăuntrică, predilecția sau atracția puternică spre slujba preoției; o înzestrare naturală de la Dumnezeu, dobândită prin naștere, care angajează întreaga ființă și se dovedește prin aptitudini certe pentru îndeplinirea acestei sfinte misiuni.

Într-o formă superioară, ea se manifestă chiar ca o necesitate organică sau un impuls interior, un fel de putere mai presus de noi, care ne împinge în chip spontan și irezistibil spre slujirea lui Hristos. În acest sens, chemarea subiectivă constituie un fel de alegere sau predestinare naturală către preoție. Dumnezeu însuși își alege și indică pe viitorii săi slujitori, sădind în ei o scânteie, care urmează să se aprindă mai târziu, sau o sămânță care va crește prin consimțământul celor chemați, prin sângea și pregătirea lor pentru misiunea la care au fost chemați.

Care sunt semnele vocației sau chemării pentru preoție, sau cum se manifestă și cum se poate recunoaște ea? - Așa cum s-a menționat, predispozițiile înnăscute sau înclinațiile vocaționale se pot întrezări la vârsta copilăriei. Ele apar mai distinct și se pot identifica mai precis numai la vârsta pubertății. În această perioadă se manifestă deci și primele semne certe ale vocației pentru preoție, ca de exemplu: o fire sentimentală, plină de afectivitate și de o delicată atenție față de oameni și animale, înclinarea spre meditație, interiorizare și sobrietate, religiozitate sau evlavie, tradusă în plăcerea de a se ruga, în dragoste pentru frecventarea bisericii și a sfințelor slujbe, respectarea poruncilor morale și a obiceiurilor religioase, interes pentru cântările bisericești, respect și atașament față de

slujitorii bisericii și față de lucrările lor. Tânărul care dovedește astfel de însușiri, după expresia populară, "calcă" sau "trage a popă".

Familia este de fapt mediul sau cadrul natural în care apar și se constată pentru prima oară vocațiile, măcar în embrion, în familie se pun pentru prima oară întrebările fundamentale în legătură cu orientarea profesională de viitor a copilului: ce vrea să devină el, ce muncă îi place mai mult, sau ce profesie ar dori să îmbrățișeze? Părinții sunt deci cei dintâi care constată vocația spre preoție a copiilor lor și informează despre aceasta pe preotul de care aparține. La rândul lui, preotul este dator să verifice, să încurajeze și să promoveze aceste vocații, oferindu-le un exemplu de viață prin conduita și activitatea sa, dirijându-i la vreme spre școlile teologice, în vederea formării și recrutării viitorilor preoți. Este una dintre datoriile elementare ale preotului paroh. El nu se poate dezinteresa de urmașii săi întru preoție de a cărui pregătire și calitate atârnă în mare parte viitorul și destinul Bisericii însăși; în acest scop el trebuie să recruteze și să îndrume spre seminarii și facultăți pe tinerii care manifestă aptitudini și îndeletniciri sincere, certe și vădite pentru preoție, în chipul acesta, preoția Bisericii noastre își îndeplinește una dintre datoriile ei și anume grija pentru asigurarea unei succesiuni vrednice la fiecare altar ortodox, trimitând școlilor teologice *"copii cu minți luminate și purtări frumoase, cu voci plăcute"*.

Verificarea și promovarea sau cultivarea vocației se face apoi în continuare, prin școală. Profesorii și educatorii elevilor din seminarii și ale studenților din facultățile teologice sunt și ei datori să încurajeze și să dirijeze promovarea înclinației spre preoție a ucenicilor lor. În școlile teologice, tinerii de vocație se disting ușor de ceilalți, printr-o purtare consecventă și printr-un schimb de viață, un fel de a fi, în care se recunoaște fără greutate pecetea religiozității și a vieții curate din faza copilăriei; ei se disting, însă, în același timp, și printr-o deosebită râvnă de însușire a pregătirii profesionale pentru preoție.

Mai târziu, chemarea pentru preoție devine mai clară, mai vie și mai conștientă, manifestându-se mai ales sub forma unei idei mai precise despre valoare și vrednicia preoției, și despre responsabilitatea acestei sfinte misiuni. După îmbrățișarea preoției, vocația se concretizează și se traduce printr-o viață virtuoasă și vrednică de un adevărat păstor de suflete; seriozitatea ei se verifică treptat, mai ales prin dragoste, râvnă și devotamentul pus în îndeplinirea conștiințioasă a datoriei. Vocația reală face din preot un om ireproșabil, *"exemplu frumos pentru toți, gata de a învăța pe oricine, iubitor de străini, mângâietor al celor întristați, milostiv cu săracii, nebețiv, nebătăuș, neiubitor de câștig, rușinos, blând"*, așa cum descrie **Teofan al Niceei** pe preotul exemplar din vremea lui.

3. Vocația, criteriu pentru alegerea și promovarea candidaților la preoție

În preoție, ca în toate domeniile de activitate, vocația înțeleasă ca o atracție sau înclinație naturală cu care omul vine pe lume, pentru slujba aceasta - este cea dintâi condiție și garanție a succesului în misiunea preoțească. Ea constituie un fel de concurs sau ajutor supranatural, adăugat de Dumnezeu însuși, la puterile naturale ale omului și la eforturile lui, spre a le face rodnice, a i le întări și a i le spori. *"Vrednicia noastră este de la Dumnezeu, care ne-a și învrednicit pe noi să fim slujitori ai Legii cele Noi"* spune Sf. Ap. Pavel, exprimând această idee în II Cor. 3, 5-6. Cine are deci această vocație, cine a fost făcut pentru preoție, va avea o mare șansă de succes în îndeplinirea misiunii lui; cel ce nu o are va avea mai puține șanse de izbândă, îndeplinirea conștiințioasă a datoriei lui constituie pentru orice preot de adevărată vocație cea mai aleasă plăcere și cea mai mare fericire.

Toți acei factori cărora le revine în chip natural sarcina de a selecta și a promova adevăratele vocații, adică

atât părinții copiilor, preoții, profesorii și educatorii din școlile teologice, cât și factorii de răspundere și conducere a Bisericii, trebuie să încurajeze, să îndrumeze și să promoveze în preoție numai, "sau în primul rând, pe acei tineri înclinați spre această misiune de un real și sincer imbold lăuntric și să stopeze pe cei ce nu simt această chemare și vin spre preoție influențați de diverse interese sau scopuri străine de preoție.

4. Factorii și mijloacele pentru promovarea și dezvoltarea vocației

Cele ce am spus până acum despre vocație ca și criteriu fundamental pentru alegerea și promovarea păstorilor de suflete, nu înseamnă că vocația ar fi ea singură suficientă pentru a promova sau recomanda pe cineva în preoție. Ea constituie numai "talantul" dăruit de Domnul omului, care trebuie fructificat și înmulțit prin adaosul strădaniei personale, iar nu îngropat în pământ, cum a făcut sluga cea leneșă din parabola evanghelică (Matei 25, 14 urm.). Așa cum nici talentul nu face nici el singur pe artist, ci trebuie cultivat prin muncă, tot așa și vocația. Oricât de puternică ar fi vocația, fără pregătire ea nu este suficientă pentru asigurarea succesului în pastorație; ea este doar o sămânță care poate crește, se poate întări sau dezvolta prin studiu, rugăciune și meditație, mai ales atunci când este ajutată și de un mediu favorabil, de adevărata trăire religioasă. *"Pentru aceea, fraților, siliți-vă cu atât mai vârtos să faceți temeinică chemarea și alegerea voastră, căci, făcând acestea, nu veți greși niciodată"*, ne îndeamnă Sf. Ap. Petru în II Petru 1, 10. Vocația, ca și sămânța de rod, trebuie ajutată, cultivată prin muncă și voință personală, pentru a crește și a da roade; și după cum pentru rodire seminței îi este de trebuință un ogor fertil, tot așa și pentru cultivarea vocației este necesar un mediu prielnic, ea depinzând și de seriozitatea instituției de învățământ în care candidatul la preoție își va face pregătirea pentru însușirea cunoștințelor profesionale necesare și totodată educația de viitor slujitor al Domnului.

Sămânța vocației pentru preoție sădită de Dumnezeu în om, se cere deci udată, îngrijită și cultivată atât prin concursul factorilor educativi competitivi, cât și prin efort personal, muncă și străduință, prin sârguința de a o dezvolta și desăvârși printr-o temeinică pregătire teoretică și practică, obținută în școlile teologice, prin studiu asiduu, prin voință de progres și de desăvârșire, care nu trebuie să ne părăsească în tot timpul vieții. Fără o pregătire serioasă și continuă, preoția încetează de a fi o misiune, un apostolat și coboară la nivelul unei simple profesii, ca oricare alta. *"Viața lui Iisus Hristos și slujirea Sfintei Evanghelii imprimă pe fruntea și pe umerii slujitorilor un sigiliu lesne de recunoscut dar greu de agonisit"*. În învățământul de stat cultivarea aptitudinilor vocaționale începe încă din primii ani ai școlii generale, prin activitățile din sânul cercurilor de studii și preocupării artistice, pe care elevii și le aleg singuri, iar mai târziu prin orele și zilele de muncă în laboratoare și ateliere școlare, prin vizionarea întreprinderilor, a fabricilor și a uzinelor cu profilul preferat de fiecare, prin convorbiri cu specialiști de înaltă competență, prin lecturi personale din domeniul specialității alese, prin formarea și cultivarea deprinderilor și a practicilor profesionale, etc. Prin analogie, s-au recomandat, pentru cultivarea vocației preoțești, felurite mijloace, ca de exemplu: ucenicia pe lângă preoți cu experiență și de aleasă reputație profesională și morală, sub conducerea cărora tinerii teologi să lucreze mai ales în perioada vacanțelor mari, vizitarea bisericilor parohiale bine întreținute și frecventate de credincioși, vizitarea mănăstirilor cunoscute ca pepiniere de muncă și de adevărată viață duhovnicească, întâlnirile și convorbirile cu dohovnicii și cu părinții monahi îmbunătățiți, cercetarea monumentelor de istorie și de artă ale Ortodoxiei românești, pelerinajele la locurile sfinte, preocuparea continuă pentru probleme de viață religioasă și spirituală, etc.

Contactul neîntrerupt cu duhovnicii școlilor teologice, spovedania și împărtășania, rugăciunea aleasă, fierbinte și stăruitoare, care este "plămânul vocației", frecventarea regulată a serviciilor divine din biserică în zilele de

sărbătoare, meditația și lectura cărților de pietate și de literatură cu subiecte din viața și lucrarea marilor păstori de suflete, a misionarilor celebri și a sfinților (între care și cei români), rămân însă mijloacele clasice și cele mai lesnicioase pentru cultivarea religiozității și a vieții spirituale în general, precum și a vocației preoțești în special, în concluzie, scânteia este dată de Dumnezeu, dar pregătirea și cultivarea este obligatoriu să ți-o desăvârșești prin eforturi proprii.

5. Momente critice în misiunea sacerdotală și vocații tardive

Atât în cursul pregătirii școlare din instituțiile de învățământ teologic, cât și după intrarea în cler, sub influența negativă a mediului, a contactelor cu diverși oameni, a lecturilor pe care le face întâmplător sau a unor împrejurări defavorabile, candidatul la preoție - respectiv preotul tânăr sau de curând hirotonit - poate trece adesea prin momente critice, de crize în vocație, adică de întunecare momentană, de slăbire sau chiar de stingere aparentă a vocației, ori a dragostei pentru preoție.

Aceste crize pot îmbrăca uneori forma unei îndoieli în puterile proprii; conștient de greutate și răspunderile misiunii preoțești, dar totodată și de lipsurile sau puținătatea puterilor sale; un tânăr scrupulos s-ar putea considera la un moment dat nevrednic sau inapt pentru preoție. Ce este de făcut atunci? Trebuie să ne lăsăm numai decât pradă disperării, ori să abandonăm preoția? - Fără îndoială că nu! Cel ce trece prin asemenea crize trebuie să aibă în vedere că lipsurile și slăbiciunile noastre omenești pot fi împlinite prin prisosința dumnezeiescului Har, care totdeauna pe cele neputincioase le vindecă și pe cele de lipsă le plinește. După cuvântul Sf. Ap. Pavel: *"Duhul vine în ajutorul slăbiciunilor noastre, ci însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite"* (Rom. 8,26). Încrederea în milostivirea și ajutorul lui Dumnezeu va sprijini pe un asemenea tânăr ori pe preotul deja hirotonit să biruiască momentele de criză și să ajungă (ori să rămână) un bun păstor. Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu Sf. Ioan Gură de Aur și Grigorie Teologul; este știut că la început, aceștia au fugit de preoție din pricina marilor răspunderi, temându-se că ei sunt nepregătiți și nevrednici pentru ea; ezitarea lor înseamnă de fapt un act de autocritică și scrupul serios de conștiință în fața măreției și a marilor răspunderi ale sarcinei preoției. Dar intrând apoi în cler, după multe stăruințe din partea altora, au ajuns chiar episcopi și au cinstit și ilustrat sacerdoțiul creștin cum prea puțini au făcut-o, atât înainte de ei cât și după ei.

Sunt însă cazuri mai grave, când crizele în vocație se manifestă sub forma unor îndoieli în credință, a unei repulsii sau antipatii față de slujirea preoțească, ori a unei atracții spre mirajul altor cariere, care oferă o libertate mai mare, mai bine plătite, mai prețuite în mentalitatea socială a timpului, o răspundere mai mică și satisfacții mai multe de ordin material, etc. În asemenea cazuri, întreruperea studiilor teologice ori păstrarea preoției pentru astfel de motive echivalează cu o dezertare, o trădare a cauzei lui Hristos în lume.

Momentele de criză, de îndoială, de slăbire sau eclipsare a interesului pentru preoție nu trebuie socotită întotdeauna de către factorii de răspundere a școlilor teologice ca motive de îngrijorare, de tulburare și de primejdie pentru cei în cauză. Ele pot fi trecătoare și cei în cauză revin. Ceva mai mult, uneori chiar această frământare, această nevoie de lămurire și de certitudine lăuntrică, pe care o presupun fenomenele de criză și frământările sufletești împreunate cu ele, constituie o dovadă că asupra celor în cauză acționează o putere deosebită, care îi face să nu fie mulțumiți cu ei înșiși și să tindă spre o înțelegere superioară a rosturilor preoției și la certitudini desăvârșite în materie de credințe și de viață religioasă. Unii ca aceștia nu trebuie să deznădăjduiască; ei pot fi socotiți, dimpotrivă, niște privilegiați, căci frământarea este o calitate a sufletelor alese, delicate și sensibile, știut fiind că furtunile mari ating în primul rând culmile munților și agită mai ales vârfulurile copacilor celor mai înalți. *"Tu nu m-ai*

fi căutat, dacă nu m-ai fi găsit"- spune Dumnezeu, în chip paradoxal, unor asemenea suflete (Blaise Pascal). Cel ce caută pe Dumnezeu are toate șansele să îl și găsească; acela crede în existența Lui fără să-și dea seama și tocmai această căutare constituie lucrarea tainică a lui Dumnezeu în adâncul sufletului.

Nu este deci de mirare și nici motiv de îngrijorare dacă astfel de cazuri se pot întâmpla și cu unii dintre cei ce au intrat în școlile teologice fără o vocație precisă pentru preoție sau fără prea multă convingere și tragere de inimă. Pentru unii ca aceștia este foarte potrivit cuvântul **Fericitului Augustin**: "*Si non es vocatus, fac ut voceris*" (*Dacă nu ești chemat, fă să fii chemat*). Cu alte cuvinte, fa să fii chemat sau convertit prin învățătură, prin rugăciune, prin râvna ta de a deveni un bun preot și slujitor al lui Hristos. Și s-ar putea ca strădania ta să fie încununată de tot atâta izbândă ca și a celui cu vocație din naștere, căci, după cuvântul Mântuitorului, "*Duhul suflă încotro vrea*" (Ioan 3,8).

În astfel de cazuri, o muncă sistematică și stăruitoare, o bună educație, inteligent dirijată, poate suplini, măcar în parte, lipsa vocației, o poate trezi și întări dacă ea preexistă în stare latentă, sau poate determina chiar o convertire, adică poate să provoace una din acele vocații tardive, care s-au manifestat adesea în cursul istoriei creștine. Sunt adică și cazuri când vocațiile se definesc ori se dezvoltă târziu, fiind stârnite sau provocate de împrejurări neobișnuite, vocațiile de acest fel apar mai ales în domeniul vieții religios-morale, după crizele de convertire, în vatra sufletelor multor oameni, sub cenușa rece a aparențelor, zac uneori, în stare latentă, energii, calități și predispoziții naturale, care nu așteaptă decât un semnal, o scânteie sau un prilej pentru a ieși la iveală, pentru a fi trezite sau puse în lucrare și a se manifesta. Se poate ca cineva care în tinerețea lui n-a manifestat nici o dorință de a se face preot și n-a avut nici o pregătire specială în această direcție, să devină totuși un preot foarte bun la o vârstă înaintată. Aceștia sunt trimișii Domnului în vie din ceasul al unsprezecelea, care în fața lui Dumnezeu au aceleași merite și vor primi de la El aceeași plată ca și lucrătorii angajați din ceasul întâi (Matei 20, 1-16). Așa s-a întâmplat, de exemplu cu **Sf. Ambrozie**, ales Episcop al Milanului la o vârstă destul de înaintată, după ce ilustrase cariera avocătească și pe cea politică, în calitate de guvernator consular; la fel este cazul cu **Fericitul Augustin**, convertit la vârsta de aproape 40 de ani și ajuns apoi preot și episcop, scriitor creștin fecund, mare teolog, predicator și apologet de o valoare inegalabilă în istoria creștinismului apusean.

Fără îndoială, în astfel de cazuri lucrează de-a dreptul Providența, care face vase de cinste și își alege uneltele de lucru din vase care păreau de necinste (Romani 9,21 și urm.). Chemarea este atunci o convertire în sensul larg al cuvântului, adică a unei prefaceri sufletești fulgerătoare dar fundamentale și a unei schimbări totale în viziunea și orientarea restului vieții celor în cauză. Exemplu clasic în această privință ni-l oferă **Sf. Apostol Pavel**, care, din cel mai aprig și înverșunat prigonitor al creștinilor, în urma minunii de pe drumul Damascului devine, prin chemare directă de sus, cel mai înflăcărat și zelos propovăduitor al Evangheliei și misionar al credinței creștine, umplând astfel, cu prisosință, locul gol lăsat de Iuda Vânzătorul, cel chemat dintru început la apostolie și căzut apoi prin trădare. Așa orânduiește Providența; golurile ivite în posturile de lucru și de comandă ale Bisericii prin trădarea și dezertarea celor ca Iuda, Dumnezeu le umple prin chemarea exterioară a unor personalități uriașe, de talia lui Pavel.

Pe la începutul deceniului al III-lea al secolului XX, ieșirea din Biserica Ortodoxă Română a preotului Tudor Popescu de la biserica "Cuibul cu barză" din București a fost compensată cu prisosință prin apariția, în același timp, pe ogorul de lucru al Bisericii noastre, a marelui scriitor Gala Galaction (Grigorie Pișculescu). După multe ezitări și frământări, acesta a fost hirotonit preot (la 8 septembrie 1922), punând în slujba Bisericii noastre nu numai marea sa renume de scriitor, deja format până atunci, ci și profunda sa convingere creștină și un zel

preoțesc și misionar cu totul excepțional pentru vremea lui, purtând cu cinste și demnitate haina, barba și cisma preoțească chiar sub cupola Academiei Române, al cărei membru a fost.

Am vrea ca toți preoții noștri să poată spune, ca și el: *"Am îmbrăcat haina preoției lui Iisus Hristos dintr-o uriașă nevoie sufletească. M-am supus unei porunci autocuprinzătoare"*.

V. Preotul și cultura

Pe lângă calitățile și însușirile naturale ori dobândite și formate prin educație, un bun preot trebuie să aibă și o temeinică și serioasă pregătire culturală. Adevăratul păstor de suflete e obligat să fie, mai ales în zilele noastre, și un om de cultură.

Vorbind despre cultura preotului, vom căuta să atingem pe scurt următoarele aspecte principale ale problemei:

1. Importanța culturii preotului pentru pastorație.
2. Preotul și activitățile culturale parohiale.
3. Mijloacele pentru acumularea și promovarea culturii.

1. Importanța culturii preotului pentru pastorație

a. Religia creștină, al căreia slujitor este preotul, constituie și reprezintă o anumită ideologie, o doctrină, o anumită concepție despre om, viață și lume, pe care preotul o profesază, o propovăduiește, o apără și o susține la nevoie. Nici una dintre religiile omenirii din toate timpurile n-a venit cu un sistem doctrinar mai complet, mai precis mai luminos, decât religia creștină, în nici o altă religie din lume nu găsim o teologie mai aprofundată, o concepție mai înaltă și mai limpede despre originea și rostul omului în lume, despre sensul vieții și al morții ca în religia creștină. Doctrina aceasta, ale cărei premise le aflăm formulate în depozitul revelat al Sf. Scripturi, a fost frământată, adâncită, dezvoltată și îmbogățită prin efortul și gândirea genială, luminată de harul Sf. Duh, a marilor teologi ai creștinismului, începând cu Sf. Apostol Pavel, și continuând cu Sf. Părinți și învățători ai Bisericii, până la teologii creștini de azi.

Ca să poată fi înțeleasă, acceptată, răspândită și trăită, învățătura creștină a trebuit să fie întâi propovăduită și cunoscută. Nu poți iubi ceea ce nu cunoști, căci iubirea vine prin cunoaștere, precum precizează vechiul principiu filosofic al lui Socrate și Platon. Cazul eunucului împărătesei Etiopiei, prozelit din epoca apostolică, ilustrează limpede acest adevăr, atunci când spune diaconului Filip: *"Cum să înțeleg (ceea ce mi s-a citit din Scriptură), dacă nu mă va învăța cineva?"* (Fapte 8, 31). Iar cel mai îndreptățit și totodată obligat să învețe pe credincioși este preotul, învățătorul prin excelență al religiei creștine. El trebuie să fie, *"sarea pământului"* și *"lumina lumii"*, care trebuie *"să lumineze înaintea oamenilor"* (Matei 5, 13-16). *"Căci buzele preotului vor păzi știința și din gura lui se vor cere învățătura, căci el este solul Domnului Savaot"*, spune Dumnezeu preoților Legii Vechi, prin gura proorocului Maleahi (2, 7).

Din acest punct de vedere, preotul continuă lucrarea Mântuitorului în lume. Căci, precum am văzut, una dintre cele trei funcții ale misiunii Mântuitorului, transmise de El slujitorilor Săi, este aceea de învățător. Se pare că, între calitățile extraordinare ale Sale, aceea prin care excela și prin care uimea mai mult pe contemporanii Săi, era aceea de mare înțelept, de atotștiutor și iscusit pedagog sau îndrumător al oamenilor. De aceea, titlatura cea mai de cinste cu care i se adresează de preferință ucenicii și cei care îl consultau, era aceea de "învățător" (Rabi,

Rabuni). El era cinstit și consultat în primul rând ca unul care depășea cu mult pe ceilalți oameni prin știința și înțelepciunea Lui și care, din prisosul înțelepciunii Sale, împărțea bucuros și altora, și chiar fariseilor și cărturarilor de rangul lui Nicodim, care aveau reputația de cei mai învățați oameni ai timpului și care veneau să-L consulte în tainice convorbiri nocturne (cf. Ioan 3, 2). Sf. Evangheliști notează adesea impresia profundă și uimirea pe care o manifestau mulțimile ascultătorilor lui Iisus (vezi, de exemplu Matei VII, 28-29; Marcu 1, 22; 6, 2; Luca 6, 32; Ioan 7, 15). Atât de mare respect inspiră Dumnezeuiescul învățător gloatelor însetate de cuvântul Lui, încât, odată, când căpeteniile religioase ale iudeilor au trimis pe slujitorii lor să-L prindă pe Iisus, aceștia n-au îndrăznit să-și pună mâinile pe El, ci s-au întors la stăpânii lor fără să le fi îndeplinit porunca, justificând astfel nesupunerea lor: "*Că niciodată n-a vorbit vreun om ca omul acesta*" (Ioan 7, 46).

"Cercetați Scripturile, căci ...acelea sunt care mărturisesc despre Mine" (Ioan 5, 39), spune Mântuitorul, îndemnând la studiul Sf. Scripturi. Iar când trimite pe Sf. Apostoli în lume, pentru predicarea Evangheliei, la dă porunca "*Mergând, învățați toate neamurile ...*" (Matei 28, 19), trasându-le astfel una dintre sarcinile de căpetenie ale tuturor propovăduitorilor evangheliei și continuatorilor lucrării Lui în lume; aceea de a fi, între altele, învățători ai oamenilor. "*Tot cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema întru împărăția cerurilor ...*" (Matei 5, 19). Iată cât preț s-a pus, mai ales la începutul creștinismului, pe latura aceasta învățătorescă, a misiunii preoțești. De aceea, Sf. Ap. Pavel recomandă ca preoții care se ostenesc cu predicarea cuvântului și cu învățătura, să se învrednicească de o îndoită cinstire din partea credincioșilor (I Timotei V, 7); el însuși purta cu sine, în lungile și obositoare sale călătorii misionare, între altele, cărțile mai ales de piele (Pergamentele), pe care Timotei era rugat să i le ducă din Efes (I Timotei 4, 13) și din care el își alimenta vasta cultură și zelul misionar.

Preotul își îndeplinește această nobilă sarcină prin diferitele forme ale activității sale predicatoriale și catehetice, prin sfaturi, îndemnuri, povețe, muștrări, etc. Dar pentru ca să fie un bun propovăduitor, învățător și apărător al religiei creștine, el trebuie să-și însușească mai întâi o temeinică, profundă și serioasă cunoaștere a învățăturii de credință a teologiei creștine, precum și a metodelor și mijloacelor pentru propovăduirea ei rodnică: trebuie deci, să aibă o bună cultură de specialitate, o cultură teologică. Căci nimeni nu poate să învețe pe altul, dacă el însuși nu este învățat: "*Orb pe orb de se va călăuzi vor cădea amândoi în groapă*" (Matei 15, 14). De aceea, Sf. Ap. Pavel sfătuiește pe ucenicul său Timotei "*ia aminte la citit, la îndemnat și la învățatură*" (I Timotei 4, 13), adică înainte de a îndemna și a învăța pe alții, să se ostenească de a se înțelepți el însuși, prin iscusință, "*zăbavă la cititul cărților*", cum zice cronicarul. Sf. Părinți, și mai ales aceia care au scris despre preoție, stăruiesc adesea asupra acestei îndatoriri a preotului. Astfel, Sf. Ioan Gură de Aur. spune că preotul trebuie să știe să facă față la toate armele adversarilor săi din acea vreme (păgâni, evrei, manihei, gnostici și sectari de toate nuanțele) adică să cunoască "toate științele"; el a asemănat turma creștină cu o "ceată a lui Dumnezeu", pe care "*când înțelepciunea, știința și priceperea preotului sufletesc o înconjoară din toate părțile ca niște ziduri puternice, toate meșteșugurile dușmanului se termină cu rușine și batjocura lor, iar locuitorii din lăuntru cetății rămân nevătămați*", iar știința, iscusința și înțelepciunea preotului se vădesc mai ales în măiestria lui de predicator al cuvântului Dumnezeuiesc, asupra căruia Sf. Ioan stăruiește atât de mult în tratatul său clasic "Despre preoție". **Sf. Grigorie de Nazianz** subliniind că oamenii încredințează de obicei frânele conducerii lor celor mai meșteri și capabili dintre ei, muștră pe cei care, deși neînvățați, se îmbulzeau să învețe pe alții, câtă vreme tu însuși nu ești destul de învățat "*...mie mi se pare că este un lucru nebunesc și semeț; nebunesc fiindcă nu-ți dai seama de lucrul pe care abia îl pricepi.*" Iar în altă parte, citând pe **Solomon**, care spune: că "*unul dintre cele mai mari rele sub soare este omul care se crede înțelept fără să fie*" (cf. Prov. 26, 12), Sf. Grigorie adaugă că "*este și mai rău când cel ce nu-*

și dă seama de ignoranța lui mare are și pretenția să învețe și pe alții". Pe scurt, iată obligația preotului de a avea o bună cultură de specialitate care este implicată în însăși natura doctrinară a creștinismului și în însăși misiunea preoției și cuprinde între alte sarcini ale preotului și pe aceea de a fi învățător al lumii în domeniul religios. Dacă în trecut latura sfințitoare (liturgică sau sacramentală) al slujirii preoțești covârșea aproape pe celelalte - preotul de atunci, mărginindu-se aproape exclusiv la săvârșirea sfintelor slujbe - azi funcția didactică sau învățătoarească a preotului este din ce în ce mai necesară și trebuie să fie mai mult accentuată.

b. În al doilea rând, evanghelia Mântuitorului a înfrânt iudaismul, păgânismul și celelalte religii mai vechi îndeosebi prin monumentală cultură creștină, dezvoltată mai ales din secolul al IV-lea înainte. Creștinismul s-a impus lumii vechi, după biruința lui definitivă ca cea mai mare și mai rodnică revoluție din istoria omenirii.

La început cultura creștină a fost reprezentată și promovată aproape exclusiv de clerici, așa cum s-a întâmplat de altfel mai în toate religiile mari ale antichității (vezi de exemplu la egipteni, la asiro-babiloneni, la chinezi ș.a.m.d.), marile personalități culturale ale creștinismului din epoca veche făceau parte din rândurile clerului de mir sau monahal și posedau toată știința, filozofia și literatura religioasă și laică a timpului lor. În vestitul său Hexameron (comentariul la creația lumii din Geneză), Sf. Vasile cel Mare condensează aproape toată știința cosmogonică din secolul al IV-lea ca și Sf. Ioan Damaschinul în secolul al VIII-lea; Sf. Grigorie de Nazianz cunoștea mai bine decât oricare altul toată filosofia timpului, fiind totodată și unul dintre cei mai străluciți retori și scriitori literari ai elenismului din secolul al IV-lea, iar alții, ca Origen în secolul al III-lea, Fericitul Augustin în secolul al IV-lea și al V-lea, Isidor de Sevilia în secolul al VII-lea, patriarhul Fotie în secolul al IX-lea, Gh. Chemist Pieton și Nichifor Gregoraș în secolul al XIV-lea și al XV-lea au rămas vestiți prin vasta și multilaterală lor cultură enciclopedică. De exemplu, patriarhul Fotie a transmis posterității texte și fragmente din opere antice de mult pierdute, transcrise în lucrarea lui *Miriobiblon*.

Prin aceștia și prin mulți alții ca ei, creștinismul a făcut omenirii imensul serviciu de a fi preluat și transmis lumii moderne și contemporane valorile mari și eterne ale culturii antice, din a căror asimilare a rezultat strălucita cultură cu care se mândrește lumea de azi, și care, orice s-ar spune, poartă pecetea creștină. O simplă comparație cu oricare altă mare religie va demonstra superioritatea evidentă a creștinismului pe plan cultural. Așa de exemplu în secolul al VII-lea, la anul 641, arabii musulmani ai califului Omar ardeau resturile vestitei bibliotecă de manuscrise din Alexandria Egiptului sub pretextul că acelea erau inutile atâta timp cât exista Coranul, în același timp, smeriții călugări, copiiști, caligrafi și miniaturiști din mănăstirile europene ale "întunecatului" Evului Mediu creștin copiau, păstrau cu fidelitate, comentau și transmiteau posterității prețioasele manuscrise cu textele din operele clasicilor greci și latini, al căror studiu mai intens și al căroră răspândire după apariția tiparului, a produs cunoscuta mișcare culturală, literară și artistică a Renașterii și a Umanismului apusean din secolul XV-XVI.

Creștinismul a fost și este nu numai o religie nouă pentru popoarele care l-au îmbrățișat succesiv de-a lungul timpului, ci și un factor de progres și de cultură pentru ele. La toate popoarele creștine, cultura lor națională începe cu traducerea Bibliei și a cărților de cult în limbile respective, iar arta lor națională începe cu clădirea, împodobirea și înzestrarea primelor biserici. Așa de exemplu, atunci când, în secolul al IX-lea Metodie și Chirii, misionarii slavilor, au creat alfabetul glagolitic și pe cel chirilic, pentru a traduce Biblia în limba slavilor, ei au făurit nu numai un instrument de răspândire a creștinismului, la aceste popoare, ci au pus totodată temeliile culturii slave, cu care se mândresc popoarele ortodoxe de azi, care au preluat și au răspândit opera culturală și misiunea civilizatoare a Bizanțului, din care ne-am împărtășit și noi românii.

Preoții de enorii, călugării din mănăstiri sau cântăreții bisericești, au fost reprezentanții și purtătorii culturii

noastre naționale, singurii care știau să scrie și să citească, să redacteze acte, capabili să creeze opere de cultură și monumente de artă. Nu se va putea vorbi, de exemplu, niciodată despre începuturile literaturii și ale artei românești, ale școlii și învățaturii românești, fără să se pomenească numele preotului călugăr Nicodim de la Tismana, al călugărului Gavril, fiul lui Uric de la mănăstirea Neamțului (secolul XV), al lui Macarie Muntenegreanul și al diaconului Coresi în secolul al XVI-lea, al popilor Grigorie din Măhaciu, Ioan și Mihai din Șcheii Brașovului (secolul XVI), ale mitropoliților Varlaam și Dosoftei ai Moldovei și Teodosie și Antim Ivireanul ai Țării Românești, Chesarie al Râmnicului și Damaschin al Buzăului, Paisie de la Neamț, Veniamin Costache al Modovei, Grigore al Moldovei, Grigore al IV-lea al Țării Românești și alții.

E adevărat că multă vreme învățământul și cultura noastră, au fost patronate de statul laic. Dar aceasta nu constituie un motiv pentru preotul de azi ca să renunțe la rolul important pe care l-au jucat vrednicii lui înaintași în istoria culturii noastre naționale. Dimpotrivă, este o datorie patriotică și de onoare pentru preot, de a promova și de a îmbogăți pe măsura posibilităților lui, patrimoniul culturii noastre religioase și naționale, prin contribuția sa proprie alături de ceilalți factori de cultură și de progres din patria noastră.

c. În al treilea rând, țara noastră, ca atâtea altele, a trecut în ultimii 40-60 ani prin evenimente și situații care au adus prefaceri fundamentale în toate domeniile vieții noastre publice și care au scos nu numai pe preot, ci și pe credincioși din făgașul vieții normale. Probleme noi se pun în toate sectoarele de viață și agită profund viața întregului popor. Cele două războaie mondiale au avut, în general, efecte păgubitoare pentru viața religioasă. Ele au dislocat din locul lor de origine și au dispersat pe tot globul mase mari de populație amestecând popoare, rase, nații, religii și confesiuni creștine deosebite. Credincioșii ortodocși români, care altădată trăiau în parohii omogene, din punct de vedere confesional, cu o populație în general stabilă, au fost puși în contact cu oameni de alte naționalități, cu credincioșii altor religii și confesiuni, cu protestanți de toate nuanțele, cu necredincioși, cu indiferenți din punct de vedere religios, cu ateii. S-a dat prin aceasta prilej discuțiilor și controverselor între ei, pe teme religioase și interconfesionale, la care credincioșii noștri nu pot face față decât apelând la preoții lor, care au datoria să-i învețe și să-i întărească în credința ortodoxă.

Dar mai ales *marea așa-zisă revoluție culturală* din fostele țări socialiste și de democrație populară au schimbat fundamental condițiile de pastorație, influențând profund concepțiile de viață și traiul credincioșilor noștri. Credincioșii noștri privesc astăzi problemele religioase și pe preot cu totul altfel decât în trecut.

"Preotul de mâine își va desfășura activitatea în mijlocul credincioșilor, al căror nivel cultural este sporit și a căror dorință de a cunoaște abordează cele mai variate domenii ale culturii, științei și tehnicii. Unor asemenea credincioși preotul trebuie să fie părinte, păstor, duhovnic și povățuitor, în toate împrejurările vieții lor. De aceea, noi suntem datori să ținem seama de aceste noi stări de lucruri ivite în viața credincioșilor noștri și să le dăm pe păstorii pe care îi așteaptă; preoții culți, plini de zel apostolic, capabili să-și ajute păstoriții în drumul lor spre lumină și spre mântuire" (prof.dr. Gr. Cristescu, *Prin Hristos la cultură*, Sibiu, 1927).

2. Preotul și activitățile culturale parohiale

Sfera și conținutul culturii preoțimii noastre de azi, trebuie să fie cât mai complexă și multilaterală, cuprinzând cunoștințe bogate și variate din toate domeniile culturii contemporane, de care clerul are absolută nevoie în activitatea sa pastorală.

a. Studentul teolog, viitorul preot, trebuie să își acumuleze mai întâi o *cultură profesională*, adică o cultură teologică. Cunoștințele de teologie vor alcătui sectorul cel mai important al culturii preotului și totodată obiectivul

central al preocupărilor și strădaniilor sale intelectuale.

La baza acestei culturi stă ramura exegetică a teologiei, adică studiul asiduu al Sf. Scripturi. Biblia rămâne izvorul primordial din care vom extrage și vom asimila toate celelalte cunoștințe primite prin școală. Sf. Scriptură nu este pentru preot numai un îndreptător de viață, ci și un indispensabil mijloc și instrument de lucru, o condiție a succesului nostru pastoral, mai ales în discuțiile cu neoprotestanții, care socotesc Biblia ca izvor de credință și de învățătură creștină. Preotul trebuie să cunoască, bine, în primul rând cuprinsul și înțelesul Sf. Scripturi, punând la contribuție toate datele și cunoștințele pe care i le furnizează numeroasele discipline din ramura exegetică a teologiei (introducerea în cărțile sfinte, hermeneutica, arheologia, exegeza biblică, exegeza biblică) precum și comentariile patristice la textele sacre. Dexteritatea în căutarea și aflarea textelor biblice de care are nevoie preotul mai ales pentru susținerea și apărarea doctrinei ortodoxe, nu se dobândește decât prin studiu aprofundat și asiduu al disciplinelor care se ocupă cu cunoașterea și interpretarea Bibliei și prin contactul permanent cu Sf. Scriptură, prin lectura ei zilnică, însoțită de studiu și meditație.

b. Alcătuirea de monografii ale satului sau orașului respectiv, ale unor monumente istorice și de artă, sau ale parohiei, este iarăși una dintre activitățile culturale pe care preotul le poate desfășura și pentru care este adesea solicitat de organele culturale din localitățile respective. Unele din astfel de monografii, publicate de preoții noștri, au adus lumini interesante la descifrarea și cunoașterea unor amănunte din istoria patriei sau a unor localități și monumente de istorie și artă.

c. Organizarea de muzee bisericești (mai ales la bisericile care sunt monumente istorice și de artă) sau de mici colecții particulare de obiecte de artă, de piese și materiale arheologice, documente din trecut (acte și zapise vechi, etc), constituie pasiunea nobilă și exemplară a unor clerici de elită a căror modestă faptă culturală poate fi îndemn și pildă pentru alții. Notăm de exemplu muzeul alcătuit de pr. V. Ursăcescu din Curteni-Fălciu și muzeul de icoane pe sticlă fondat de pr. Zosim Oancea, la Sibiel, în Ardeal. O mențiune deosebită merită aici răposatul pr. C. Mătasa din Piatra-Neamț, a cărui masivă contribuție în domeniul arheologiei românești a fost deja apreciată public și recunoscută de autoritățile competente, el fiind organizatorul și apoi directorul bogatului muzeu județean de arheologie din Piatra-Neamț.

d. Notarea memoriilor sau redactarea jurnalului de activitate zilnică cu fapte și evenimente mai importante, realizări din domeniul pastorației, considerații și note din contactul cu oamenii și realitățile parohiei, din lecturile personale, impresii asupra cărților citite, sunt fapte culturale cu care preoții noștri se pot osteni spre folosul lor și al altora. Când astfel de notări sunt scrise cu talent literar și au ocazia să fie publicate, ele constituie acte instructive pentru urmași.

e. Ca o contribuție excepțională la patrimoniul culturii noastre naționale se cuvine să înscriem opera literară a unor preoți scriitori care au cinstit tagma preoțească, prin scrisul lor cum au fost: Gala Galaction (părintele prof. Grigore Pișculescu), Ion Agârbiceanu (a fost mult timp preot în Ardeal), C. Nonea, Alexandru Bărbieru, Ștefan Tiriș, ș.a. Pentru meritele lor culturale și sociale, primii doi au fost membri ai Academiei Române, călcând astfel cu cinste pe urmele marilor lor înaintași: Ep. Melchisedec Ștefanescu al Romanului, pr. folclorist S. Fl. Marian și alții.

3. Mijloacele pentru acumularea și promovarea culturii

Fundamentele culturii oricărui om, mai ales în vremea și în societatea noastră, se dobândesc în școală; școlile de învățământ elementar și mediu ne dau cultura generală, iar facultățile și instituțiile de învățământ

superior pe cea profesională. Pentru pregătirea profesională a viitorilor preoți, Biserica Ortodoxă Română și-a organizat cu aprobarea și concursul material al statutului două categorii de școli: Seminariile liceale ortodoxe și Facultățile de Teologie Ortodoxă, cu secții de specializare dublă, iar pentru perfecționarea preoților în activitatea lor profesională a organizat cursurile de îndrumare misionară a clerului care se țin anual la facultățile teologice. Prin aceste instituții și forme de învățământ, conducerea actuală a Bisericii caută să asigure cât mai bine condițiile necesare pentru cultura preoțimii ortodoxe române. Fără îndoială, atât calitatea cât și volumul culturii dobândite în școală depinde de felul cum sunt întocmite programele de învățământ, de competența și de râvna cadrelor didactice, care asigură procesul de învățământ, de condițiile materiale și spirituale în care se desfășoară acest proces, dar mai presus de toate de efortul și de sârguința la studiu a elevilor și studenților teologi. Este adevărat că școala nu dă absolut tot ceea ce îi este necesar viitorului preot pentru exercitarea misiunii sale, dar ea îi pune bazele formării sale.

Pe lângă cultura strict profesională, teologică, preotul de azi, atât de la oraș cât și de la sat, are absolută nevoie și de cunoștințe din cultura laică. O parte din aceasta se încadrează în ceea ce numim de obicei cultură generală, care constituie fundamentul solid pe care trebuie să se suprapună cultura de specialitate, în cazul nostru cea teologică. Bazele ei se dobândesc încă din școlile de învățământ general și apoi din școlile de învățământ teologic, prin acele discipline laice socotite indispensabile pentru cultura generală a oricărei profesii, care figurează de obicei în programul de învățământ al școlilor medii de tip liceu și care dau viitorilor studenți noțiunile de bază din domeniul istoriei, al geografiei, al filozofiei, al limbilor și literaturii universale și naționale, al științelor exacte, al științelor naturii și a celor sociale, etc.

Aceste prime elemente de cultură generală, dobândite mai ales în școlile de tip mediu, trebuie însă neconținut îmbogățite și aprofundate prin lectură personală din anii studenției și apoi în timpul activității profesionale însăși. Un preot care nu este, cât de cât, familiarizat cu problemele culturale, politice, sociale, nu va putea face față onorabil misiunii sale, va fi depășit de împrejurări și nu-și va putea menține prestigiul și autoritatea necesară față de credincioșii săi. Iată pentru ce orizontul culturii preoțimii noastre de azi trebuie mereu lărgit și îmbogățit prin cunoștințe cât mai multe, mai temeinice și mai variate, din toate domeniile culturii contemporane: știință, tehnică, artă, literatură, limbi, politică. Afirmăția scriitorului antic Terențiu: *"om sunt și consider că nimic din ce e omenesc nu-mi e străin"*, definește orizontul larg uman pe care-l îmbrățișează interesul unui om de cultură: cea mai înaltă descoperire științifică sau mai nouă realizare tehnică, procentul cel mai ridicat în eradicarea bolilor, o frumoasă piesă de teatru sau operă muzicală, ultima carte bună din librărie, un articol deosebit într-un ziar sau într-o revistă, o recentă expoziție de artă plastică sau de pictură...

Cultura generală prezintă și folosul de a feri pe orice om cult de unilateralitate. *"Pregătirea într-o singură direcție îngustează orizontul îndrumătorului duhovnicesc, îl deformează și îl pune în situația neplăcută de a nu putea aprecia sau a aprecia greșit celelalte aspecte ale vieții credincioșilor săi. Cultura generală îl ajută să ia contact mai strâns cu păstoriții, să le cunoască mai îndeaproape ideile, aspirațiile, trebuințele și cunoscându-le să-și poată adapta mai bine munca sa la realități ..."* (Preot Ilarion Felea, *Teologie și preoție*, Arad, 1939).

Un dohovnic orientat în lumea ideilor, deprins cu disciplina gândirii logice, cu rânduiala cugetării nuanțate, familiarizat cu perspectivele largi ale culturii și stăpân pe un vocabular bogat și variat, e limpede că va prinde mai mult din miezul lor și-l va putea înfățișa mai frumos, mai atractiv, mai adecvat, credincioșilor. Cultura generală face mai rodnică propria activitate a îndrumătorului duhovnicesc.

Preotul ca păstor de suflete, și mai ales ca dohovnic, are absolută nevoie de cunoștințe din cadrul secției

istorice a teologiei, din secția sistematică (dogmatica, teologia fundamentală și apologetică, morală, etc.), care se ocupă cu expunerea sistematică a învățăturii de credință și de viață creștină, cu justificarea și fundamentarea sau apărarea ei. Cunoscând bine, complet și amănunțit, doctrina creștină ortodoxă, cu toate dogmele și principiile ei fundamentale, va putea preotul să facă o catehizare corespunzătoare a credincioșilor săi, să răspundă la toate întrebările lor și totodată să înfrunte cu îndrăzneală și competență eventualele atacuri îndreptate împotriva Bisericii noastre. Iată de ce teologia dogmatică, simbolistica și apologetica sau îndrumările misionare constituie discipline de căpătâi și de permanent interes în pregătirea profesională a preotului.

Inițierea studentului teolog, a viitorului preot, în tainele științei despre Dumnezeu se desăvârșește prin disciplinele din secția teologiei practice, (liturgica, pastorală, omiletică, dreptul bisericesc etc.), care îl vor ajuta să pună în practică și să utilizeze în activitatea pastorală cunoștințele teoretice -exegetice, istorice și doctrinare - furnizate de disciplinele din celelalte ramuri ale teologiei. Deși încadrate în secția practică a teologiei, atât pastorală cât și liturgică, omiletică și catehetică, oferă viitorului păstor de suflete un mănunchi de adevăruri și constatări, principii, norme, preferințe istorice, documentare și exegetice - absolut indispensabile pentru desăvârșirea preotului în arta pastorației, a catehizării și a predicii, pentru formarea ca bun slujitor ș.a.m.d.. Talentul singur, oricât ar fi de mare, nu va putea suplini niciodată la un predicator lipsa unor astfel de cunoștințe teoretice, istorice și metodice, care se predau în cadrul omileticii.

Atragem atenția asupra importanței cărților de slujbă ale Bisericii Ortodoxe din punctul de vedere care ne preocupă aici. Mult și real folos intelectual și duhovnicesc are preotul, în activitatea sa pastorală, omiletică și catehetică, din conținutul cărților de slujbă folosite de el (Evanghelie, Liturghierul și Molitfelnicul), cât și pe cele folosite de străna, Octoihul, Penticostarul, Triodul, Mineele, Ceaslovul, etc.), lăsate de obicei pe seama cântăreților. Toate acestea reprezintă un bogat și neprețuit tezaur de doctrină ortodoxă și un izvor indispensabil de inspirație pentru activitatea pastorală; ele cuprind nu numai expresia literară cea mai strălucită a pietății creștine, ci și o întreagă teologie, popularizează sub forma poeziei religioase, turnată în splendidele imne liturgice prin cei mai mari preoți și teologi creștini, ca Sf. Roman Melodul, Sf. Ioan Damaschin, Cosma și alții. Preotul de azi trebuie să beneficieze de luminile și orizontul larg al unei culturi solide, temeinice și multilaterale și în același timp să-și adapteze metodele de pastorație la condițiile actuale de viață. Mai ales azi, *"credința religioasă trebuie slujită în luminile rațiunii"*.. Ținând pas cu timpul, pentru a nu fi depășit de ceilalți numeroși factori culturali ai vieții noastre de azi, preotul trebuie să-și țină neconținut la curent informația culturală, să-și lărgască și să-și îmbogățească orizontul cultural cât mai mult posibil, înnoindu-și cunoștințele și informațiile cât mai multe și mai variate, în toate domeniile culturii contemporane.

*

a. Redactarea predicilor și a catehezelor, a dizertațiilor și a conferințelor pe care preotul este îndatorat să le țină și să le scrie fac parte din activitatea lui culturală. Atunci când acestea sunt originale, bine gândite, documentate, substanțiale și bine scrise, ele pot fi publicate în volume separate sau în revistele noastre bisericești (toate revistele noastre mitropolitane au rubrici speciale pentru predicile scrise sau ținute de preoții din eparhiile respective).

b. Preoții care au preocupări speciale pentru studiul aprofundat al anumitor probleme de teologie, de viață religioasă sau din domeniul pastorației, pot scrie și publica la revistele noastre bisericești studii teologice, referate și recenzii de cărți importante, comunicări și știri din domeniul vieții bisericești etc., unele dintre acestea pot alcătui contribuții importante la scrisul nostru bisericesc.

c. Un domeniu de cercetare și studiu, mai accesibil preotului prin misiunea sa, este acela al folclorului și îndeosebi al *folclorului religios*. Oricare preot poate să înregistreze și să consemneze în scris toate acele practici, datini, obiceiuri, ritualuri și ceremonii populare sau alte manifestări de viață sufletească din partea locului, care alcătuiesc domeniul folclorului și care sunt, în marea lor majoritate, legate de cele mai importante sărbători creștine, având caracter religios. Transformările rapide prin care trece astăzi populația de la țară, fac ca multe din acestea să fie pe cale de dispariție, așa încât consemnarea lor în scris echivalează cu o operă de salvare a acestor comori ale trecutului. Pilde de activitate în acest domeniu ne-au dat unii clerici români din trecutul apropiat, chiar contemporani cu noi, care au adus servicii prețioase culturii românești, culegând astfel de materiale și publicându-le în volume, ca de exemplu preotul Simion Florea Marian din Bucovina, preotul I. Bârlea din Maramureș, preotul Th. Bălășel, preotul Gh. Ceaușian, preotul Gh. Dumitrescu Bistrița din Oltenia și alții.

Biblioteca personală este un instrument de lucru al preotului, des folosit, un prieten și profesor pe care să-l consultăm tot timpul. Pe lângă biblioteca personală, preotul are la dispoziție și **biblioteca parohială**, pe care trebuie să o organizeze și să o înnoiască prin cărți și să o pună la dispoziția credincioșilor, în aceasta trebuie să predomină cartea de rugăciune și formare spirituală, cartea de literatură religioasă, de inițiere catehetică și misionară, precum și de teologie scrisă pe înțelesul tuturor.

d. Alte mijloace de informare pentru creștinul de astăzi sunt: radio-televiziunea cu numeroasele și instructivele ei programe de știri și informații, conferințe diverse, piese de teatru, audiții muzicale, lecții de limbi străine, evocări și comemorări, etc., calculatorul, video-casetofonul, expozițiile și muzeele de artă de istorie și etnografie, economice, științifice, etc., concertele, festivalurile și recitalurile de muzică și excursiile care ne ajută să ne cunoaștem țara cu frumusețile ei naturale și monumentele ei.

Preotul, ca orice intelectul, își va forma neapărat o **bibliotecă personală**, în care să se găsească cărțile indispensabile pentru activitatea sa pastorală.

Bibliografie:

Pr.prof.dr. Petru Rezuș, *Teologie Ortodoxă contemporană*, Timișoara, 1989, pag. 583, cap. IV: Ortodoxia și cultura;

Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, pag. 101-120, cap. VI: Cultura în ajutorul vocației și misiunii preotului.

VI. Despre viața morală a preotului

Cel dintâi semn al chemării preoțești și însușire prin care se distinge un preot este *moralitatea și sfințenia vieții sale*.

1. Moralitatea ireproșabilă și sfințenia îi este cerută preotului, în primul rând *în calitatea lui de liturghisitor, de săvârșitor al celor sfinte*. Calitatea aceasta de organ sfinților al vieții credincioșilor constituie nu numai punctul cel mai sublim al preoției, ci și latura cea mai însemnată a misiunii preoțești.

În această calitate, preotul este părtaș la sacerdoțiul Mântuitorului, este împreună - jertfitor cu Hristos. Mai ales în slujba Sfintei Liturghii, preotul vine în atingere intimă, reală și substanțială, cu Sf. Trup și Sânge al Domnului; prin gura și mâinile lui și cu puterea Sf. Duh, Dumnezeu sfințește darurile de pâine și de vin aduse de credincioși, prefăcându-le în Sf. Trup și Sânge al Domnului, pe care preotul îl atinge, îl poartă în mâinile sale, îl consumă și îl dă celor ce se împărtășesc. Ori, lucrurile sfinte se cuvine să fie mânuite și administrate de

oameni curați cu inima și cu mâinile.

Preoților Legii Vechi Dumnezeu le poruncește, prin Moise, *"să fie sfinți ai Dumnezeului lor, căci ei aduc jertfă Domnului și pâine Dumnezeului lor, și de aceea ei să fie sfinți"* (Lev. XII, 6). Iar proorocul Isaia spune slujitorilor templului: *"Curățiți-vă, voi cei ce purtați vasele Domnului!"* (Isaia LII, 11).

Dacă slujitorilor Legii Vechi, care era doar umbră și preînchipuirea celor viitoare, li se cerea curățire morală, cu atât mai mult vor fi îndatorați la aceasta slujitorii Legii celei Noi, a Harului și a Adevărului. Ca să fie la înălțimea înfricoșătoare sale misiuni de săvârșitor al celor sfinte, ființa preotului trebuie ridicată și menținută, prin viețuire curată, prin neprihană și sfințenie, la rangul de vas ales, de organ vrednic al harului, sau de *"templu viu al Dumnezeului celui viu și sălaș duhovnicesc al lui Hristos"*, precum spunea Sf. Grigorie Teologul.

"Căci, firește, este de neapărată trebuință să fii întâi tu curățit și apoi să cureți pe alții; să devii întâi tu lumina și pe urmă să luminezi pe alții; întâi să te apropii tu de Dumnezeu și apoi să apropii de El pe alții, să te sfințești întâi pe tine și apoi să sfințești pe alții". De aceea, în Povățuirile din Liturghier citim că atât preotul cât și diaconul care vor să săvârșescă Sf. Liturghie *"sunt datorți a fi curați atât cu sufletul cât și cu trupul"*.

Ca slujitor al celor sfinte, preotul este îndatorat să se silească a fi curat nu numai în momentul slujirii, ci să se mențină în permanentă stare de curăție, căci nevoile religioase ale credincioșilor pot face în orice moment apel la serviciile lui de organ sau instrument al Harului divin, în orice clipă el poate fi chemat, de exemplu, să împărtășească vreun bolnav grav sau muribund și va fi nevoit să poarte în mâinile sale mângăritarul cel de mult preț al Sf. Taine. De aceea, precum recomandă Sf. Ioan Gură de Aur., *"sufletul preotului trebuie să fie mai curat decât înseși razele soarelui, pentru ca Duhul cel Sfânt să nu-l părăsească niciodată și pentru ca să poată spune: <Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine>* (Gal. II, 20)."

Harul Dumnezeiesc pe care preotul l-a primit la hirotonie și care lucrează prin făptura lui omenească, este ca flacăra unui foc curățitor (Evrei XII, 29), care purifică și întărește din ce în ce mai mult pe cei curați și vrednici, dar arde și mistuie pe cei necurați și nevrednici. Făcând aluzie la focul pedepsitor, care a mistuit pe Natan și Abiud lângă Jertfelnicul Cortului Mărturie (vezi Levitic X, 1-2), Moise spunea preoților Legii Vechi: *"Preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu, să se sfințească, pentru ca să nu-i lovească Domnul"* (Exod XIX, 22). În intimitatea lui Dumnezeu, adică în preajma altarului sfânt pe care I se aduce jertfa, nu pot sta fără osândă decât cei curați, precum spune Psalmistul: *"Cine se va sui în muntele Domnului sau cine va sta în locul cel sfânt al Lui? Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care n-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug aproapelui său"* (Ps. XXIII, 3-4 și Ps. XVI, 1-3). Opierea - temporară sau definitivă - de la săvârșirea celor sfinte este pedeapsa cea mai aspră și cea mai frecvent prevăzută în actualul Regulament de disciplină și de judecată a clerului. Clericii vinovați de diferite abateri, greșeli sau păcate (furt, camătă, beție, adulter, jocuri de noroc și altele), umbresc și compromis buna reputație morală cerută preotului.

2. În al doilea rând, **sfințenia vieții** este absolut indispensabilă preotului *în calitatea sa de păstor, conducător și învățător al turmei sale duhovnicești*. Preotul este, prin însăși misiunea sa, un învățător al păstoriților săi, un pedagog, un îndrumător de cunoștințe, un făuritor de caractere creștine. El învață însă pe credincioși nu numai prin predică și prin cateheză, ținute în cadrul serviciilor divine și nu numai prin îndemnul, sfatul și povața pe care le dă, ci prin exemplul personal al vieții sale. *Viața clericilor este Evanghelia laicilor*. Creștinismul a apărut în lume ca o trăire nouă, o atitudine, un mod nou și superior de viață, care urmărește transformarea moral-religioasă a lumii, prin transpunerea în viață a adevărilor evanghelice,

urmărește umanizarea omului, îmbunătățirea și progresul vieții sale morale, pe calea virtuților și apropierea lui treptată de Dumnezeu, care este modelul sau chipul suprem și ideal al perfecțiunii, în adevăr, creștinismul s-a impus în admirația lumii vechi prin frumusețea vieții primilor creștini, manifestată îndeosebi prin iubirea dintre dânsii, care stârnea uimirea și admirația păgânilor.

Rolul preotului nu este doar să vorbească despre Dumnezeu sau să propovăduiască principiile evanghelice, ca un profesor de la catedră, ci să trăiască el însuși, cel dintâi. Desigur, în vremurile noastre nu mai putem renunța la predica prin cuvânt, dar, precum zicea Sf. Grigore cel Mare, protul de azi să năzuiască a se face auzit mai mult prin fapte decât prin vorbe. Fără predica faptei, predica prin cuvânt rămâne "*aramă răsunătoare și chimval răsunător*".

Nepotrivirea, dezacordul sau contradicția, regretabile, dintre predica noastră pe de o parte și viața noastră pe de alta, face pe credincioșii noștri să nu poată aprecia și intui în adevărata ei lumină frumusețea moralei evanghelice și ne face răspunzători și vinovați de pedeapsă nu numai pentru propriile noastre păcate ci și pentru ale lor.

Preoții care una zic și alta fac au dat naștere la afirmația: "să faci ce zice popa, nu ce face popa", puțin măgulitoare la adresa preoțimii; - invocată uneori ca o scuză sau ca o indulgență acordată preotului pentru slăbiciunile sale omenești inerente, ea constituie însă de fapt o constatare a inconsecvenței unora dintre slujitorii Domnului, a nepotrivirii între ceea ce învață și ceea ce fac ei înșiși.

Slujitorilor lui Dumnezeu li se cere sfințenia absolută prin care se deosebesc de ceilalți oameni mai întâi de toate, prin viața lor curată, ireproșabilă și sfântă. Ea trebuie să fie pentru ceilalți pildă și model vrednic de urmat și de imitat, în mijlocul enoriașilor săi, preotul este ca sarea, care nu numai că dă gust bucatelor, dar le ferește de stricăre și de putrezire, sau ca făclia de lumină menită să risipească întunericul nopții: "*Voi sunteți sarea pământului; și dacă sarea se va strica, cu ce se va săra?... Voi sunteți lumina lumii ...Așa sa lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*" (Matei V, 13-16). Viața preotului se cuvine să fie far și călăuză pentru credincioșii săi. Influența binefăcătoare a exemplului pozitiv al vieții preotului alungă imoralitatea și întunericul păcatului, aducând în loc viața și lumina și contribuind astfel la propovăduirea și slăvirea lui Dumnezeu între oameni. Căci **lumina** de care vorbește Mântuitorul în cuvintele de mai sus nu înseamnă numai știința și înțelepciunea cu care trebuie să fie înzestrat preotul, ci mai ales pilda vieții lui, care luminează și prinde în suflet mai repede și mai trainic decât știința.

Exemplul personal al vieții preotului constituie cea dintâi metodă pastorală, metodă intuitivă, vie și eficace, pentru răspândirea învățături și a duhului evanghelic în lume și totodată suprema autoritate prin care preotul își susține misiunea în societate. Mântuitorul însuși dă Sf. Ap. exemplul de smerenie, spălându-le El însuși picioarele, la Cina cea de taină: "*Că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi.*" (Ioan XIII, 15).

Sf. Ap. Pavel se dă adesea pe sine pildă de urmat, pentru aceia cărora le scrie: "*Fiți împreună - următorii mie, fraților, și uitați-vă la cei ce umblă așa cum ne aveți pildă pe nor*" (Filip. III, 17 și I Cor. IV, 16 și I Cor. XI, 1). Pe Timotei îl îndeamnă: "**Fă-te pildă credincioșilor, cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția**" (I Timotei V, 12). Același sfat îl repetă și lui Tit, într-o formă puțin diferită: "*Arată-te pe tine în toate pildă de fapte bune...*" (Tit. 11, 7). Filipenilor se adresează cu îndemnul: "*Cele ce ați auzit și ați văzut la mine, acestea să le faceți*". Iar Sf. Apostol Petru îndeamnă pe preoții cărora le scrie, să se poarte "*nu ca stăpâni ai celor păstoriți, ci pilde făcându-se turmei*" (I Petru V, 3).

Faptele preotului sunt privite cu mai multă atenție și judecată decât ale celorlalți oameni. Aceleași greșeli, care abia sunt luate în seamă de credincioșii de rând, apar pentru ochii lumii în proporții mult mai mari atunci când

sunt făcute de preot. Păcatul este de două ori mai mare la preot: odată pentru că păgubește pe însuși săvârșitorul lui și a doua oară pentru că e pricină de sminteală și de pierzanie pentru alții. Și vai de acela prin care vine sminteala! Căci *"acela care va sminti pe unul din aceștia mici, care cred în mine - ne previne Mântuitorul - mai de folos i-arfi ca să-și atârne o piatră de moară de gât și să fie aruncat în fundul mării"* (Matei XVIII, 6, 7). Și dacă acest înfricoșător avertisment rostit de Mântuitorul însuși se referă la orice om care devine pricină sau îndemn la păcat pentru alții, cu atât mai mult când e vorba de preot, de la care se așteaptă pildă bună, îndemn și stimulent pentru virtute, spre desăvârșire morală, iar nu spre cădere și păcat. Preotul nu este un luptător de unul singur. El este un conducător de oaste creștină, fiind păstor de turmă credincioasă.

Or, conducătorul trebuie să fie fruntaș, păstorul trebuie să fie pildă de credință, de gândire și de viață creștină, un preot convins, hotărât, zelos, tare sufletește, plin de credință, și de adevăr cunoscător și trăitor al Sfintei Evanghelii. Când preotul greșeste, spune Sf. Ioan Gură de Aur, *"se târăște nu numai pe el în prăpastia pierzării, ci târăște odată cu el pe mulți alții și-iface de nu se mai îngrijesc deloc să fie blânzi"*.

Exemplul rău al preotului smintește deopotrivă și pe credincioșii buni și pe cei răi: pe cei buni pentru că îi descurajează, îi demoralizează și îi slăbește în lupta și strădaniile lor spre virtute, iar pe cei răi pentru că îi încurajează și mai mult spre păcat, dându-le o scuză, deși neîndreptățită, a propriilor lor păcate și totodată o diabolică satisfacție și consolare că nici păstorul lor nu se poate înălța mai presus decât ei ca viață morală. *"Un singur preot nevrednic scandalizează mai mult decât o mie de alți oameni"*. Pilda rea a preotului este mai ales pentru cei mai slabi de înger dintre credincioși o invitație la păcat. Ea echivalează cu o adevărată ucidere morală a fiilor duhovnicești ai preotului.

De aceea, în vechea disciplină bisericească, păcatele clericilor erau mai sever pedepsite decât ale laicilor.

Viața morală și pilduitoare a preotului constituie temeiul autorității conducătorului duhovnicesc al unei parohii. Cu cât el va izbuti să se ridice și să mențină mai sus în stima și considerația fiilor săi duhovnicești, prin moralitatea și sfințenia sa, cu atât cuvântul său va cădea mai de sus, mai cu autoritate și va fi mai ascultat și mai urmat; și dimpotrivă, cu cât el va cădea mai jos în mocirla păcatelor și a viciilor, cu atât va pierde în considerația și prețuirea păstoriților lui, influența exemplului său va fi mai negativă, iar cuvântul său va fi mai lipsit de autoritate și de ascultare.

„...dacă există o superioritate în lumea asta, căreia trebuie să se plece oricine - spune un mare scriitor român - desigur e aceea care izvorăște din armonizarea cuvântului cu fapta, a cărei cerințe sunt inerente cu lupta ce-o desfășoară în ochii tuturor”.

Păcatele și deficiențele morale ale unui preot sunt apoi păgubitoare nu numai pentru el însuși, ci ele se răsfrâng, din nefericire, asupra întregii preoțimi, scad prestigiul întregului cler și lovesc în autoritatea și puterea de influență a Bisericii însăși, în chip firesc, oamenii văd pe toți preoții prin prisma sau în lumina chipului moral al preotului lor sau al preoților pe care ei îi cunosc mai bine și așa îi judecă pe toți. Dacă acela sau aceia au o slabă reputație, oamenii sunt înclinați să creadă că toți ceilalți preoți, pe care ei îi cunosc, sunt de aceeași calitate morală. Mai ales lumea simplă identifică pe preot cu Biserica și judecă instituția prin reprezentanții ei.

Preotul nevrednic nu numai că nu servește deci Biserica și nu o zidește, ci - ceea ce e mai grav - o păgubește, sapă la temelia ei. Pe astfel de preoți îi are în vedere constatarea amară a Sf. Ioan Gură de Aur. că tocmai slujitorii lui Hristos ruinează mai rău Biserica decât vrăjmașii săi declarați. Acestora li se potrivește mustrarea aspră din Sfânta Carte că *"din pricina lor este hulit numele lui Dumnezeu între neamuri"* (Romani 11, 24). Preoții nevrednici din punct de vedere moral se expun nu numai criticii poporului, care biciuiește păcatele preoțești prin ironie, glumă și anecdotă, dar ceea ce este mai grav furnizează motive și argumente răuvoitorilor tagmei preoțești,

care din această pricină atacă uneori Biserica însăși, printr-o critică excesivă, unilaterală, severă și adesea nedreaptă. Mai ales sectele religioase speculează în favoarea lor și exagerează intenționat, cu interes și patimă, slăbiciunile și scăderile preoților, făcând din ele tema și arma favorită de atac și de luptă împotriva Bisericii Ortodoxe.

2. Preotul, luptător împotriva răului

Este adevărat că preotul nu este un înger, ci un om ca oricare altul și că nimic din cele omenești nu-i este străin, cum zice maxima latinească. Precum sublinia **Sf. Ioan Gură de Aur**, preotul de mir are, din punctul acesta de vedere, o situație dezavantajată față de aceea a monahilor, care trăiesc retrași din lume, liniștiți și scutiți de tentațiile ei, pe când preotul trăiește în mijlocul lumii și cu ispitele ei. De aceea el este un luptător împotriva răului din lume și i se cere tărie în virtute și mai ales sfințenie.

Harul divin pe care-l primește la hirotonie nu-i acordă imunitate în fața ispitelor, a înclinațiilor rele din trupul nostru, a slăbiciunilor și a căderilor morale, inerente firii omenești, ci dimpotrivă îi mărește răspunderea, punându-l într-o situație deosebită față de ceilalți oameni. Lupta lui cu pasiunile și cu tentațiile lumii și ale vieții devine mai grea, mai dramatică, din pricina disproporției colosale dintre înălțimea misiunii sale dumnezeiești și puterile lui omenești, dintre sarcina cerească și slăbiciunea omenească.

Conștient de contradicția dintre firea sa omenească și misiunea sa dumnezeiască, "*are datorია continuă să se ridice cât mai mult, de la nivelul de jos al firii, la înălțimea slujirii*". Tocmai această imensă și tragică distanță dintre om și misiune "trebuie să constituie stimulul, imboldul, biciul care să lovească, uneori usturător și sângerând, inima de om a preotului, pentru a-l ține continuu treaz, atent asupra sa, cu ochii și cu gândul la sfințenia și la răspunderea slujirii lui.

Preotul trebuie să fie un luptător activ pentru virtute, pentru promovarea binelui. Nu e de ajuns să se ferească de păcat și de rău, ci să se distingă prin virtute, precum zicea Psalmistul: "*Depărtează-te de rău și fă binele !*" (Ps. XXXVI, 27). Nu numai că trebuie să izgonească din inima sa pornirile rele, ci și să sădească în locul lor pe cele bune, ca să se străduiască a progresa mereu în virtute: măsurându-și nivelul creșterii morale nu cu nivelul moral al păstoriților săi, care uneori lasă de dorit, ci cu înălțimea treptei și datoriei sale. Totodată virtutea preotului trebuie să fie o atitudine sinceră și de fond, pornită din adâncul inimii și al convingerilor sale intime, iar nu o cultivare abilă a aparențelor, ca aceea a fariseilor, pe care Mântuitorul îi înfieră cu cuvinte de foc (v. Matei XXXIII). Ipocrizia, fățarnicia, atitudinea de complezență sau circumstanța nu au ce căuta în ținuta și comportarea preotului. Preotul nu poate trăi cu mască sau travestit ca un actor; Dumnezeu și adevărul evanghelic nu poate fi slujit cu aparențe, prefăcătorii sau înșelăciuni, ci numai cu adevărul integral și cu sinceritate. Preotul este chemat și îndatorat să se comporte ca un adevărat "*atlet al lui Hristos*", sau "*campion al virtuții*", ca un luptător consecvent și permanent împotriva păcatului și a viciului sub orice formă, combătându-l întâi în propria sa viață și făcându-se pildă celorlalți, prin puterea de a se stăpâni, a se înfrâna și a se birui pe sine, de a rezista ispitelor de tot felul, de a se ridica deasupra slăbiciunilor și păcatelor omenești prin râvnă, de a se spori și a se desăvârși prin virtute, de a se asemăna cât mai mult modelului nostru suprem de viață, care este și rămâne Iisus Hristos Domnul, Dumnezeu-Omul și Mântuitorul lumii.

Bibliografie:

Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, pag. 5-17, cap. I: Comportarea preotului - Mijloc de pastorație și de apărare a credinței;

Deheleanu Petru, *Moralitatea preotului și efectul rugăciunilor sale liturgice*, în revista "Mitropolia Banatului",

nr. 1-3, 1977;

Grigorie T. Marcu, *Sf. Ap. Pavel despre personalitatea religioasă morală a păstorului de suflete*, în revista "Studii Teologice", nr. 3-4, 1955.

Tudor Popescu, *Sfințenia și răspunderile preoției*, în revista Studii Teologice, nr. 3-4, 1952, pag. 159.

VII. Virtuți caracteristice preotului ca păstor și om

Moralitatea și sfințenia vieții, despre care am vorbit mai sus, este de fapt rezultanta sau suma unor virtuți sau calități creștine, care trebuie să împodobească persoana oricărui preot. Câteva dintre ele sunt enumerate în liniile sumare cu care Sf. Ap. Pavel schițează discipolului său Timotei chipul adevăratului sacerdot: "*Se cuvine, dar, ca episcopul să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții, nebețiv, nedepins să bată, neagonisitor de câștig urât, ci blând, pașnic, neiubitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată bună-cuviința; căci dacă nu știe cineva să-și rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu?"* (I Timotei III, 2-5.).

Aproape toate aceste virtuți se cer de fapt oricărui bun creștin. Dar preotul trebuie să le aibă și să le practice într-un grad superior, ca unul care trebuie să fie modelul sau întruchiparea vie a desăvârșirii creștine. El trebuie să fie un fel de "campion al virtuții". Cu alte cuvinte el trebuie să întrecă pe păstoriții săi ca Saul care întrecea prin înălțimea staturii pe toți ceilalți evrei (vezi I Împ. X,23), sau chiar așa cum se deosebește păstorul, ființă rațională, de oile sale lipsite de rațiune, precum spune Sf. Ioan Gură de Aur..

Vom enumera mai departe câteva din virtuțile de căpetenie și însușirile alese care trebuie să împodobească chipul ideal al preotului de astăzi ca păstor și om.

Cele dintâi virtuți care trebuie să domine, să inspire și caracterizeze personalitatea păstorului de suflete și întreaga lui activitate, sunt cele trei virtuți fundamentale (teologice), adică iubirea în diferitele nuanțe (iubirea de Dumnezeu și oameni, devotamentul, spiritul de sacrificiu și zelul pastoral), credința și nădejdea creștină, despre care am vorbit mai înainte (vezi capitolul: *Despre iubirea, zelul și devotamentul pastoral*). Acestea izvorăsc mai ales din inima preotului, alcătuind latura afectivă a personalității sale. Acum vom vorbi despre alte calități sau însușiri predominante, care sunt de trebuință preotului pentru asigurarea succesului misiunii sale pastorale și care țin mai mult de intelect și de voință.

1. Stăpânirea de sine (înfrânarea, răbdarea, castitatea, cumpătarea și tăria voinței)

Cel mai mare obstacol și cel dintâi dușman, cu care avem de luptat și pe care trebuie să-l biruim în sușul nostru spre perfecțiune, suntem noi înșine. Putința de a ne domina pe noi înșine prin puterea voinței constituie o prerogativă a ființei omenești și totodată semnul ei de noblețe, de superioritate, prin care omul se ridică deasupra animalelor, stăpânite și conduse de instinctele sale oarbe. Adevăratul "supraom" nu este cel conceput de filozoful german Nietzsche, adică bestia care se ridică, prin forță brutală, călcând pe cadavrele celor mai slabi înzestrați pentru viață, ci omul care a reușit să învingă fiara din el și să se ridice deasupra a tot ceea ce este animalic, josnic, rușinos și meschin în ființa umană. Oamenii robiți de patimi și de instinctele oarbe au rămas pe o treaptă inferioară a scării evoluției umane, adică în stadiul cel mai apropiat de animalitate. Cine vrea să conducă pe alții și să le fie pildă de învățătură, trebuie să se biruiască întâi pe sine însuși, adică instinctele oarbe, înclinațiile și impulsurile inferioare, animale și egoiste ale eului său. Cel ce n-a omorât în el însuși sămânța și rădăcina păcatului nu poate propovădui altora virtutea. Cine nu se poate înfrâna

pe sine nu poate fi pildă de înfrânare altora, ci este trestie bătută de vânt, după cum spune Mântuitorul (Matei XI, 7; Luca VII, 24). Nu poate birui greutățile, piedicile și împotririile de orice fel decât un om care s-a biruit întâi pe sine, omul hotărât, care a învins șovăiala, îndoiala, nehotărârea și nestatornicia în sine.

"Nu-i mică primejdia, dacă primești să păstorești suflete sau să fii mijlocitor între Dumnezeu și oamenii... mai înainte de a domina cât mai mult materia, de a-ți curați mai bine cugetul și te apropia de Dumnezeu mai mult decât oamenii de rând", scria Sf. Grigorie de Nazianz. Așa, de exemplu, preotul nu trebuie să se lase niciodată biruit de patima mâniei sau de violență în raporturile sale cu enoriașii. Mai întâi pentru că el trebuie să dea pildă de răbdare și stăpânire de sine, pentru că mânia întunecă mintea și îl poate împinge la vorbe, acte sau atitudini necugetate și violente, care ar putea să provoace ceartă și scandal, ură și adversitate din partea enoriașilor. Mântuitorul ne avertizează că "oricine se mânie asupra fratelui său în deșert, vinovat va fi judecării. Și cine va zice fratelui său netrebnicule, vinovat va fi soborului; iar cine va zice: nebunule, vinovat va fi gheena focului" (Matei V, 22). Iar Sf. Ap. Pavel scrie: "Să nu apună soarele peste mânia voastră ..." (Efes, IV, 26).

Iușimea, mânia și patima oarbă sunt totdeauna răi sfătuitoari. Ele aduc deservicii oricărui om și cu atât mai mult preotului. *"Un suflet furios aduce sieși și celor din jurul său o mare nefericire", zice Sf. Ioan Gură de Aur. Căci, continuă el, "nimic nu tulbură deplina curățire a minții și limpezirea gândurilor ca mânia neînfrănată care izbucnește cu mare furie. Căci aceasta, spune Sf. Duh, pierde și pe cei înțelepți (Proverbe V, 1). Ochiul sufletului este întunecat de mânie ca într-o luptă pe timp de noapte, când nu mai poate deosebi pe prieteni de dușmani, nici pe cei nemerituoși dintre cei merituoși ... Căci din mânie curg cu ușurință și vrășmășiile zadarnice și ura neîntemeiată ... Sub uriașa furtună a patimilor, sufletul își pierde temelie, neavând cum să-și întărească puterea de se împotrivi unei asemenea dorințe".*

Alături de alte calități și virtuți, **îndelunga-răbdare**, o primă față a stăpânirii de sine, este tot atât de necesară preotului ca și pâinea cea de toate zilele. Ea întărește sufletele în fața necazurilor, făcându-ne să le suportăm mai ușor. Înarmându-se cu răbdare și stăpânire de sine, preotul trebuie să întrebuințeze totdeauna bunătatea și blândețea, evitând cu toată grija orice motiv de supărare, de mânie, ceartă sau discuție, care ar putea să strice și să învenineze bunele raporturi dintre el și enoriașii săi. Preotul iubitor de ceartă, gălceava și scandal, se face, cu sau fără voia și știrea sa, unealtă a diavolului, nu un slujitor al lui Dumnezeu (Efes IX, 1-2 și Col. III, 12-24). El risipește turma și o dezbină, în loc să o adune și să o împace. Un adevărat creștin - și cu atât mai mult preotul - nu va răspunde niciodată cu cuvinte fără sens, cu răceală, cu indiferență sau ostilitate celor ce-i fac rău. Va răspunde mai degrabă cu dragoste și blândețe la ură și violență, cu bunătate și iertare la răutate și răzbunare, cu mărinimie și noblețe la josnicie și micime. Va binecuvânta pe cei ce îl blestemă și nu se va lăsa niciodată biruit de rău, ci va birui răul cu binele, precum ne îndemna Sf. Ap. Pavel (Rom. XII, 14,21, și I Petru III, 9). *"Mâhnit el nu poate da curs mâniei; lovit, el nu se răzbună, jignit, el nu insultă; când trebuie să se supere, el se supără cel din urmă și cel mai puțin; el nu poate rosti cuvinte ordinare, vulgare, injurături, ocări, amenințări, nimic din ceea ce spurcă și compromite pe creștin și pe el ca slujitor al Domnului. El trebuie să întrecă în răbdare, înțelepciune și delicatețe pe toți oamenii".*

2. Cumpătarea

Autodisciplina pe care o impune stăpânirea de sine se manifestă de fapt mai ales prin **cumpătare**. Preotul se cade să fie cumpătat, chibzuit în toate: în vorbire, în ținută, în îmbrăcăminte, dar mai ales la mâncare și la

băutură, între altele Sf. Ap. Pavel cere episcopului (deci și preotului) să fie "*nebețiv și înfrânat*" (I Timotei I, 7,8). Dacă lipsa de măsură sau necumpătarea în mâncare și băutură sunt condamnabile la orice laic, la preot ele sunt dea dreptul dezgustătoare. Preotul lacom și bețiv e o permanentă pricină de scandal și de sminteală pentru enoriașii săi.

Există unele ocazii și practici religioase, la care preotul e invitat adesea să mănânce și să bea cu enoriașii săi. Așa de exemplu, parastasele cu pomeni pentru cei morți, mesele de la nunți și onomastici, mersul cu botezul, etc. În asemenea ocazii refuzul total al preotului poate fi interpretat ca lipsă de atenție, ca mândrie sau răceală. De aceea unii preoți preferă o popularitate rău înțeleasă și deplasată, întrecând măsura mai ales băutura și gustând din toate paharele și din toate felurile de băutură care i se îmbie. "S-a făcut preotul ca și poporul", zice prorocul Osea (IV, 9). În toate ocaziile de acest fel preotul trebuie să fie pildă de înfrânare și de cumpătare și să oprească înclinarea spre abuz a celorlalți: "*ridicând pe cei din jurul său la sine prin virtute, iar nu să alunece la dânșii prin viciu*".

3. Înțelepciunea, tactul și prudența

Din cununa de virtuți, cu care personalitatea preotului se cade să fie împodobită, nu trebuie să lipsească **înțelepciunea, tactul și prudența**. Acestea sunt de obicei roadă unei maturități de cugetare sau a unei îndelungate experiențe, care vine odată cu vârsta înaintată; ele ne sunt necesare chiar de la începutul activității noastre și le putem primi ca învățături din experiența înaintașilor noștri sau a celor mai în vârstă ca noi, ori din simțul de prevedere și justă cântărire a realităților, care nu trebuie să ne părăsească niciodată.

Mântuitorul însuși sfătuieste pe Sf. Săi Ap.: "*Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi (simplici) ca porumbeii ...*" (Matei X, 16). Iar Sf. Ioan Gură de Aur. recomandă: "*Preotul trebuie să fie înțelept, isteț la minte, să fie înzestrat cu mii de ochi din toate părțile, pentru că el nu grăiește numai pentru sine, ci și pentru o atât de mare mulțime de popor*"

Înțelepciunea, tactul și prudența îi sunt necesare preotului mai ales din pricina antagonismului veșnic dintre ideal și realitate. Nicăieri ca în preoție nu ne izbim mai des și mai dureros de acest conflict dramatic dintre sublimitatea idealului și asprimea sau mizeria realităților. Idealul adevăratului preot tinde și urcă spre sfințenia raiului, dar realitățile cu care el e nevoit să lupte coboară adesea până în străfunduri de infern, în sufletul și misiunea preotului se întâlnește și se înfruntă adâncul și necurăția iadului cu înălțimea și puritatea cerului. Antinomice, în sine, idealul și realitatea se întâlnesc în sufletul preotului, care trebuie să lupte cu amândouă, năzuind a le pune de acord. "*Aceasta este rațiunea și necesitatea preotului: să lupte pentru ideal și cu realitățile*". Fără să uite idealul oricărui reprezentant și purtător este, el e dator să țină seama de realități, de condițiile în care lucrează, de posibilitățile care îi stau la îndemână, etc. Preotul trebuie să fie idealist și realist în același timp: iubirea, devotamentul și entuziasmul pentru misiunea lui nutresc idealismul, iar înțelepciunea, tactul și prudența îl ajută să vadă realitățile și să țină seama de ele. Cu ochii ațintiți spre azurul idealului, el nu trebuie să uite pământul pe care stă cu picioarele.

Înțelepciunea, tactul și prudența preotului sunt menite să corecteze, să atenueze și să contrabalanseze excesul de idealism, sau idealismul incorigibil, care l-ar putea împinge la greșeli de tactică sau acte necugetate și costisitoare, care ar putea compromite sau zădărnici activitatea sa pastorală. Ca la orice om, calea lui spre împlinirea misiunii nu e întotdeauna netedă și ușor de străbătut, ci uneori e presărată de spini, cu arșițe și furtuni și nu se poate străbate fără poticniri, căderi și însângeri. Preotul înzestrat cu înțelepciune, cu tact și prudență, nici nu exagerează greutățile întâlnite în cale, nici nu le supraevaluează și nu se sperie de ele; ci le prevede, le recunoaște, nu le sfidează și le cântărește just; e conștient dar nu înfricoșat și nici disperat de toate greutățile drumului pe care s-a angajat și de toate sacrificiile care se cer până la capătul lui. El știe să

păstreze totdeauna echilibrul just dintre idealul spre care nădăjduim și realitățile cu care luptăm; fără să sacrifice idealul, îl urmărește cu tenacitate și perseverență, dar și cu hotărâre și răbdare, fără să neglijeze sau să braveze realitățile, fără jertfe și temeri zadarnice și inutile. Căci dacă lipsa de zel face preoția neroditoare, excesul de zel poate fi adesea păgubitor, atunci când compromite succesul întrebuițând mijloace neadecvate sau activând în momente și condiții nefavorabile. Mântuitorul condamnă, de exemplu, excesul de zel al Sf. Apostol Petru, când acesta scoate sabia în grădina Ghetsimani; căci gestul, oricât de eroic în aparență, în fond era zadarnic.

Înțelepciunea și simțul realității ne ajută să prevedem în programul nostru de activitate pastorală tot ceea ce poate contribui la atingerea idealului, ne indică *măsurile, mijloacele și metodele cele mai potrivite* și totodată *ne ajută să alegem momentul cel mai nimerit pentru a acționa*, iar tactul și prudența ne fac să ocolim adversitatea și obstacolele, atunci când par de netrecut și să evităm eforturile inutile și risipa zadarnică de energie. Ele ne învață să cedăm la nevoie, să așteptăm cu răbdare și încredere momente și împrejurări mai favorabile, pentru a continua lupta cu mai multe șanse, sau pentru a relua de la început drumul întrerupt pentru o clipă, înțelepciunea ne învață că ținta misiunii nu se poate realiza în întregime dintr-o dată, așa cum vrem noi. Tactul și prudența ne învață că, în lupta cu realitățile, trebuie să ne mulțumim cu mai puțin dar sigur, cu biruințe și succese mici, dar din a căror sumă dau lucruri mari.

Dar înțelepciunea, tactul și prudența îi sunt necesare preotului nu numai în lupta cu piedicile și greutățile ce i se pun în cale, ci și pentru a putea preîntâmpina cu ajutorul lor răutatea, violența și fățarnicia unora. Idealismul, zelul și entuziasmul nostru, buna noastră credință, sinceritatea și bunăvoința noastră pot fi dezamăgite, decepționate sau înșelate, mai ales la începutul carierei noastre, nu numai de asprimea și mizeria realității, de diverse obstacole și greutăți, ci și de reaua credință, duplicitatea sau fățarnicia unora dintre credincioșii noștri, înțelepciunea, tactul și prudența preoțească nu sunt însă tot una cu diplomația, abilitatea, prefăcătoria sau șiretenia, care cochetează cu imoralitatea și urmăresc salvarea sau satisfacerea intereselor noastre personale sau pământești; înțelepciunea de care vorbim este cumințenia creștină, care are în vedere interesele supreme ale Evangheliei și ale Bisericii și care îl fac pe preot, în calitatea lui de conducător al problemelor religioase, să nu intre în mijlocul primejdiei, atunci când nu e nevoie și când interesele Bisericii și regulile strategiei duhovnicești îl cer mai degrabă în afara focului luptei. Cazul Sf. Ciprian, episcopul Cartaginei (+258), e grăitor în această privință. Atunci când a izbucnit persecuția împăratului Deciu împotriva creștinilor (250), el a găsit că e mai prudent să se retragă la Cartagina, deoarece prezența sa atrăgea atenția și furia persecutorilor asupra Bisericii sale.

4. Tenacitatea și stăruința. Echilibrul sufletesc

Preotul este reprezentantul și purtătorul unei misiuni înalte și sublime: aceea de a-i apropia pe oameni de Dumnezeu și a-i aduce pe calea progresului moral și spiritual. O astfel de misiune cere însă sacrificii pentru împlinirea ei și impune multă tărie și stăruință, tenacitate și perseverență în îndeplinirea ei.

Viața este un șir necurmat de căderi și ridicări, iar suișul spre perfecțiune nu este o linie dreaptă, ascendentă, ci un drum în zig-zag sau în serpentină, punctat nu numai de biruințe și de succese, ci și de înfrângeri, îngenunchieri și poticniri. Esențial pentru preot este să nu se lase descurajat sau înfrânt de piedicile, greutățile și necazurile întâlnite în cale, ci să tindă mereu înainte, printre greutăți și piedici, spre ținta de atins. "*Cine a pus mâna pe plug și se uită înapoi, acela nu e vrednic de împărăția lui Dumnezeu*", a spus Mântuitorul (Luca IX, 62). În această privință, Sf. Ioan Gură de Aur ne dă ca pildă pe pescari, care - spunea el

- "chiar dacă și-au aruncat de mai multe ori mrejele și n-au prins nimic, nu-și părăsesc îndeletnicirile lor; cu atât mai mult trebuie să facem noi aceasta. Căci iată ce se petrece: de mai multe ori se întâmplă că prin învățătura neîntreruptă, sămânța căzută se taie așa zicând patima care copleșește sufletul omului; fiindcă cel ce aude același lucru de mai multe ori, până la urmă va simți o înrâurire oarecare, căci nu este om care, auzind ceva neconținut, să nu simtă și oarecare schimbare. Este posibil ca tocmai atunci când urmează ca cineva să simtă o prefacere spre bine să zădărnicească toată truda noastră prin întreruperea râvnei de a da învățatură altora. Are loc același lucru care se petrece cu un cultivator nepriceput, care răsădind viță-de-vie, o sapă numai în primul an, iar în anul al doilea și al treilea, fără a o mai săpa, caută să culeagă roadele; și trecând trei ani fără să aibă vreun folos, în al patrulea an, adică tocmai atunci când ar fi putut obține roadele ostenețelor sale, deznădăjduit, o lasă în paragină".

Apostolatul preoțesc este o continuă luptă; nu trebuie deci să depunem armele de la prima piedică sau de la prima neizbândă, și să nu pierdem din vedere că victoria finală este adesea nu rezultanta unor succese în serie, ci efectul stăruinței, al perseverenței tenace și neînfrânate. Cine se dă biruit de la prima lovitură, a pierdut bătălia fără să o fi dat; cine stăruiește o poate câștiga la sfârșit, chiar în ciuda aparențelor contrarii de la început.

"Războaiele se poartă în istorie de generații întregi ... în șir, până să se ajungă a se înclina definitiv balanța într-o parte. Aceasta, cu atât mai mult în materie de cucerirea sufletului. Natura păstoririi sufletelor reclamă uneori sforțări de o viață întreagă de preot, o înlănțuire de acțiuni și de energie pentru a se ajunge să se recolteze un succes precis, tocmai la capătul unei vieți de om ori, poate, nici atât". Preotul nu trebuie să se descurajeze de insuccese, să nu se lase înfrânt de greutăți și să nu-și piardă niciodată încrederea și speranța în biruința binelui. "Dorința celui în slujba adevărată este să o cunoască, să o voiască și să nu dispere. Să stea cu hotărâre, cu clară vedere, cu tact, și cu credință la postul său. Să fie pregătit oricând pentru furtună, să știe a lua de la cap lucrul stricat, să poată aduna iarăși cele risipite... Idealul nu este ceva ce să realizeze totul, global dintr-o dată. El presupune o acțiune de durată, dublată de o voință tenace și neclintită. Orice biruință smulsă veacului, orice lucru îndreptat, orice nobilă năzuință înfăptuită valorează cât împlinirea unui ideal. Un suflet mântuit, un viciu desrădăcinat, virtutea înmulțită, credința sporită, un șir de fapte bune dau satisfacții de o viață, în ele idealul îrimfă pas cu pas asupra realității ... împrejurări potrivnice pot să zădărnicească parte din lucrul tău, te pot opri și nemulțumi pentru un timp. Nu pregeta și nu cârți drumul tău nu se oprește la ele, ci duce peste ele sau pe lângă ele, mai departe". Stăruiește ca picătura de apă, care, picurând ani și ani peste piatră, reușește să o tocească, să o sublinieze și să o spargă, făcându-și drum prin ea sau peste ea.

Conștiința clară a misiunii sale, credința în Dumnezeu și încrederea neștirbită și nezdrunțată în biruința finală a binelui, nu trebuie să-1 părăsească niciodată pe preot. "Pentru că oricine vine de la Dumnezeu biruiește lumea și aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră", zice Sf. Ioan Evanghelistul (I Ioan V, 4). Îndeosebi preoții mai tineri nu trebuie să se lase influențați de unele aspecte negative din viața unor preoți, care și-au pierdut elanul și privesc cu ironie pe cei ce își iau în serios misiunea, înțelepciunea și statornicia dau preotului acel *echilibru sufletesc*, care caracterizează pe oamenii de bun simț și de caracter.

"Echilibrul sufletesc îl ajută (pe preot) să fie egal cu sine în toate împrejurările, să fie consecvent în acțiuni și la înălțimea misiunii lui sfinte. Un astfel de preot este totdeauna plin de zel, și nu descurajat și apatic. Nu este uneori prea sever cu credincioșii, alteleori prea îngăduitor cu greșelile lor. Linia activității lui nu se compune din frânturi, ci urmărește o țință înaltă și lucrează pentru realizarea ei cu stăruință. El nu face nimic superficial, sau din ambiții deșarte. Nu se predică pe sine, ci pe Hristos. Nu vorbește despre presupusele

sale "taumaturgii" ci despre minunile Mântuitorului. Nu face teatru în săvârșirea serviciului divin și nici nu-l săvârșește în grabă sau de mântuială". Atunci când însă, lipsește acest echilibru, slujitorii buni și plini de râvnă se dezorientează, se cred mai mult decât sunt, devin plini de sine și de orgoliu, încep să propovăduiască învățături personale, să întrebuițeze metode pastorale personale, curioase, singulare și bizare, cu pretenții de a înlocui practica și metoda pastorală bimilenară a Bisericii.

5. Seriozitatea

În general este necesar, ba chiar obligatoriu pentru preot, să își supravegheze cu atenție conduita în viața civilă, socială și familiară. Ținuta și comportarea preotului în manifestările sale publice și particulare trebuie să se caracterizeze întotdeauna prin **seriozitate și demnitate**. Nu înțelegem prin acestea o gravitate exterioară, afectată, adică acea ținută studiată și rigidă, acea poză sau mască de împrumut, care e menită să ascundă sterilitatea sau slăbiciunea spiritului și care în general displace și provoacă râsul și ironia, ori răceala și indiferența. E vorba de o seriozitate naturală, o cuviință și măsură în toate, care izvorăște din interiorul ființei noastre, adică din sentimentul sincer și adânc al demnității și responsabilității preoției.

Această însușire este impusă preotului prin însăși situația și rolul său în mijlocul lumii. Un preot conștient de importanța sarcinii pe care o poartă pe umeri, conștient de gravitatea și răspunderile ei, nu se poate comporta ca oricare dintre oameni, în tot ce face și spune, el trebuie să pună pecetea seriozității, a gravității și a demnității unui adevărat slujitor al Domnului, în toate împrejurările el trebuie să rămână reprezentant și slujitor al lui Hristos, al Aceluia, pe care nimeni nu l-a văzut vreodată râzând, dar plângând adesea, precum îl caracterizează portretul anonim atribuit lui Publiu Lentulus. În orice situație și împrejurare, el trebuie să se poarte așa cum s-ar fi purtat Hristos însuși. *"Preotul să nu uite niciodată că este preot, în orice situație s-ar găsi. Viața sa particulară, socială nu poate fi detașată de calitatea lui de slujitor al Sf. altar. El este preot la săvârșirea celor sfinte și-și păstrează această calitate și în familie și în orice relație socială"*. Să nu uite niciodată preotul că el nu se poate purta ca toți ceilalți oameni; ca preot și păstor, el vorbește și acționează nu în numele său personal, ci al lui Dumnezeu, al Cărui reprezentant și slujitor este. Prin tot ceea ce face sau spune, el angajează deci pe Dumnezeu însuși și Biserica. Recomandarea făcută de Sf. Ap. Pavel tuturor creștinilor din timpul său: *"Tot ce faceți cu cuvântul sau cu lucrul toate să le faceți în numele Domnului Iisus..."* (Col. III, 17), este cu atât mai obligatorie pentru preoții din toate timpurile.

Seriozitatea și demnitatea trebuie să caracterizeze deci atât vorba cât și ținuta sau purtarea preotului, în tot timpul vieții sale. Ea este dovada și expresia respectului pe care preotul însuși îl acordă misiunii sale. De aceea, între calitățile cerute chipului model de episcop, pe care îl descrie Sf. Apostol Pavel, este și aceea de a fi *"treaz, cuminte și cuviincios"* (I Tim. III, 2) sau *"cuminte, drept, cuvios"* (Tit. I, 8), adică însușiri care se traduc prin seriozitate. Afară de sfințenie, nimic nu contribuie mai mult la creșterea și menținerea prestigiului preotului în parohie decât o ținută consecventă, demnă și serioasă; și, dimpotrivă nimic nu păgubește mai mult prestigiul preoțesc, ca lipsa de seriozitate, glumele și vorbele neserioase sunt în dauna misiunii preoțești și compromis pe preot în ochii credincioșilor. Pe cât de mult e cinstit și respectat un preot care se respectă pe sine însuși, atât de mult e desconsiderat un preot neserios. *"Respectul este datorat preotului, necondiționat, pentru harul și slujirea sa, dar pentru oameni el trebuie agonisit și meritat prin vrednicia personală. Pentru că omul din preot poate compromite pe preot; ca să fie respectat preotul, trebuie să se facă respectat și omul care este preotul"*.

Este de știut că preotul învață nu numai prin ceea ce propovăduiește în biserică, ci și prin viața și comportarea sa în societate. Felul de purtare și manierele preotului pot exercita o puternică înrâurire educativă asupra

enoriașilor, aceștia așteaptă de la păstorul lor să fie model și învățător chiar și în această privință. De aceea, *"preotul trebuie să aibă grija ca prezența și cuvântul lui să fie totdeauna edificatoare pentru credincioși, în orice loc și împrejurare s-ar găsi, în scop pastoral, fie în interes personal"*.

Cumpătarea, înțelepciunea și seriozitatea preotului este manifestată nu numai prin felul de purtare, prin îmbrăcămintea și manierele lui, ci și prin **sobrietatea lui în vorbire**. Precum zicea Fericitul Ieronim, slujba preoțească cere ca preotul să-și păstreze în curățenie nu numai ochii, ci și limba.

Un preot serios și demn nu vorbește mult și de prisos, nu flecărește zadarnic și nu glumește decât puțin. Cuvântul lui e măsurat, chibzuit și de aceea cu greutate. *"Cuvântul vostru să fie: da, da și: nu, nu, iar ce este mai mult decât aceasta, de la cel rău este"* (Mat. V, 37). Să nu uite preotul că *"din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osândi"* și că *"pentru orice cuvânt deșert pe care îl vor grăi oamenii vor da seamă în ziua judecării"* (Mat. XII, 36-37). Cuvintele de prisos, de mânie, de ocară, de batjocură sau de rușine, cuvintele și expresiile cu două înțelesuri, cuvintele triviale, înjurăturile sau blestemele nu au ce căuta în gura și în vocabularul preotului. *"Nici un cuvânt rău să nu iasă din gura voastră, ci numai ce este bun, spre zidire, după trebuință ... și nici vorba de rușine și vorbe proaste sau glume, care nu se cuvin, ci mai degrabă mulțumire"* (Efes IV, 29; V, 4). Cum va rosti preotul cuvinte de ocară și de rușine cu gura care se roagă și sfințește Sfintele Daruri? Cum vor ieși blesteme și înjurături din gura care se cuvine minai să laude și să binecuvinteze pe Dumnezeu? Gura preotului trebuie să fie oracolul lui Dumnezeu, iar nu al stricăciunii și al corupției. Pentru el mai ales e valabil îndemnul pe care Sf. Ap. Pavel îl adresa tuturor creștinilor: *"Cuvântul lui Hristos să locuiască între voi în belșug, nvățându-vă și muștrându-vă întru voi în toată înțelepciunea, cu psalmi și cu cântări de laudă duhovnicești ..."* (Col. III, 16). Sau precum zicea un distins păstor al nostru, *"preotul nu poate umbla cu două dicționare: unul din cele bisericesti și altul din relațiile sale de cetățean"*.

Preotul este dator să-și controleze bine vorbirea, pentru că orice cuvânt al lui poate, după caz, să zidească sau să dărâme, să jignească și să ofenseze, sau dimpotrivă, să mângâie și să vindece răni, poate să înstrăineze sau dimpotrivă, să câștige sufletul. *"Cuvântul vostru să fie totdeauna plăcut, dres cu sare, să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia"*. (Col. IV,6). Un singur cuvânt al preotului, ajuns la vreme de cumpănă sau în moment potrivit poate avea ecouri, consecințe incalculabile în inimile și viața enoriașilor lui.

Seriozitatea și demnitatea preotului în ținută precum și vorbirea, nu exclud însă **simplicitatea și naturalitatea, buna dispoziție, amabilitatea sau bunăvoința și delicatetea în maniere**. Preotul nu trebuie să adopte atitudini căutate sau studiate, forțate și artificiale, ci să se poarte cu aceeași simplitate și naturalețe care izvorește din adâncul firii fiecăruia și care merge de-a dreptul la inimă. Demnitatea, blândețea și bunăvoința trebuie să transpire din toată înfățișarea, din toate faptele și vorbele lui, precum ne sfătuiește Sf. Apostol Pavel: *"Bunăitatea voastră să fie cunoscută tuturor oamenilor"* (Filip IV,5). Pe cât de mult respinge și displace un chip mohorât și posac, o figură încruntată, o privire aspră sau înfumurată, tonul distant, indiferent sau rece, vorba dură sau neprietenoasă, pe atât atrage și câștigă inimile o față senină și luminată de un surâs binevoitor și dulce, o atitudine prietenoasă și cordială, o vorbă caldă și blândă. Nu degeaba spune proverbul popular: *"vorba dulce mult aduce"*, sau cum spune înțelepciunea orientală: *"mai repede și mai ușor câștigi ceva ca un surâs decât cu vârful spadei"*.

Bunele maniere, oarecare delicatețe și distincție în atitudine, în îmbrăcăminte și în purtare cu toată lumea, sunt însușiri cerute preotului în calitatea lui de creștin model și totodată pedagog și educator al turmei sale. Ele nu numai că ridică persoana preotului și tot cinul preoțesc în stima, considerația și respectul credincioșilor, dar pot aduce și imense foloase în pastorație, fiind un mijloc sigur de a câștiga simpatia, admirația și iubirea credincioșilor.

Iată înfățișarea exterioară și felul de a fi ale unui preot ideal, așa cum îl concepe și descrie un pastoralist catolic: *"Ceea ce ne izbește de la început, e o figură deschisă și candidă, care, la prima privire, ne dă impresia unei amabilități ce place mult; privirea e dulce, binevoitoare și modestă; gura are ceva grațios și surâzător ce anunță bunătatea; ținuta corpului, atitudinea lui nu are nimic rigid, nimic prea liber; ea e naturală, fără ceva artificial; mișcările și gesturile ei sunt rare și n-au nimic brusc, nici precipitat; umbletul e grav, calm, așezat; nimicurile ciudate pe cale le întâlnește în drum nu-i atrag privirile; conversația nu-i este zgomotoasă, impetuoasă, pasionantă, ci pătrunsă de dulceață și de moderație; nu e nici risipitor, nici scump la vorbă, adică vorbește prea puțin, pentru a fi socotit mare vorbitor, dar vorbește destul pentru a nu fi tăcut', discuțiile lui sunt foarte rare și când nu le poate ocoli, nu se lasă niciodată dus de mânie, ci se disting întotdeauna printr-o gravitate temperată cu blândețe; izbucnirile râsului sunt oprite și dacă uneori îi scapă fără voie, se grăbește să revie la surâsul amabil care e al expresiei de voieșie, pe care modestia o permite oamenilor Bisericii, îmbrăcămintea îi e de așa fel ca nimeni din cei ce o văd nu o judecă; nimeni nu zice: asta e nepotrivită; nimeni nu zice: asta e elegantă; ci toată lumea zice: asta e potrivită.*

Când un preot întrunește în persoana sa calitățile exterioare pe care le-am înșirat, nu se va arăta niciodată fără să i se zică: iată un preot cum se cade; iată un preot sfânt și vrednic".

6. Familiaritatea

Seriozitatea și sobrietatea în atitudine și comportare nu exclud o altă însușire, care s-ar părea diametral opusă față de acestea, și anume **familiaritatea**. Față de enoriașii săi preotul nu trebuie să fie niciodată distant și rece, indiferent sau străin, ci apropiat și familiar, ca un părinte față de copiii săi. Un cuvânt potrivit la întâlnirea cu fiecare, și nu numai un simplu salut convențional; o întrebare privitoare la sănătate, la familie sau la interesele personale; un sfat folositor, într-un cuvânt orice formă de relații care ar demonstra grija permanentă și atenția sinceră a păstorului față de păstoriții săi, sunt lucruri menite să creeze acea apropiere și legătură sufletească trainică și permanentă între păstor și turmă, care contribuie într-o largă măsură la buna pastorație.

Familiaritatea nu înseamnă însăși sacrificarea demnității sau căderea în vulgaritate. Preotul nu trebuie să caute neapărat o popularitate, familiaritate sau intimitate exagerată sau rău înțeleasă cu oricine, numai pentru a fi pe placul tuturor. Se cere sfințiților slujitori o oarecare discreție față de tot ceea ce le-ar putea diminua prestigiul în ochii lumii. Se impune mai puțină familiaritate și intimitate cu cei ce nu știu să respecte preoțimea. Pentru aceasta, preotul are datoria de a evita locurile sau situațiile care i-ar putea știrbi prestigiul sau l-ar compromite. El trebuie să-și aleagă cu multă atenție prietenii intimi, pentru că tovarășiile rele strică și obiceiurile bune (I Cor. IV, 38). *"Tendința spre o familiaritate prea accentuată, sau lipsa de discreție ... nu adaugă nimic la prestigiul sau autoritatea pastorală a preotului".*

7. Modestia și omenia

Din buchetul de virtuți și calități creștine care trebuie să împodobească chipul ideal al preotului, nu poate lipsi **modestia și omenia**, *"îmbrăcați-vă în smerenie, pentru că Dumnezeu stă împotriva celor mândri, pe când celor smeriți le dă har. Smeriți-vă deci sub mâna cea mare a lui Dumnezeu ca să vă înalțe la timpul potrivit."* (I Petru V, 5; Mat. XXIII, 12 și Iacov IV, 6-10). *"Smerenia este o virtute specific creștină, necesară, cu atât mai mult preotului, în primul rând pentru că este o calitate indispensabilă din punct de vedere spiritual". "Smerenia pregătește terenul rugăciunii și al cultivării tuturor virtuților, deschide drumul sfințeniei și al desăvârșirii personalității noastre în Hristos".*

În viața socială, trufia, orgoliul și vanitatea sunt păgubitoare pentru orice om și cu atât mai mult pentru preot;

acestea îi atrag antipatia, disprețul sau chiar ura enoriașilor. Dimpotrivă, prin modestie și smerenie, se câștigă mai întotdeauna simpatia, respectul și dragostea enoriașilor. Adevăratul preot, care vrea să fie slujitor și urmaș vrednic al Păstorului celui Mare, nu poate fi decât modest și smerit, așa cum a fost și Acela: *"învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima ..."* (Matei XI, 29). Dar niciuna din virtuțile creștine nu se poate falsifica sau simula mai ușor decât smerenia. Smerenia aparentă sau de circumstanță este mai degrabă ipocrizie, fățarnicie și ea nu are ce căuta în viața și în ținuta preotului. De la acela se cere; smerenie sinceră și de fond, izvorâtă din adâncul inimii și al convingerilor sale intime, smerenie care nu exclude niciodată demnitatea persoanei umane. Din ea se vede întregul fel de a fi al preotului: din înfățișarea, din purtarea și din vorba sa. Preotul cu adevărat smerit și modest nu umblă după ranguri și onoruri, nu-i plac laudele altora chiar când sunt îndreptățite și nici lauda de sine, nu se îngâmfi cu calitățile, realizările și meritele sale oricât ar fi ele de mari și de multe, nu se revoltă la eventualele provocări, jigniri sau ofense ce i se aduc.

8. Cinstea, corectitudinea și consecvența

Preotul trebuie să fie în general un om de caracter, un om de omenie, un om de atitudine hotărâtă și rectilinie. **Cinste, corectitudine și consecvență** în atitudini și purtare, ținerea sau respectarea cuvântului dat, etc., sunt însușiri care trebuie să caracterizeze pe orice bun creștin și în primul rând pe preot. Ele sunt necesare preotului nu numai ca om, în relațiile sale sociale, ci și ca păstor; preotul cinstit, corect și consecvent în faptele și purtările sale câștigă și păstrează stima, respectul și mai ales încrederea păstoriților săi, fără de care succesul pastorației este compromis.

9. Ne iubirea de argint

Un păcat frecvent, care pune stăpânire și pe persoana preotului și de care preoția trebuie să se ferească mai ales, este **arghirofilia, iubirea de argint sau pofta de avere**. Fără îndoială, preotul e dator să se îngrijească de starea materială, oricât de relativă, nu atât pentru sine cât pentru familia lui, pe care e dator să o întrețină. Dar aceasta nu îndreptățește pe preot să reducă preoția la o simplă goană de câștig. Preocuparea exclusivă pentru cele materiale și pentru cele lumești face pe preot să piardă țelul principal al misiunii lui și să se abată de la ea. Lăcomia de avere face pe unii preoți să nu vadă în preoție decât un mijloc de agoniseală și procopseală, fie prin plata serviciilor religioase, fie prin ocupații sau îndeletniciri profane, incompatibile cu demnitatea preoției (negoț, tranzacții, agricultură, etc.). Fără îndoială, recompensele în bani pe care credincioșii le dau preotului, fie ca plată, fie ca ofrande benevole - conform serviciilor religioase făcute de el - constituie una din sursele de venituri ale preotului și - uneori - singurul mijloc de existență. Ele sunt îndreptățite și legale, precum stabilește Sf. Ap. Pavel: *"Cine slujește vreodată în oaste cu leafa sa? Sau cine sădește vie și nu mănâncă din ea? Căci în legea lui Moise este scris: Să nu legi gura bouului care treieră (Deut. 25,4). Au doară de boi se grijeste Dumnezeu? Sau într-adevăr pentru noi zice? ...Dacă noi am semănat la voi cele duhovnicești, este oare mare lucru de vom secera cele trupești ale voastre?...Oare nu știți că cei ce săvârșesc cele sfinte mănâncă de la templu? Și cei care slujesc altarului au parte de altar? Așa a poruncit și Domnul celor ce propovăduiesc Evanghelia, ca din Evanghelie să trăiască"* (I Cor. IX, 7-14 și I Trim. V, 18). Când e vorba de plata serviciilor religioase, preotul nu se poate comporta ca un liber profesionist, târguindu-se ca la piață sau impunând anumite sume sau taxe fixe pentru credincioși. El trebuie să lase aceasta la simțul de apreciere și de religiozitate ale fiecărui credincios, la posibilitățile lui materiale, la râvna și considerația lui pentru preot, ș.a.m.d. Primirea plății sau ofrandelor de la credincioși trebuie făcută într-o manieră discretă, care să sublinieze satisfacția preotului mai mult pentru latura sufletească a serviciului

săvârșit decât pentru latura lui materială.

Arghirofilia preotului face pe credincioșii lui să-l critice și să-l disprețuiască, între calitățile cerute preotului de către Sf. Ap. Pavel este și aceea de a nu fi iubitor de argint și câștig urât (I Tim. III, 3 și Tit. I, 7). Chiar atunci când unii dintre credincioși dovedesc o lipsă totală sau parțială de atenție față de preot în ceea ce privește plata serviciilor religioase, preotul nu are dreptul să se arate nemulțumit sau să pretindă mai mult. Procedând cu tact, delicatețe și prudență, el va face educația credincioșilor săi și în această privință. Mai curând sau mai târziu, munca lui dezinteresată, cinstită și perseverentă va fi suficient răsplătită prin dragostea și afecțiunea credincioșilor săi, care va îndestula cu prisosință și nevoile lui materiale. Căci, după cuvântul Scripturii, *"n-am văzut pe cel drept pierind de foame, și nici pe copiii lui cerșind pâine"*.

Odinioară, mulți dintre preoții noștri, în lipsa unui salariu de la Stat, erau nevoiți să exercite și alte ocupații onorabile, trudindu-se și completându-și cu munca lor ceea ce nu le puteau da credincioșii. Am avut, astfel, preoți plugari, meseriași, grămăticii sau scriitori, tipografi, pictori sau constructori, ș.a.m.d.

Era vorba însă de o muncă cinstită, care nu era în contradicție cu misiunea preoțească, nu sustrăgea pe preot de la datoriile și preocupările lui esențiale și nu îl izola de credincioși.

Duhul materialist al veacului a făcut pe unii dintre preoți, nemulțumiți cu câștigul rezultat din misiunea lor sacerdotală, să-și îndrepte atenția și puterile de lucru spre alte mijloace de subzistență și venituri, dedându-se la profesii și ocupații care nu corespund cu demnitatea hainei preoțești (comerț, creșterea vitelor, arendări și exploatare, operațiuni bancare, etc.).

Voința de câștig și agoniseala materială (pământ, case, mașini, vite, bani, etc.), deseori peste nevoile personale și familiale, îi făceau pe unii preoți să uite de îndatoririle lor preoțești, înstrăinându-se sufletește de enoriașii lor. Fără să-și neglijeze treburile gospodărești și nevoile stricte ale lui și ale familiei, preotul nu poate concura, totuși, cu enoriașii lui, în goană după cele ale veacului. Neajunsurile din punct de vedere material nu trebuie să fie un motiv de jenă sau un motiv de inferioritate față de enoriașii lui, ci, dimpotrivă, un semn de cinste. Belșugul din propria-i casă, sărăcia, lipsa și mizeria celor din jur. Prisosul din casa preotului - dacă este - trebuie să fie folosit și ca milostenie pentru cei nevoiași.

Natura misiunii lui impune preotului mai degrabă să nutrească și să dovedească dezinteres și un spirit de detașare față de bogăție, în calitate de discipol și propovăduitor al Aceluia Care a fericit pe cei săraci (v. Luca VI, 20) și Care n-avea unde să-și plece capul (Luca IX, 58). Să nu uităm că, pentru iubirea de argint Iuda și-a trădat învățătorul, decăzând din calitatea de Apostol; orice slujitor al lui Iisus care își lipește inima de avuție și își face din aceasta un idol, este un trădător al lui Iisus, căci, după cuvântul Mântuitorului însuși, nu se poate sluji la doi domni deodată, adică și lui Dumnezeu și lui Mamona (Matei VI, 24 și Luca XVI, 13). De aceea, cuvintele adresate de Sf. Ap. Pavel discipolului său Timotei sunt valabile și actuale pentru toți slujitorii Domnului: *"Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor, pe care, poftind-o unii, au rătăcit de la credință și s-au străpuns cu multe dureri. Dar tu, omul lui Dumnezeu, fugi de aceasta și urmează dreptatea, evlavia, credința, iubirea, răbdarea, blândețea"* (I Tim. VI, 10-11).

Sf. Ap. Pavel însuși s-a făcut și s-a dat pe sine model în această privință: *"Argintul sau aurul sau haina nimănui nu am poftit. Voi înșivă știți că mâinile acestea au slujit trebuințelor mele și celor ce sunt cu mine. Toate vi le-am arătat, ca așa osteninindu-vă se cade să ajutați celor slabi, aducându-vă aminte de cuvântul Domnului Iisus, că El a zis: mai fericit este a da decât a lua"*. (Fapte XX,33-35).

Dealtfel, Sf. Scriptură osândește lăcomia preoților mercenari, care, sub pretextul slujirii lui Dumnezeu, își

fac interesele și vânează avuție (v. Isaia LVI, 11; Ieremia VI, 13; Miheia II, 11 ș.a.). Vrednice de amintit sunt îndeosebi cuvintele aspre, adresate de proorocul Ieremia preoților evrei din vremea sa: "*Vai de păstoriile lui Izrael, cari s-au păstorit pe ei înșiși! Păstoriile nu trebuie oare să păstorească turma? Dar voi ați mâncat grăsimea și cu lâna v-ați îmbrăcat; oile cele grase le-ați înjunghiat, iar turma n-ațipăscut-o...*" (Iez XXXIV, 2-3).

Bibliografie:

- Ghilea S., *Personalitatea preotului ca păstor de suflete*, în "Mitropolia Olteniei", nr. 1-2, 1974;
- Nicolaescu N., *Răspunderea pastorală și misionară a preotului, după Noul Testament*, în "Biserica Ortodoxă Română", nr. 3-4, 1974.
- David I. Petru, *Responsabilitatea misionară după Sfinții Trei Ierarhi*, în "Studii Teologice", nr. 5-6, 1984.
- Zăgreanu Ion, *Viața interioară a preotului și importanța ei pentru apostolatul preoției*, în "Mitropolia Ardealului", nr. 5-6, 1960.
- Braniște Ene, *Legăturile preotului cu credincioșii*, în "Biserica Ortodoxă Română", nr. 3-4, 1972.
- C. Pavel, *Preotul - pilduitor și îndrumător al vieții morale a credincioșilor*, în B.O.R., 1978, nr. 7-8, pag. 766.

VIII. Familia preotului

1. Temeiuri biblice, patristice și canonice pentru căsătoria preoților

În Biserica Veche, toți clericii erau căsătoriți. Lucrul acesta ni-l arată chiar Sfânta Scriptură. Știm că Sf. Ap. au fost în mare parte oameni căsătoriți, începând cu Sf. Petru, a cărui soacră a fost vindecată de friguri de către Mântuitorul (Matei VIII, 14). Sf. Ap. Pavel întreba pe Corinteni: "*N-avem, oare, dreptul să purtăm cu noi o femeie..., ca și ceilalți apostoli, ca și frații Domnului, ca și Chef a?*" (I Cor. IX, 5-6); de aici reiese că numai el și colaboratorul său Barnaba erau necăsătoriți, dar că și ei aveau dreptul să se căsătorească dacă ar fi voit.

Nu numai preoții, ci și unii episcopi din Biserica Veche erau căsătoriți, între sfaturile pe care apostolul neamurilor le dă ucenicului său Timotei este și acela ca episcopul "*să fie bărbat al unei femei* (I Tim. III, 2) și să fie "*bun chivernisitor în casa lui, având copii ascultători, cu toată bunăcuviința*" (ibid. 4). Diaconii, de asemenea, trebuiau "*să fie bărbați ai unei femei, să-și chivernisească bine casele și pe copiii lor*", iar "*femeile lor să fie și ele cuviincioase, neclevetitoare, cumpătate, credincioase întru toate*" (I Tim. III, 11-12), căci "*cinstită este nunta și patul nespurcat*" (Evrei XIII, 4).

Este adevărat că Sf. Ap. Pavel, datorită chemării sale extraordinare la apostolat și râvnei sale misionare fără de seamă, nu s-a căsătorit; dar el a rămas întotdeauna înțelegător față de posibilitățile și de situația celorlalți slujitori. "*Eu aș vrea ca toți oamenii să fie cum sunt eu însumi (adică necăsătorit). Dar fiecare are de la Dumnezeu darul lui, unul așa, altul într-alt fel*" (I Cor. VII, 7). De asemenea, mulți dintre Sfinții Părinți au făcut elogiul castității și al fecioriei, socotind-o ca o stare superioară căsătoriei. Dar ei n-au impus niciodată clericilor obligația de a îmbrățișa celibatul, ci au lăsat aceasta numai celor înzestrați cu o voință puternică și cu suficiente garanții că își vor respecta angajamentul și că se vor trudi să tindă prin aceasta la desăvârșirea morală, spre a-și dobândi mântuirea proprie și spre a se consacra integral și exclusiv slujirii Bisericii. A rămas celebră în privința aceasta intervenția venerabilului pustnic și mărturisitor **Pafnutie**, episcop al Tebaidei, la Sinodul I ecumenic de la Niceea din anul 325, unde unii membri ai Sinodului voiau să impună un canon care să oblige pe toți clericii căsătoriți să se despartă de soțiile lor. Cu toate că el însuși era episcop necăsătorit și ca ascet reputat, a luat cuvântul împotriva acelor sinodali și a susținut să se lase mai departe clerului libertatea de a se căsători înainte de hirotonie și de a nu-și

părăsi soțiile după hirotonie, socotind căsătoria "*o stare nobilă și de castitate*", iar celibatul "*un jug greu de purtat, pe care nu oricine este în stare să-l poarte*". Punctul de vedere al lui Pafnutie a fost primit de sinod, care a renunțat la formularea unei hotărâri restrictive cu privire la căsătoria clericilor. Pentru acest motiv, Canonul 5 apostolic interzice clericilor să-și lase soțiile sub pretext de pietate, stabilind astfel că între preoție și căsătorie nu există incompatibilitate; iar **Canonul 13 al Sinodului Trulan (629)** condamnă obiceiul constatat pe alocuri în Biserica din Apus, conform căruia unii candidați la preoție, căsătoriți, la intrarea în cler, erau obligați să se despartă de soțiile lor, măsură care fusese legiferată pentru prima oară în Apus, la unele sinoade provinciale, ca cel **de la Elvira din Spania, la anul 306 prin Canonul 33 și cel din Arelate (Arles) în Galia, la anul 314, prin Canonul 29.**

Cu timpul, episcopii fiind recrutați de obicei dintre monahi, a devenit regulă celibatul episcopilor, atât în Răsărit cât și în Apus. Pentru preoți, în creștinătatea răsăriteană, a rămas însă valabilă tradiția veche, ca ei să fie căsătoriți (vezi Canonul 13 al sinodului Trulan), celibatul fiind admis numai ca o excepție, pentru aceia care își luau acest jug de bunăvoie și erau siguri că îl vor purta onorabil; căci, fără îndoială, este de preferat o căsătorie cinstită decât un celibat de fațadă, compromis prin imoralitate. S-a respectat, deci, recomandarea Sf. Ap. Pavel ca "*cei ce nu pot să se înfrâneze, mai bine să se căsătorească*" (I Cor. VII, 9). Iar Sf. Ioan Gură de Aur, marele susținător al fecioriei, spunea și el: "*Departați de a condamna căsătoria ca rea, eu o laud și recomand uzul ei legal, ca pe un azil și port sigur, în care adăpostește înfrânarea și unde pasiunile sunt închise în limitele convenite*". De aceea Biserica a condamnat pe cei care, sub pretextul sfințeniei și al stimei excesive pentru celibat, disprețuiau preoții căsătoriți, neprimind Sf. Împărtășanie de la ei (v.can. 4 al Sin.din Gangra).

În Biserica romano-catolică, excepția de la început, adică celibatul clericului, a devenit regulă abia prin Sinodul de la Trident, în sec. XVI. Dar în Biserica Ortodoxă, ca de altfel în toate celelalte Biserici și confesiuni creștine, s-a rămas pe temeiul Scripturii și al practicii de la început, preoții de mir și diaconii fiind oameni cu familie.

2. Familia preotului și misiunea pastorală

Viața de familie a preotului căsătorit creează o serie de probleme și sarcini, cărora trebuie să le facă față și care îi iau o mare parte din timpul destinat pastorației. Atât soția cât și copiii trebuie să fie înconjurați cu atenție, cu dragoste și cu grijă pentru întreținerea lor; copiilor trebuie să li se procure cele necesare pentru traiul, creșterea și educația lor, ca și pentru asigurarea unei profesii, a unui rost în viață. Reprezintă însă toate aceste dezavantaje pentru preot ca păstor, ori piedici în calea activității lui pastorale? - Dimpotrivă. Noi credem și am constatat că este și mai destoinic pentru îndeplinirea misiunii lui de păstor de suflete.

a. Mai întâi, întemeierea căsătoriei, adică însoțirea bărbatului cu femeia, în vederea nașterii de copii, este o instituție și o poruncă divină "*Fiți rodnici și vă înmulțiți și stăpâniți pământul*". (Geneză 1,28), generală pentru toți oamenii, o datorie față de umanitate, de la împlinirea căreia nici preotul nu are motive să se retragă. Este îndeajuns de cunoscută importanța familiei pentru viața socială și pentru progresul omenirii, ca să mai stăruim asupra ei. În familie, fiecare dintre noi am văzut lumina zilei, în familie se grupează și se prelungesc forțele de creație și de continuitate ale omenirii peste limitele înguste ale unei vieți omenești sau ale unei singure generații. Dacă omul a fost definit ca o "ființă socială", viața lui socială nu este posibilă în chip normal decât în cadrul familiei, în familie își găsește orice om pe cei mai apropiați și mai intimi tovarăși de viață, cu care poate împărtăși greutățile și bucuriile vieții, în intimitatea și căldura căminului familial soții își clădesc viața lor proprie, ca și împlinirea misiunii sale sociale. Părinții găsesc în nevinovăția și gingășia

copiilor stimulentele necesare pentru continuarea muncii, clipe de recreație și de bucurie; copiii, la rândul lor, găsesc căldura dragostei și a ocrotirii părintești, necesară creșterii, dar și autoritatea necesară pentru îndrumarea morală a vieții lor pe căile virtuților și ale unei educații morale sănătoase. E știut că elementele cele mai periculoase pentru ordinea socială ies de obicei din sânul familiilor dezmembrate ori din rândul celor care nu și-au putut crea un cămin sau o viață de familie normală.

Atmosfera de cămin constituie și pentru preot o fortăreață personală și intimă, o oază de refugiu, de repaus și refacere în mijlocul lumii. Aici, între membrii familiei sale, el găsește mediul cel mai potrivit în care își poate descreți fruntea, pentru a uita măcar o clipă greutățile, necazurile și obstacolele în lupta sa cu lumea; aici își poate el reîmprospăta puterile de luptă și reînnoi entuziasmul pentru împlinirea datoriei. După biserică, unde sufletul său poate simți atingerea harului prin rugăciune, cel de-al doilea loc de refugiu și reconfortare morală și spirituală este pentru preot căminul familial, unde el găsește apropierea, căldura și înțelegerea unor ființe dragi, care îl mângâie, îl consolează și-i dau încrederea că nu e singur, că alături de sine sunt ființe care simt ca el, care îl pot ajuta și pentru care, la rândul-i, e dator să trăiască și să lupte.

A fi împotriva căsătoriei preotului înseamnă deci a-l lipsi, ca om, de un mare sprijin sufletesc în lupta vieții.

b. Pe de altă parte, ca păstor, situația de familist a preotului, departe de a-i fi o piedică în calea pastorației, îi servește, dimpotrivă, ca o "**școală creștină și un auxiliar prețios în pastorație**". "Dacă preotul este un educator social, el e dator să cunoască pe cât se va putea mai deplin societatea, luând parte la toate problemele ei... A avea familie, e o mare experiență pentru inima și viața unui preot, care e superioară din acest punct de vedere preotului celibatar. Datoria pe care o impune rânduiala Bisericii noastre preoților de a se căsători înainte de hirotonie are un adânc temei social și educativ. Acest temei, exprimat în puține cuvinte, e următorul: preotul, ca și profesorul, nu numai crește copiii, dar el însuși e educator de copii. A avea familie, înseamnă să ai în casa ta copii și o școală a vieții.

Familia reprezintă deci pentru preot o mică dar importantă școală a vieții sociale, căci *familia este o societate în miniatură*. Și cum în activitatea sa pastorală preotul are de-a face cu credincioși căsătoriți și cu familie, un preot care are el însuși experiența vieții sociale în propria sa familie este mult mai apt să înțeleagă și să păstorească pe credincioșii săi, care trăiesc în societate, decât unul fără familie. El le înțelege mai bine nevoile, necazurile, lipsurile și problemele din viața lor familială, fiindcă le-a cunoscut, le-a experimentat și le-a trăit în propriul său cămin, în relațiile de fiecare zi cu soția sa, cu copiii săi.

Prin urmare, familia este pentru preot un prețios teren de experiență și de aplicare a artei sale de educator și de păstor; exercitându-și în mediul familial calitatea și autoritatea naturală de părinte al copiilor săi, de conducător al unei familii, căminul său devine un fel de laborator în care el poate fauri, în proprii săi copii, caracterele și personalitățile creștine pe care le dorește și în parohia sa. *Familia preotului este deci o parohie în miniatură*, cel dintâi teren, limitat ca întindere, în care trebuie să se exercite toată autoritatea de părinte a preotului, să se transpună întreaga lui concepție despre viață, să se vadă și să se aplice toată înțelepciunea, arta pedagogică și iscusința sa pastorală. Familia preoțească este cel dintâi spațiu de lucrare misionară, duhovnicească și pastorală a preotului, cel dintâi mediu în care se verifică vocația sa preoțească și totodată cel dintâi certificat care vorbește despre priceperea și râvna lui pastorală, despre spiritul său de devotament și de jertfa, despre iubirea sa de oameni, practicate mai întâi în relațiile cu membrii familiei sale. Când preotul reușește să crească, să educe în spirit creștin și să determine o viețuire cu adevărat creștină a membrilor familiei sale, atunci el poate spune cu mândrie: „*Iată eu și pruncii care mi i-a dat Dumnezeu!*” (Evrei II, 13). Atunci, familia preotului poate să fie cu adevărat "un model oferit parohiei și

lumii". Astfel, familia, departe de a fi o povară pe umerii preotului, constituie un auxiliar prețios al activității sale; membrii familiei alcătuiesc un mic grup de colaboratori apropiați, care fac pastorație prin însuși exemplul vieții lor, prin trăirea lor virtuoaasă, completând și ilustrând astfel predica de pe amvon a preotului însuși. Exemplul vieții familiei preoțești și înrâurirea favorabilă pe care ea o poate exercita asupra familiilor din parohie este tot atât de importantă și de necesară ca și viața morală ireproșabilă cerută preotului însuși.

Ceva mai mult, familia proprie constituie pentru preot un *factor de legătură între el și parohie*, un mijloc de întărire a raporturilor sale cu enoriașii, mai ales cu aceia care nu frecventează biserica. Atât prin soție, care îi poate da un ajutor prețios în activitatea sa pastorală, atunci când ea activează în Comitetul parohial, cât și prin copii, preotul își poate crea, menține și consolida raporturile de la om la om cu enoriașii săi, prin legăturile personale ale soției sale cu femeile din parohie, ale copiilor săi cu tinerii de seama lor, cu colegii lor de școală, cu părinții acestora, ș.a.m.d. Preoteasa poate, de asemenea, polariza în jurul ei simpatia și bunăvoința femeilor din parohie, atunci când ea este o femeie înțeleaptă, chibzuită, sociabilă și vrednică de stimă. Ea poate declanșa și pune astfel în mișcare măcar o parte din resursele infinite ale "apostolatului laic", care poate fi pus în serviciul Bisericii, sprijinindu-l pe preot în problemele administrative, gospodărești și economice ale parohiei sale.

Prin familie, preotul se integrează mai adânc și mai trainic în viața socială a parohiei, își facilitează posibilitatea de cunoaștere mai adâncă a realităților din parohie. Prin membrii familiei sale păstorul de suflete se leagă mai strâns de mediul social în care activează, participă mai activ și mai integral la manifestările vieții obștești și cetățenești ale credincioșilor săi.

c. Există, din nefericire cazuri izolate, în care fie din cauza nedestoiniciei preotului însuși, fie din pricina lipsei de înțelegere a preotesei, ori pentru alte motive, familia preotului constituie un exemplu negativ și crează păstorului de suflete greutăți și necazuri, care îl fac uneori să uite țelul fundamental al misiunii sale; adică preotul este înclinat în aceste cazuri să pună accent mai mult pe familia lui, neglijând interesele majore ale Bisericii. Dar, de regulă, la preotul conștiincios și pătruns de misiunea lui adevărată, grija pentru turmă merge mână în mână cu cea pentru propria familie. Un preot care își cunoaște cu adevărat datoria nu neglijează pe nici una în detrimentul celeilalte, ci păstrează între ele un echilibru just. El știe că poate să răspundă afirmativ pentru una ca și pentru cealaltă. Nu poate fi un bun păstor acela care își neglijează propria sa familie, precum spune Sf. Apostol însuși: "*Căci dacă nu este cineva în stare să-și rânduiască a sa casă, cum va purta de grijă de Biserica lui Dumnezeu?*" (I Tim. III, 5). Dar și reversul este tot atât de adevărat: preotul care își neglijează datoriile sale sacerdotale nu poate fi un bun tată de familie.

Preotul care are o soție bună, virtuoaasă, devotată și vrednică și un cămin familial, în care pulsează duhul creștin și în care copiii au primit o educație cu adevărat creștină, o astfel de familie, nu este o povară pentru preot ci este, dimpotrivă, o oază de retragere, de liniște și de refacere a puterilor sale sufletești, un sprijin moral în lupta cu viața, o parohie în miniatură, în care preotul își exercită capacitățile educative și virtuțile sale pastorale, o școală a vieții sociale, un auxiliar al predicii sale verbale și totodată un mijloc de închegare, de păstrare și întărire a legăturilor sale personale cu enoriașii, de integrare a sa mai temeinică în resorturile vieții sociale din parohie, integrare care constituie una dintre condițiile și garanțiile succesului în activitatea pastorală. Din astfel de familii preoțești, destul de numeroase în trecutul apropiat al poporului nostru, fii de preoți au ajuns personalități de frunte în istoria politică, culturală și religioasă a poporului român.

Bibliografie:

Pr. Cornel Dascăl, *Familia preotului și preoția*, în "Mitropolia Ardealului", nr. 3, 1988, pag. 24-33.